

جزوه نموداری احکام مبتلا به

محسن صبوری فیروزآبادی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله رب العالمين. و صلى الله على سيدنا محمد و آله الطاهرين. واللعنة الدائمة على
اعدائهم اجمعين من الآن الى قيام يوم الدين.

تقلید

تعریف تقلید

تقلید یعنی... ← عمل مستند به فتوا: امام، رهبری، فاضل، وحید، بهجت، مکارم
← یادگیری حد اقل یک مسأله به قصد عمل نمودن: صافی، گلپایگنی
← ملتزم شدن به عمل طبق فتوای مجتهدی خاص: سیستانی، اراکی¹

شرایط کلی مرجعیت

مرجع تقلید باید... ← مرد باشد
← بالغ و عاقل باشد
← حلال زاده باشد
← شیعه دوازده امامی باشد
← حریص به دنیا نباشد²
← اعلم باشد³

¹ امام: تحریر الوسيلة: 6/1 م 2، رهبری: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه تقلید ص 7، وحید: منهاج: 2/2، سیستانی: رساله سیزده مرجع: 1/1/

22 حاشیه م 9، بقیه: رساله سیزده مرجع: 13/1 م 2

² برخی از مراجع معظم شرط مذکور را ذکر ننموده اند.

³ ر.ک رساله سیزده مرجع: 13/2 م 2

تشخیص علمیت

راه های شناختن اعلم: شهرت: یعنی اکثریت افراد- در مجامع علمی حوزه- قائل به علمیت شخصی خاص باشند.
بینه: یعنی دو نفر عالم عادل علمیت شخصی را اعلام کنند. به شرط آنکه دو نفر عالم دیگر فرد دیگری را معرفی نکنند.
تشخیص خود مکلف: یعنی مکلف به حدی از آگاهی در علوم حوزوی رسیده باشد که با بررسی اموری مانند: نحوه ورود و خروج در مباحث، قوت استدلال و.. اعلم را تشخیص دهد.⁴

حجیت "ظن و احتمال" در علمیت

اگر هیچکدام از راههای فوق برای مکلف ممکن نشد، وظیفه او در این حالت رجوع به ظن یا احتمال است. زیرا بسیاری از فقهاء در اینجا قائل به لزوم عمل به ظن یا احتمال می باشند.⁵ و از آنجا که بر حسب فرض مکلف هنوز مقلد نیست و خود نیز قوه اجتهاد ندارد، وظیفه او احتیاط در این مساله خواهد بود. یعنی: باید بنا بر نظریه اعتبار ظن و احتمال عمل نموده و از مجتهدی که مظنون یا محتمل الاعلیه می باشد، تقلید نماید. بنا بر آنچه گفته شد معلوم می شود که فرض تساوی فقهاء، تنها مساله ای فرضی بوده و نوعاً در خارج محقق نمی شود.

چند نمونه برای حصول ظن یا احتمال علمیت:

مورد اول: ممکن است دو عالم عادل فردی را به عنوان اعلم معرفی نمایند و دو عالم دیگر شخص دیگری را اعلم بدانند. در اینجا هر چند که هیچکدام از دو اظهار نظر مفید اطمینان نیست اما اگر بدانیم که مثلاً دو عالم اول از حیث مرتبه علمی بالاتر از دو عالم دیگر هستند، در اینجا ظن یا حد اقل احتمال به علمیت فرد مورد نظر آنها به وجود می آید.

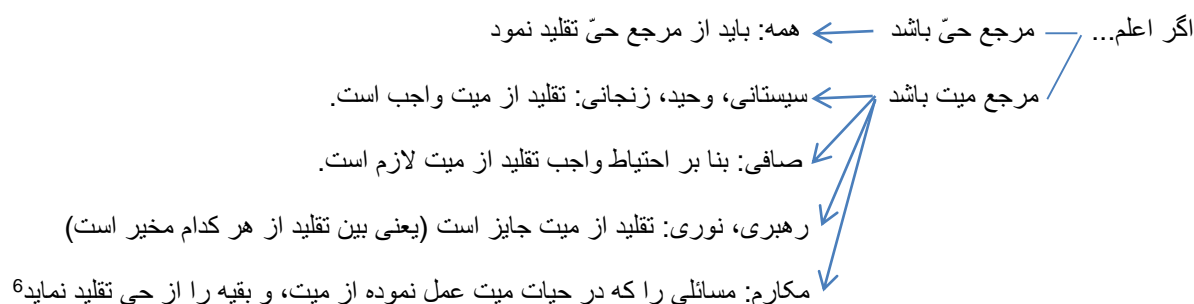
مورد دوم: ممکن است علمیت یک فقیه خاص در مجامع علمی در حد شهرت و تعین نباشد اما به حدی برسد که برای انسان ظن یا احتمال علمیت وی حاصل شود.

مورد سوم: گاهی اوقات برای تعیین علمیت هیچکدام از فقهاء، دو نفر خبره یافت نمی گردد. حال اگر در این حالت یک نفر خبره پیدا شده و علمیت شخص خاصی را اعلام نماید، لازم است که طبق نظر وی عمل گردد. زیرا درست است که برای تعیین علمیت شهادت دو خبره لازم است اما شهادت یک نفر نیز در این فرض حداقل مفید ظن یا احتمال علمیت خواهد بود.

⁴ ر.ک توضیح المسائل سزده مرجع: 16/1 م 4

⁵ مانند: حضرات آیات امام، مکارم، نوری، فاضل، بهجت و ... (ر.ک توضیح المسائل سزده مرجع: 16/1 م 4)

بقاء بر میت

نکته اول: در جواز بقاء بر میت و کیفیت آن نظر مرجع زنده ملاک است.

نکته دوم: همه مراجع معظم فعلی معتقدند که اگر تقلید در زمان قبل از بلوغ نیز واقع شده باشد، جهت بقاء کفایت می کند. به شرط آنکه شخص در آن زمان نسبت به تقلید ممیز بوده باشد.⁷

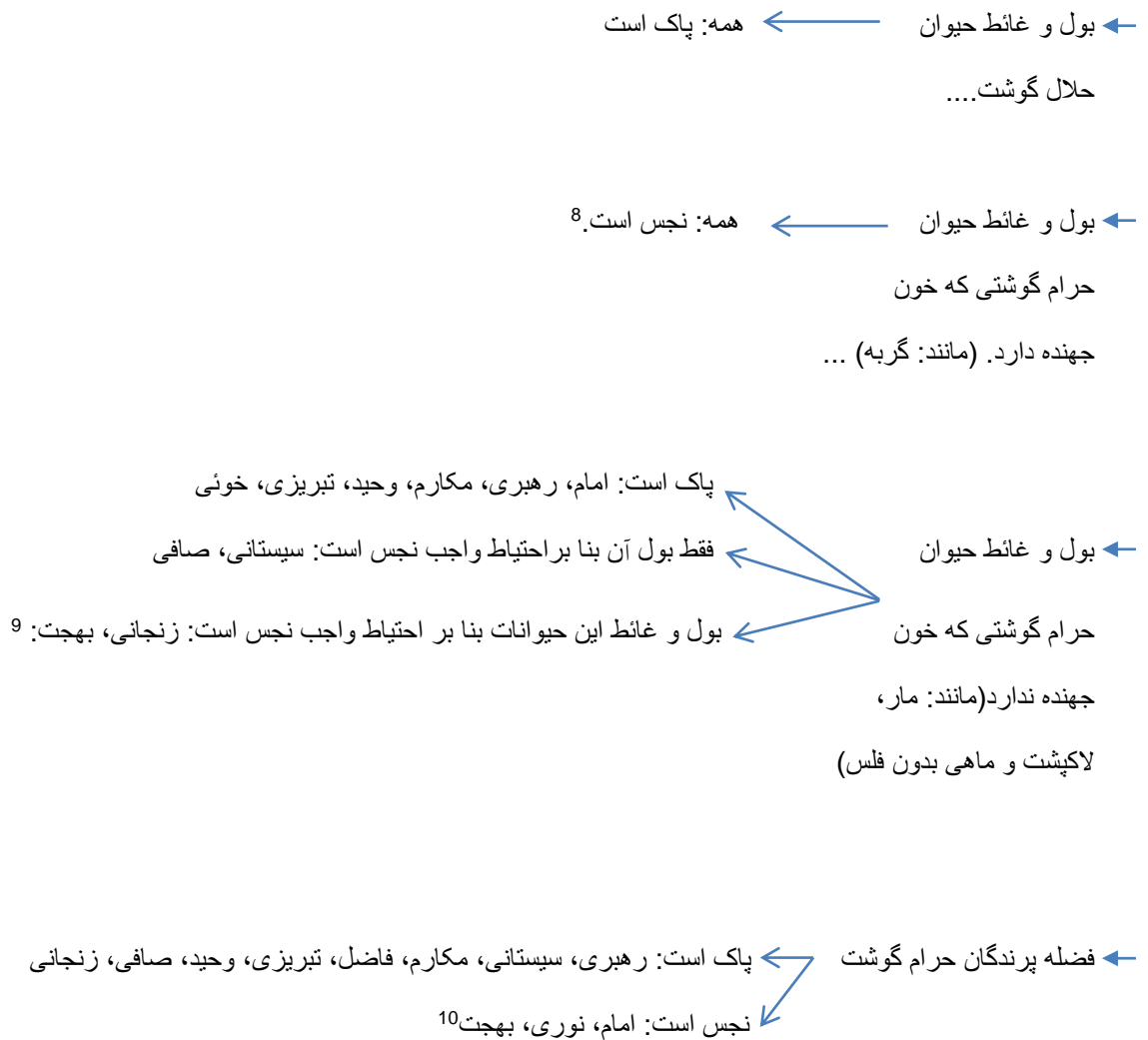
منابع فتوایی مراجع عظام

- ← امام: توضیح المسائل، تحریر الوسیله، حاشیه عروه، حاشیه وسیله النجاة، زبدة الاحکام، نجات العباد، کتاب استفتائات
- ← رهبری: اجوبة الاستفتائات، راهنمای فتاوا، تفاوت فتاوا، رساله آموزشی، و اگر مسأله ای خاص در این منابع ذکر نشده باشد؛ باید به نظر امام مراجعه نمود.
- ← سیستانی: توضیح المسائل، منهاج الصالحین، المسائل المنتخبة
- ← مکارم: توضیح المسائل، احکام جوانان، کتاب استفتائات، احکام بانوان، احکام پزشکی، حاشیه عروه
- ← وحید: توضیح المسائل، منهاج الصالحین
- ← صافی: توضیح المسائل، جامع الاحکام، هدایة العباد، احکام نوجوانان، استفتائات پزشکی
- ← نوری: توضیح المسائل، حاشیه عروه
- ← فاضل: توضیح المسائل، جامع الاحکام، حاشیه عروه، اجوبة السائلین، الاحکام الواضحة، احکام جوانان
- ← بهجت: توضیح المسائل، وسیله النجاة، جامع المسائل، کتاب استفتائات
- ← تبریزی: توضیح المسائل، منهاج الصالحین، کتاب استفتائات، احکام بانوان، صرارة النجاة، احکام نوجوانان

⁶ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 7/ 35، وحید: توضیح المسائل: 8/ 9، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 21 م 9
⁷ در اینجا حضرت آیت الله وحید معتقدند که حتی اگر انسان مقلد مرجع میت نبوده و تنها حیات وی را در سن تمییز درک کرده باشد، برای بقاء بر تقلید از وی کافی است. (سیستانی: منهاج: 9/1 م 5، صافی: جامع المسائل: 16/1 س 28، وحید: منهاج الصالحین: 6/2 م 2، بهجت: استفتائات: 32/1 س 98، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه تقلید ص 14)

نجاسات

بول و غائط حیوانات

⁸ توضیح المسائل سیزده مرجع: 68/2 م 84

⁹ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / 21 م 84 ، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر (نظر ایشان که در رساله توضیح

المسائل سیزده مرجع است تغییر نموده است)، بقیه توضیح المسائل سیزده مرجع: 68 /1 م 84

¹⁰ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 53/ س 279 و 280، وحید: توضیح المسائل: /21 م 86، زنجانی: توضیح المسائل معظم له: / 24 م 86 (نظر

ایشان که در توضیح المسائل سیزده مرجع وجود دارد تغییر نموده است)، بقیه توضیح المسائل سیزده مرجع: 68 /1 م 85

خون در تخم مرغ

خون در تخم مرغ ← پاک است: امام، رهبری، سیستانی، مکارم، فاضل
بنا بر احتیاط واجب نجس است: وحید، صافی، تبریزی، نوری، بهجت¹¹

نکته: حضرات آیات امام و فاضل خوردن عین خون را هم جایز می دانند. البته مرحوم امام جواز خوردن را در صورتی می پذیرند که خون کم بوده و با هم زدن مستهلک شود.¹²

کشمش پخته شده

کشمش پخته شده ← خوردن آن حرام بوده و بنا بر احتیاط واجب نجس است: اراکی
بنا بر احتیاط واجب نجس و خوردن آن حرام است: بهجت
اگر در غذای آب دار بجوشد خوردن آن حرام است اما نجس نیست: مکارم
مطلقاً پاک و حلال است: بقیه مراجع معظم¹³

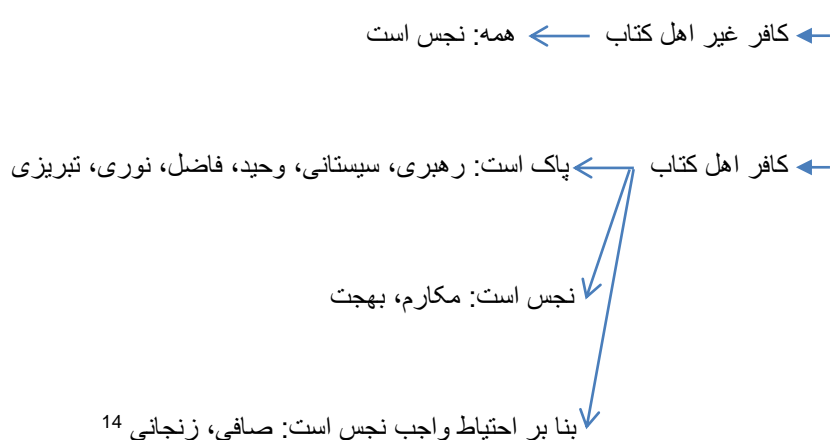
نکته: در مساله فوق، محل نزاع در حالتی است که کشمش به اندازه دمای جوش، حرارت دیده باشد. والا حرارت ملایم، اگر به اندازه دمای جوش نباشد، مانعی ندارد.

¹¹ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 51/ س 269، وحید: توضیح المسائل: 23/ م 99، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر (نظر ایشان که در رساله توضیح المسائل سیزده مرجع است تغییر نموده است)، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 73 م 98

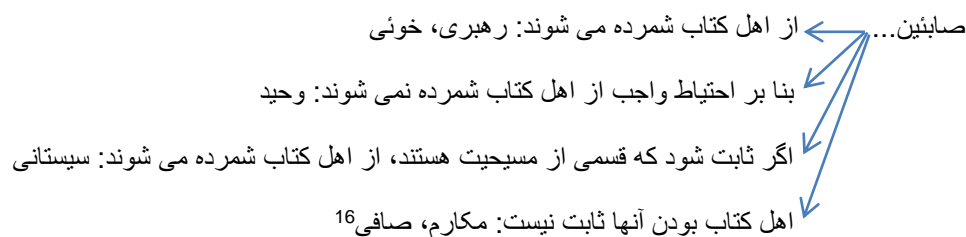
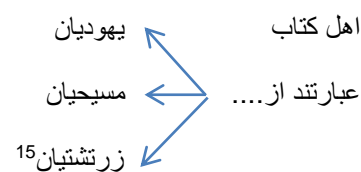
¹² ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 73 م 98

¹³ رهبری: جزوه مطهرات جامعة الزهراء ص 29، وحید: توضیح المسائل: 25/ م 115، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 81/1 م 114

نجاست کفار

اهل کتاب

¹⁴ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 62 س 313 و 314، وحید: توضیح المسائل: 24/ م 107، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 76/1 م 106

¹⁵ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 76/1 م 106 و اجوبة الاستفتائات: 63/

¹⁶ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 76/1 م 106 و اجوبة الاستفتائات: 64/ س 322، سیستانی: منهاج: 68/3، صافی: جامع الاحکام: 94/2 و هدایة العباد: 440/2، منهاج الصالحین خوئی: 391/1 م 62، مکارم: الفتاوی الجديدة: 19/2 س 34، وحید: منهاج: 442/2،

یک استثناء در نحوه نجس شدن

دست انسان با تماس با میتی که سرد شده و خشک است ← بنا بر احتیاط واجب نجس می شود: بهجت، مکارم
بقیه مراجع معظم: نجس نمی شود¹⁷

تعدد واسطه در نجاست

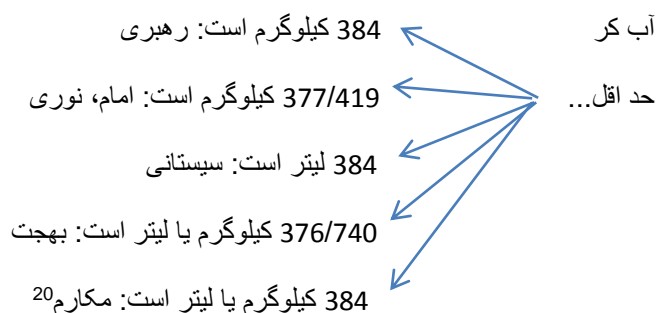
واسطه نجاست ← واسطه اول، دوم و سوم نجس است و نجس کننده. اما واسطه چهارم تنها نجس است: امام
مطلقاً نجس کننده است: بهجت، صافی، گلپایگانی
واسطه اول و دوم نجس است و نجس کننده، ولی واسطه سوم؛ بنا بر احتیاط واجب نجس است
اما نجس کننده نیست: رهبری
واسطه اول و دوم نجس است و نجس کننده. اما واسطه سوم تنها نجس است
و نجس کننده نیست: سیستانی
تنها واسطه اول و دوم نجس می شود: مکارم
تا سه واسطه نجس است و نجس کننده: فاضل¹⁸

خوراندن غذای نجس به اطفال

خوراندن غذای نجس ← جایز است: امام، بهجت، سیستانی، وحید، صافی، زنجانی، تبریزی
به طفل....
بنا بر احتیاط واجب حرام است. مگر چیزی که با دست خود طفل نجس شده باشد: مکارم¹⁹

¹⁷ بهجت: توضیح المسائل: 31/ م 127، مکارم: توضیح المسائل: 40/ م 143 و بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 88/1 م 125
¹⁸ امام: استفتائات: 1/ 113، رهبری: پایگاه اطلاع رسانی معظم له، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 88/1 م 125، مکارم: استفتائات: 44/2 س 51، بهجت: استفتائات: 85/1 س 283، صافی: پایگاه اطلاع رسانی معظم له، فاضل: جامع المسائل فارسی: 39/1، گلپایگانی: مجمع المسائل: 47/1
¹⁹ وحید: توضیح المسائل: 30/ م 142، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 94/1 م 141

میزان آب کر

تطهیر متنجس به بول طفلی که غذا خور نشده است

نحوه تطهیر بول دختری که غذا خور نشده است مانند پسر... ←
است: مکارم، سیستانی، زنجانی
نیست: بقیه مراجع²¹

توضیح: همه فقهاء عظام معتقدند که اگر چیزی بواسطه ادرار پسر بچه ای که غذا خور نشده نجس گردید، تنها ریختن یک مرتبه آب بر روی محل به نحوی که تمام موضع متنجس را در بر بگیرد، کافی است. و حتی اخراج غسله نیز در این موارد لازم نمی باشد. لکن چنانکه در جدول فوق مشاهده می شود، در تعمیم حکم مذکور به بول دختری که غذاخور نشده است اختلاف نظر وجود دارد²²

²⁰ رهبری: رهنمای فتاوا: 13، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 38/1 م 16

²¹ امام و رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 34/ م 162، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 106/1 م 161

²² ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 106/1 م 161

نحوه تطهیر اشیاء

23 وحید: توضیح المسائل: 33/ م 161، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 105/1 م 160
 24 رهبری: اجوبه الاستفتائات: 189/ س 90، وحید: توضیح المسائل: 18/ م 66، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 59/1 م 66
 25 رهبری: اجوبه الاستفتائات: 189/ س 90، وحید: توضیح المسائل: 18/ م 67، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 60/1 م 67
 26 رهبری: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه مطهرات، وحید: توضیح المسائل: 32/ م 151، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 100/1 م 150
 27 رهبری: اجوبه الاستفتائات: 61/ س 312، وحید: توضیح المسائل: 33/ م 159 و 160، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 105/1 م 159 و 160
 28 رهبری: اجوبه الاستفتائات: 61/ س 312، وحید: توضیح المسائل: 33/ م 159 و 160، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 105/1 م 159 و 160

وضو

مسح منکوس سر

مسح سر، از پایین به بالا ← جایز است: امام، رهبری، سیستانی، مکارم، وحید، صافی، نوری، گلپایگانی، اراکی بدون عذر ...
احتیاط واجب: بهجت، زنجانی، تبریزی، خوئی²⁹

مسح سر با دست چپ

مسح سر با دست چپ ← جایز است: امام، بهجت، سیستانی (بدون عذر)
احتیاط واجب: رهبری، مکارم، وحید، صافی، نوری، تبریزی، خوئی، گلپایگانی، زنجانی³⁰

حد مسح سر

از نظر همه مراجع معظم مسح سر به هر اندازه که باشد کافی است. هر چند احتیاط مستحب در این است که حد اقل به اندازه سه انگشت بسته (عرضاً) و یک انگشت (طولاً) باشد.³¹

حد مسح پا

روی پا را باید از برآمدگی روی پا مسح نمود: امام، مکارم، وحید، بهجت، فاضل، نوری
سر انگشتها تا ... بنا بر احتیاط واجب تا مفصل: صافی، تبریزی، زنجانی، اراکی، خوئی، گلپایگانی
باید تا مفصل مسح کند: رهبری، سیستانی³²

²⁹ امام: توضیح المسائل: 59/ م 244، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 23/ س 113، مکارم: استفتائات: 35/3 س 65، خوئی: منهاج: 28/1، تبریزی: منهاج: 30/1، وحید: منهاج: 23/2، سیستانی: منهاج: 39/1، بهجت: استفتائات: 143/1 س 471، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 156/1 م 249

³⁰ امام: تحریر الوسيلة: 23/1 م 14، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، خوئی: منهاج: 28/1 م 87، تبریزی: منهاج: 30/1، وحید: منهاج: 2/23، سیستانی: منهاج: 39/1، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات: 143/1 س 469

³¹ توضیح المسائل: 1/ 157 م 250

³² رهبری: اجوبة الاستفتائات: / 21 س 106، وحید: توضیح المسائل: 49/ م 258، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 157/1 م 252

مسح منکوس پا

مسح پا، از بالا به سمت سر انگشتان...
← جایز: امام، سیستانی، وحید
← احتیاط واجب: مکارم³³

مانعیت لاک نسبت به غسل و وضو

خانمی که انگشتهای پا را لاک زده.....
← برای غسل همه: باید تمام انگشتهای پا را پاک کند³⁴
← برای وضو مکارم: اگر یکی از انگشتهای پا پاک کند کافی است. لکن بنا بر احتیاط واجب به انگشت کوچک اکتفا نکند.
← بقیه: اگر تنها یک انگشت - ولو انگشت کوچک - را برای مسح پاک کند کافی است.³⁵

مسح هر دو پا با یک دست

مسح هر دو پا با یک دست بدون عذر....
← جایز: امام، بهجت، سیستانی
← احتیاط واجب: رهبری، مکارم، وحید، خوئی³⁶

³³ امام: کتاب الطهاره: 517/، سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتائات: 36/3 س 70، وحید: منهاج: 25/2 م 102

³⁴ وحید: توضیح المسائل: 74/م 380، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 321/1 م 374

³⁵ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 22/ س 111، وحید: توضیح المسائل: 50/م 259، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 158/1 م 253

³⁶ امام: تحریر الوسيله: 24/1 م 15، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، سیستانی، خوئی و تیریزی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 157/ م 252، وحید: توضیح المسائل: 50/ م 258 و منهاج: 24/2 م 95، بهجت: استفتائات: 1/ 146 س 484، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر،

مسح هم زمان پا

مسح هم زمان دو پا ← جایز است: سیستانی، بهجت
← جایز نیست: امام
← احتیاط واجب: رهبری، مکارم، فاضل، وحید، تبریزی، خوئی³⁷

تکلیف فاقد الطهورین

نماز بر فاقد الطهورین...³⁸ ← واجب است: مکارم
← بنا بر احتیاط واجب لازم است: رهبری، فاضل، صافی، گلپایگانی
← واجب نیست: امام، بهجت، خوئی، سیستانی، وحید، تبریزی، زنجانی³⁹

نکته: بسیاری از فقهاء معتقدند که فاقد الطهورین در هر صورت هنگام توانایی بر وضو، غسل و یا تیمم باید قضای نماز را بجا آورد هر چند نماز را بدون طهورین خوانده باشد.⁴⁰

مس اسامی معصومین (ع)

مسح اسامی پیامبر (ص) ← جایز است: خوئی، سیستانی، وحید، زنجانی، تبریزی
و ائمه (ع) بدون وضو....
← احتیاط واجب در ترک این عمل است: امام، رهبری، بهجت
← اگر موجب هتک باشد حرام است: مکارم، نوری، اراکی⁴¹

³⁷ امام و رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 157/ م 252، خوئی: منهاج: 29/1، سیستانی: منهاج: 40/1،

وحید: منهاج: 24/2 م 95، فاضل: توضیح المسائل معظم له: 47/، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات: 1/ 147 س 491

³⁸ مقصود از طهورین آب و خاک و مقصود از فاقد الطهورین کسی است که توانایی بر هیچکدام از غسل، وضو و تیمم را ندارد.

³⁹ امام: تحریر الوسلة: 224/1 م 3 و زیادة الاحکام: 73/ م 2، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 68/ س 339، صافی: هداية العباد: 168/1 م 974،

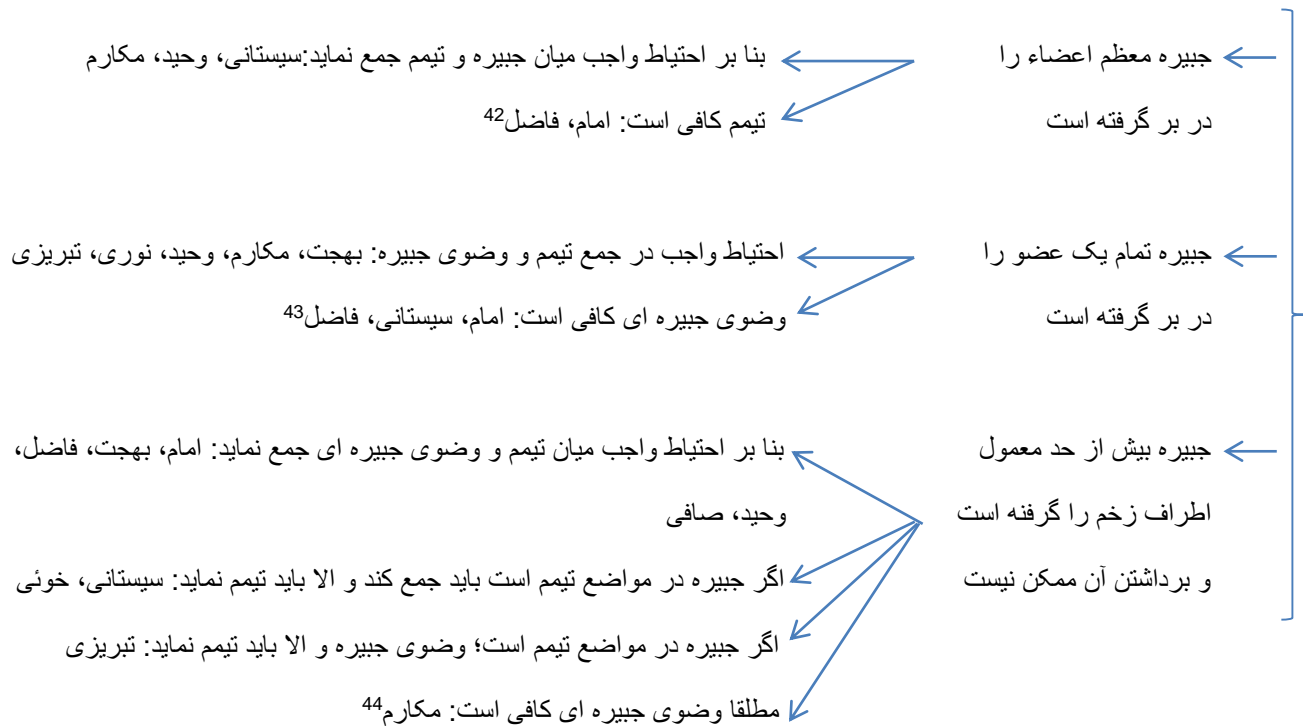
مکارم: توضیح المسائل: 124/ م 639، بهجت: وسیلة النجاة: 255/ م 3900، تبریزی: صرارة النجاة: 36/5 م 100، خوئی: صرارة النجاة

(المحشى للخوئی): 61/3 س 162، وحید: توضیح المسائل: 140/ م 699، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 380/1 م 692 و 686

⁴⁰ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 328/1 م 692

⁴¹ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 31/ س 164، وحید: توضیح المسائل: 63/ م 325، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 187/1 م 319

موارد لزوم تیمم در کنار وضوی جبیره ای

⁴² وحید: توضیح المسائل: 66، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 193 م 330

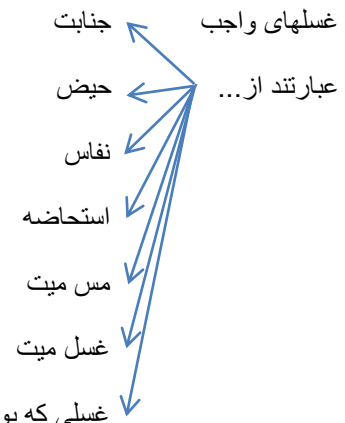
⁴³ وحید: توضیح المسائل: 66 م 336، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 193 م 330

⁴⁴ وحید: توضیح المسائل: 67 م 341، صافی: احکام نوجوانان: / 55 م 96، بهجت: توضیح المسائل: 69 م 103، بقیه: توضیح المسائل سیزده

مرجع: 1/ 194 م 335

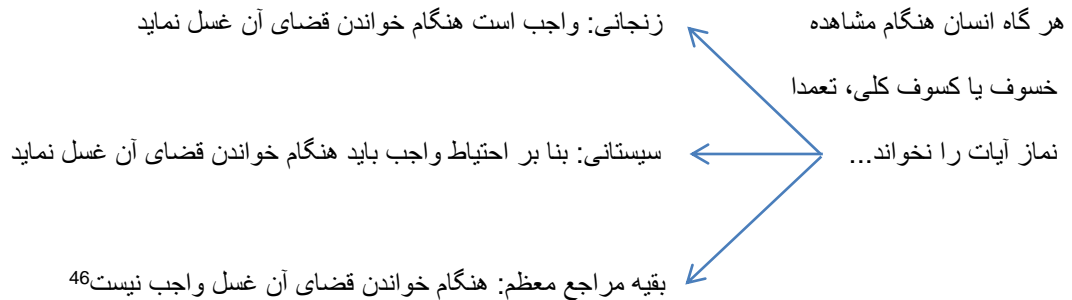
غسل

غسلهای واجب

غسلی که بواسطه نذر، عهد و یا قسم واجب شده است.⁴⁵

غسل برای قضای نماز آیات

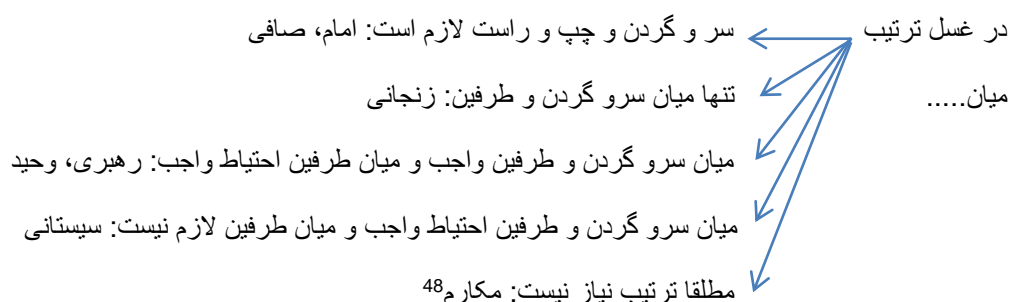
نکته: بقیه مراجع معظم نیز این غسل را مستحب یا مطابق با احتیاط استحبابی می دانند.⁴⁷

⁴⁵ وحید: توضیح المسائل: 68/، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 208

⁴⁶ وحید: توضیح المسائل: / 131، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 359 م 644

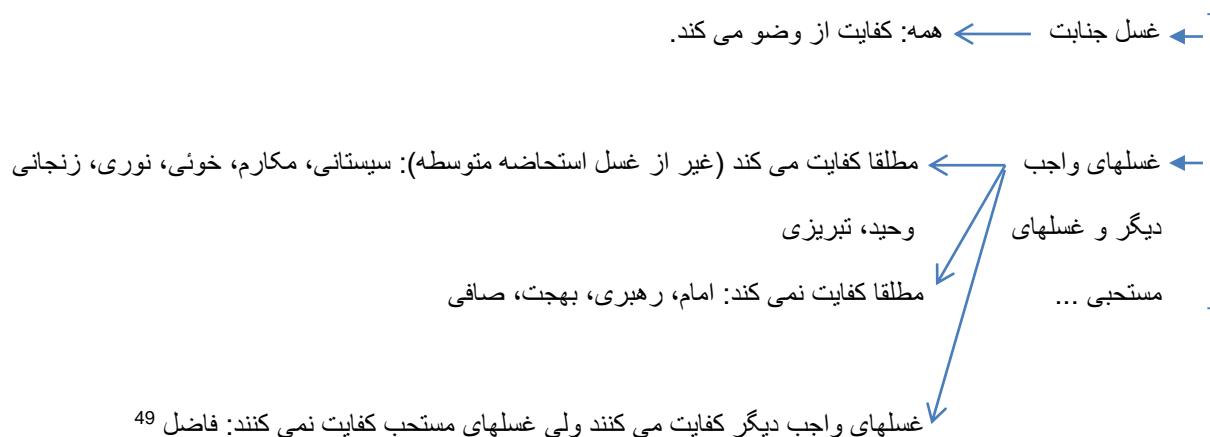
⁴⁷ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 359 م 644

ترتیب در غسل

نکته: یکی از ثمرات اختلاف فوق هنگامی ظاهر می شود که بعد از غسل، در طرف راست یا سر و گردن مانعی دیده شود. پس به -عنوان مثال - اگر پس از غسل، مانعی در سر و گردن دیده شود؛ بنا به نظر مرحوم امام باید پس از رفع مانع ابتدا همان نقطه از سر و گردن و سپس تمام طرف راست و سپس تمام طرف چپ شسته شود. اما در همین فرض بنا بر نظر آیت الله مکارم تنها شستن همان نقطه خاص کفایت می نماید.

کفایت انواع غسلها از وضو

نکته اول: حتی کسانی که همه غسلها را کافی از وضو می دانند، غسل استحاضه متوسطه را استثناء نموده و آن را کافی نمی دانند.⁵⁰

نکته دوم: مقصود از غسلهای مستحبی - که از نظر برخی فقهاء کفایت از وضو می کند- تنها آن دسته از غسلها است که استحباب آن ثابت شده باشد و صرف ذکر آن در روایات کفایت نمی کند.⁵¹

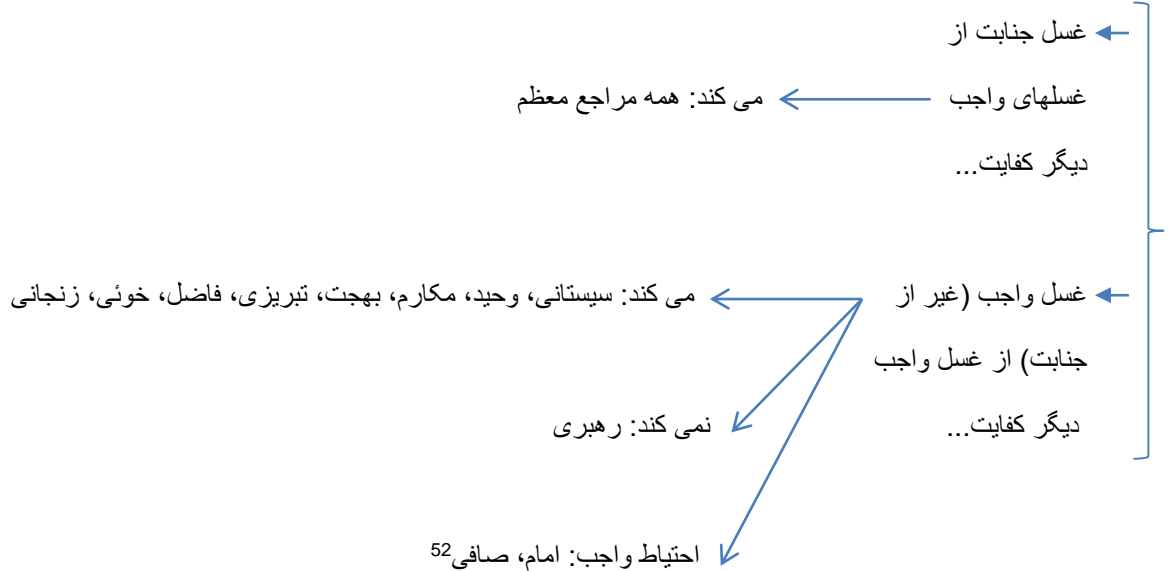
⁴⁸ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 36/ س 191، وحید: توضیح المسائل: 73/ م 367، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 217 م 365

⁴⁹ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 35/ س 188 ، وحید: توضیح المسائل: 77/ م 397 ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 227 م 391

⁵⁰ ر.ک توضیح المسائل وحید: 77/ م 397 ، توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 27 م 391

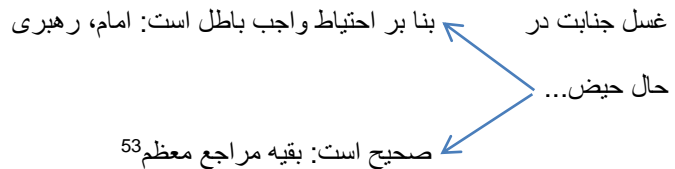
⁵¹ ر.ک توضیح المسائل وحید: 130/ م 650 ، توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 359 م 344

کفایت غسل‌های واجب از یکدیگر

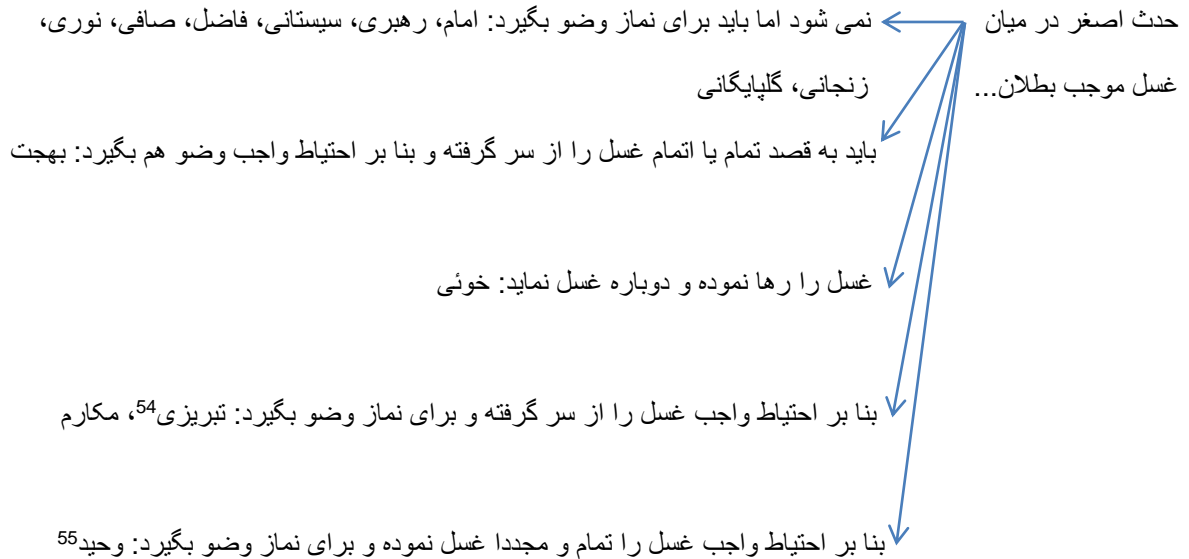
نکته: نتیجه جدول فوق این است که اگر کسی - مثلاً - غسل مس میت یا نفاس را انجام نداده اما بعداً غسل جنابت کرده باشد؛ نماز های او از زمانی که غسل جنابت کرده صحیح خواهد بود. همچنین اگر در همین فرض، شخص غسل واجب دیگری مانند: غسل حیض نموده و مقلد مجتهدی باشد که غسل واجب غیر جنابت را از غسل‌های واجب دیگر کافی بداند، نماز های وی از زمان انجام غسل حیض صحیح خواهد بود.

غسل جنابت در حال حیض

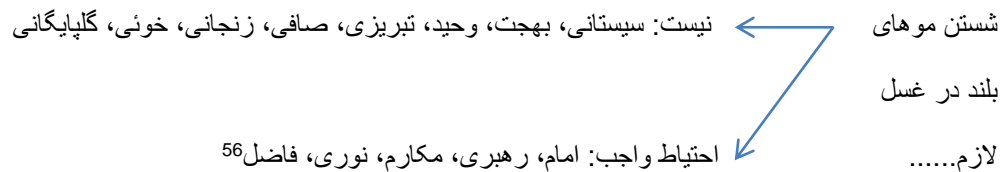

⁵² امام: تحریر الوسيلة: 44/1 م 22، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 35/ س 187 و استفتاء شفاهی، سیستانی و تبریزی، نوری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 226/1 م 389، فاضل: جامع المسائل: 58/1 س 156، وحید: توضیح المسائل: 77/ م 395، مکارم: رساله احکام جوانان: 39/ س 110، صافی: هدایة العباد: 36/1 م 212، بهجت: وسیلة النجاة: 65/ ⁵³ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 229/1 س 175، فاضل: جامع المسائل: 60/1 س 163، بهجت: استفتائات: 226/1 س 810، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء: جزوه غسل ص 27

حدث اصغر در بین غسل

شستن موهای بلند

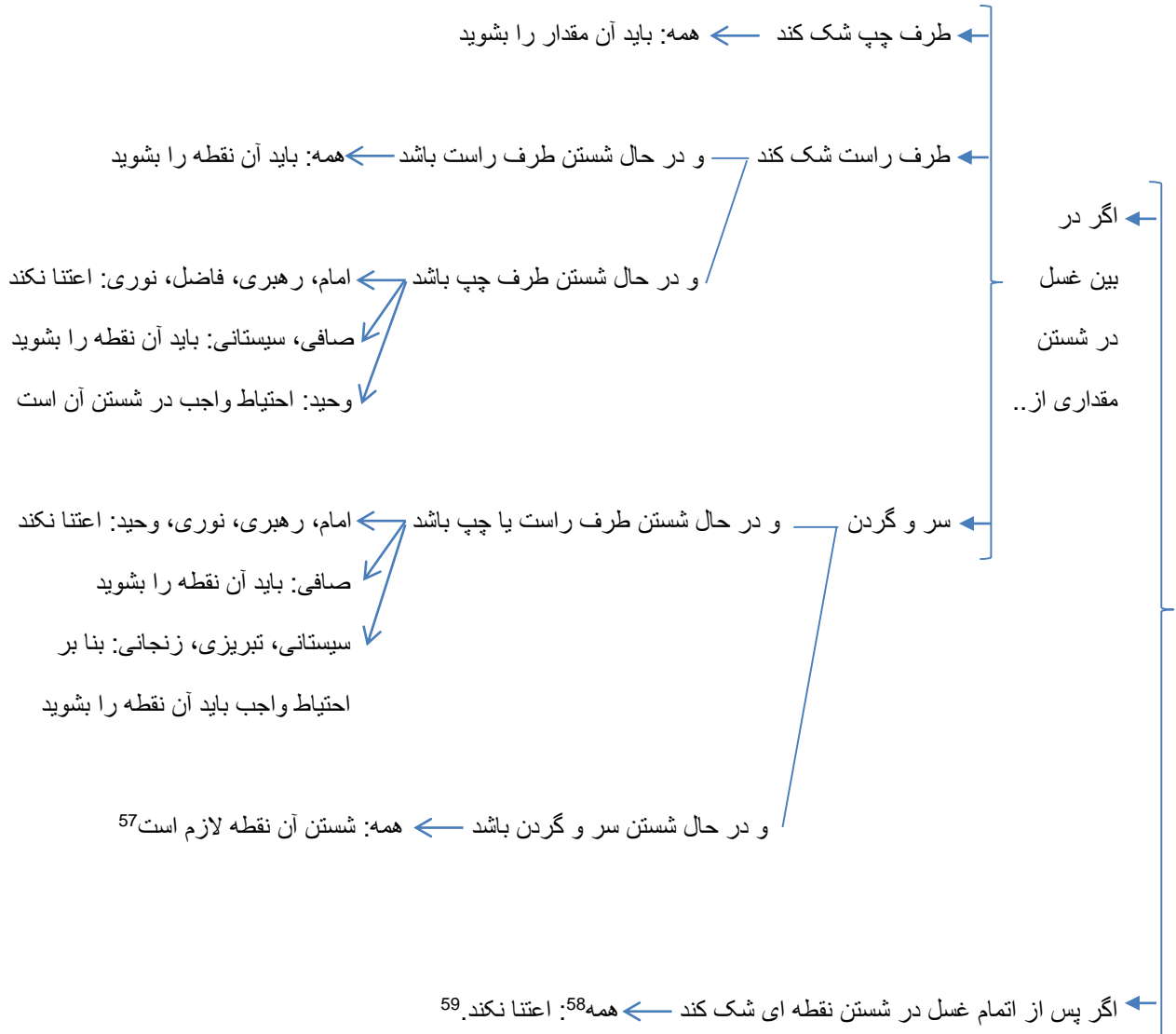

⁵⁴ تبریزی: غسل به نیت ما فی الذمه باشد. همچنین در منهاج مساله حاضر به نحو فتوایی مطرح شده است نه احتیاط واجب. (ر.ک استفتائات جامعه الزهراء: جزوه غسل ص 20 و منهاج الصالحین)

⁵⁵ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 35/ س 185 ، وحید: توضیح المسائل: / 76 م 392، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 225/1 م 386

⁵⁶ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 36/ س 193 ، وحید: توضیح المسائل: / 75 م 385، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 222/1 م 379

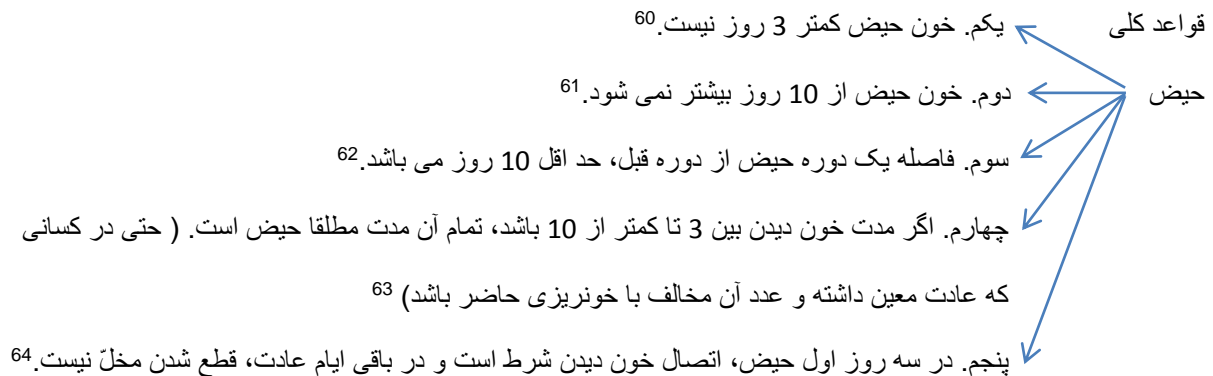
جریان قاعده فراغ و تجاوز در غسل

⁵⁷ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 73/ م 372، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 217/1 م 366
⁵⁸ برخی از مراجع معظم – مانند: حضرات آیات: خوئی، تبریزی، زنجانی و وحید – صحت غسل را مشروط به آن دانسته اند که شخص حد اقل احتمال بدهد که هنگام غسل ملتفت شرائط صحت آن بوده باشد. (ر.ک توضیح المسائل وحید: 76/ م 391 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 225/1 م 385)
⁵⁹ وحید: توضیح المسائل: 76/ م 391، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 225/1 م 385

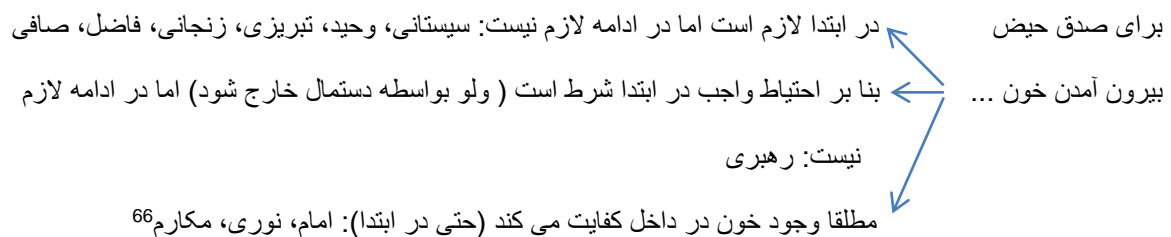
عادت ماهانه

چند قاعده کلی در حیض

نکته: نظر مبارک حضرت آیت الله زنجانی در قاعده پنجم با بقیه فقهاء عظام متفاوت است. زیرا ایشان معتقدند که همین اندازه که سه روز اول حیض در ضمن ده روز متوالی باشد کفایت می کند.⁶⁵

لزوم جاری شدن خون

⁶⁰ پس اگر کمتر از 3 روز خون ببیند قطعاً حیض نیست و اگر یقین به جراحت و زخم نداشته باشد، در حکم استحاضه خواهد بود. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 254/1 م 439)

⁶¹ یعنی: اگر از 10 بگذرد، دیگر حکم حیض را ندارد. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 254/1 م 439)

⁶² ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 276/1 م 483

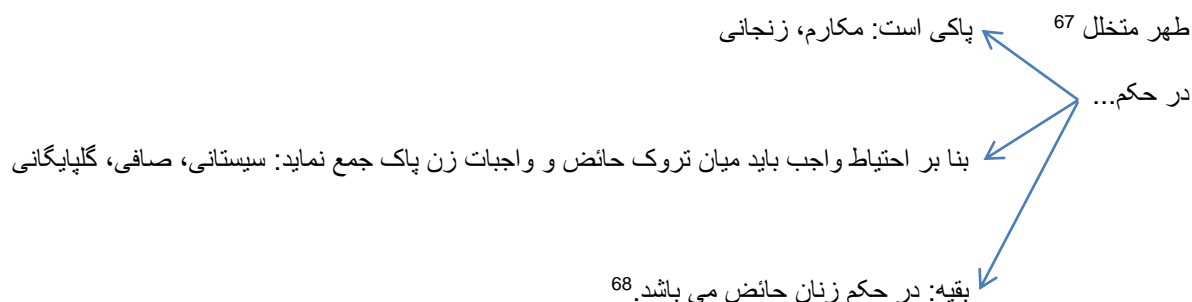
⁶³ نکته: در این حکم فرقی میان اقسام حائض - حتی عددیه - نیست. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 274/1 م 481)

⁶⁴ نکته: البته اگر تنها در داخل فرج هم خون باشد، در حکم اتصال می باشد. هر چند برخی از فقهاء خارج شدن خون را حد اقل در ابتداء حیض لازم می دانند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 255/1 م 442)

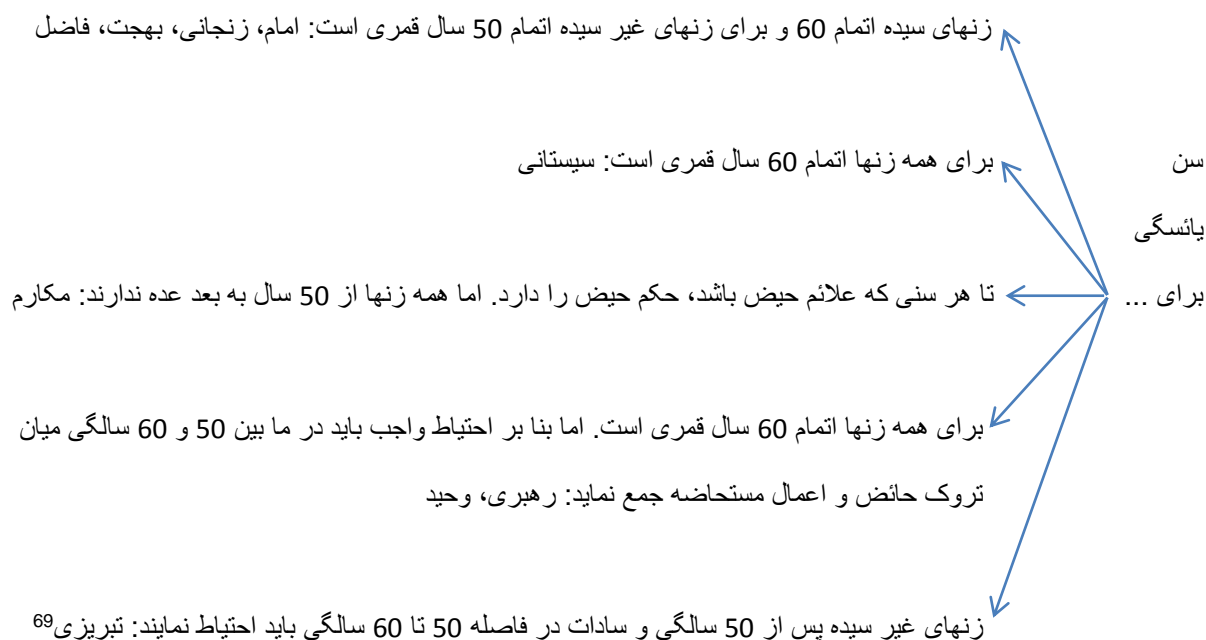
⁶⁵ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 255/1 م 442

⁶⁶ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 86/ م 448، مکارم: توضیح المسائل: 83/ م 433، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 255/1 م 442

حکم طهر متخلل

سن یائسگی

⁶⁷ هر گاه زن حد اقل سه روز خون ببیند، سپس خون تا مدتی قطع شده و بعدا دوباره ادامه پیدا کند، اگر از ابتدا تا آخرین روز خون دیدن از ده روز نگذرد؛ همه آن ایام حکم حیض را دارد. (مثلا: 4 روز خون دیده، سپس 2 روز پاک شده و در ادامه 3 روز دیگر نیز خون می بیند.) در اینجا به آن روزهایی که در وسط پاک بوده است، طهر متخلل گفته می شود.

⁶⁸ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 86/ م 450، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 256/1 م 444

⁶⁹ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 85/ م 441، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 252/1 م 435 و 524/2 م

2510، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 252/1 م 435

50 سال قمری = تقریباً 48 سال و 179 روز شمسی

60 سال قمری = 58 سال و 77 روز و 12 ساعت شمسی⁷⁰

خواندن سوره هایی که سجده واجب دارند

خواندن... ← تمام آیات سوره سجده دار بر حائض حرام است: امام، بهجت، فاضل
تنها آیه سجده حرام است: رهبری، مکارم، سیستانی، صافی، تبریزی، گلپایگانی
تمام آیات این سوره ها بنا بر احتیاط واجب بر حائض حرام است: وحید⁷¹

سوره هایی که سجده واجب دارند ← نجم (آیه 62)، علق (آیه 19)، سجده (آیه 15)، فصلت (آیه 37)

کفاره جماع در حال حیض

دادن کفاره توسط کسی ← بنا بر احتیاط واجب لازم است: امام، رهبری، بهجت، فاضل
که در ایام حیض با همسرش جماع نموده است... ← لازم نیست: مکارم، سیستانی، وحید، نوری، صافی، تبریزی⁷²

کفاره جماع در حال حیض... ← در یک سوم اول ایام حیض ← 18 نخود طلا
← در یک سوم دوم ایام حیض ← 9 نخود طلا
← در یک سوم دوم ایام حیض ← 4/5 نخود طلا.⁷³

⁷⁰ ر.ک استفتائات بهجت: 284/1، جامع المسائل فاضل: 63/1، احکام بانوان مکارم: 47/
⁷¹ رهبری: سایت دفتر معظم له، وحید: توضیح المسائل: / 70 م 361، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 212/1 م 355
⁷² رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / 88 م 458، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 261/1 م 452
⁷³ در واقع کفاره عمل مذکور در ثلث اول حیض؛ یک دینار، در ثلث دوم؛ نیم دینار و در ثلث سوم؛ ربع دینار است. البته لازم به تذکر است که در تطبیق دینار بر اوزان رایج میان فقهاء عظام اختلاف نظر وجود دارد. لکن عموم مراجع معظم آن را بر اساس جدول ترسیم شده در متن فوق، ترسیم نموده اند. البته تنها در این میان حضرت آیت الله زنجانی یک دینار را معادل 22 نخود، نیم دینار را معادل 11 نخود و ربع دینار را بر 5/5 نخود تطبیق فرموده اند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 261/1 م 452)

زنی که رحم او را خارج نموده اند

زنی که رحم او را برداشته اند ...

- هیچگاه خونهایی که می بیند حکم حیض یا استحاضه را ندارد: اراکی، مکارم
- با وجود شرائط، دیدن حیض و استحاضه برای او ممکن است: رهبری، صافی، نوری، تبریزی
- بنا بر احتیاط واجب با وجود شرائط؛ حکم حیض یا استحاضه را دارد: فاضل⁷⁴

نکته: بحث فوق در جایی است که یقین به استناد خون به زخم و جراحت در بین نباشد و الا هنگامی که انسان یقین داشته باشد که خون، بر اثر جراحت خارج می شود؛ از نظر همه فقهاء حکم حیض یا استحاضه را نخواهد داشت.

نحوه محاسبه روزهای عادت

نحوه محاسبه ده روز: اگر ما بین غروب آفتاب تا اذان صبح حیض شود ← از صبح تا غروب پیش رو را یک روز حساب می کند. و به همین ترتیب روزهای دیگر را نیز محاسبه می نماید.⁷⁵

اگر ما بین اذان صبح تا غروب آفتاب حیض شد ← باید هر روز را بر اساس ساعت محاسبه

نماید. یعنی هر 24 ساعت را یک روز

محاسبه نماید.⁷⁶

نکته: در میان مراجع معظم تنها حضرات آیات خوئی و تبریزی حد فاصل اذان صبح تا طلوع آفتاب را ملحق به شب (یعنی قسم اول در جدول فوق) می دانند. حال آنکه در نظر بقیه مراجع معظم این زمان ملحق به روز بوده و در قسم دوم جدول فوق قرار می گیرد.

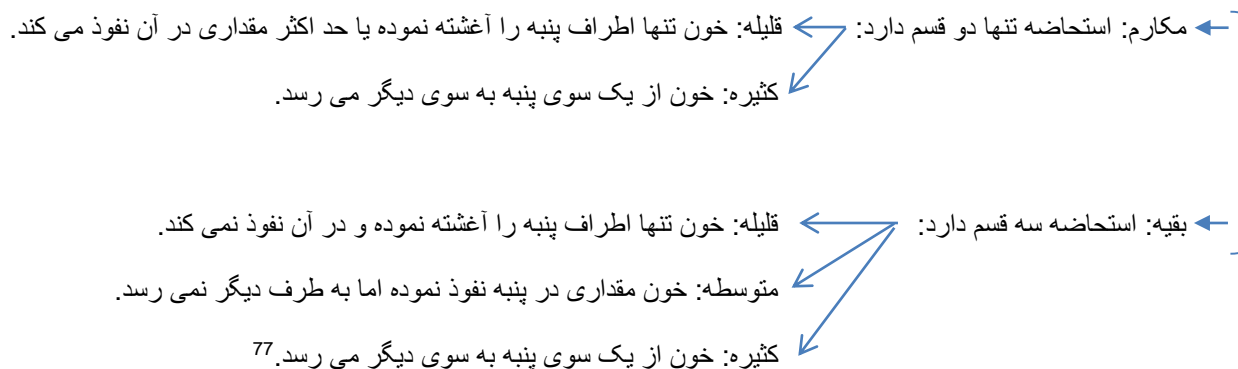
⁷⁴ مکارم: احکام بانوان: 74/ س 212، صافی: جامع الاحکام: 47/2 س 1434، تبریزی: استفتائات: 58/1 س 260 و صراط النجاة 362/10 س 1013، فاضل: جامع المسائل (عربی): 42/ س 154، بقیه: جزوه حیض جامعة الزهراء: 24

⁷⁵ در واقع می توان گفت که در این فرض هر مقدار را که از شب خون دیده شده باشد مورد محاسبه قرار نمی گیرد و ملاک شروع از اول اذان صبح تا غروب آفتاب است. لذا اگر در فاصله غروب آفتاب تا اذان صبح در هر ساعتی وارد شود ملاک شروع اول اذان صبح و پایان آن روز تا غروب خواهد بود. پس به عنوان نمونه خانمی که در ساعت 8 شب روز شنبه خونریزی او آغاز شده است تا غروب روز سه شنبه 3 روز خونریزی داشته است، تا غروب روز شنبه بعد 7 روز و تا غروب روز سه شنبه بعد 10 روز خون دیده است و ...

⁷⁶ در این فرض در هر ساعتی از حد فاصل اذان صبح تا غروب که شخص حائض شود تا 24 ساعت دیگر را یک روز و تا 48 ساعت بعد را دو روز و به همین نحو تا آخر محاسبه می نماید. به عنوان نمونه اگر خونریزی از ساعت 9 صبح روز شنبه آغاز شود؛ تا 9 صبح یکشنبه یک روز و تا 9 صبح روز سه شنبه 3 روز، تا 9 صبح روز شنبه بعد 7 روز و تا 9 صبح روز سه شنبه بعد 10 روز خونریزی داشته است.

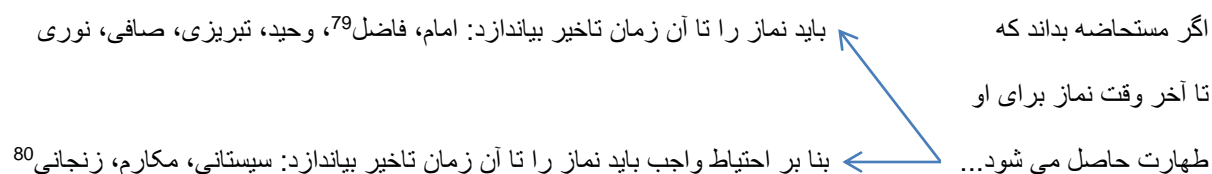
استحاضه

اقسام استحاضه

توضیح: شخص مستحاضه باید برای تشخیص نوع استحاضه خود مقداری پنبه را در ابتداء رحم قرار داده و پس از چند دقیقه آن را خارج نموده و بر اساس جدول فوق نوع استحاضه را تشخیص دهد.⁷⁸

لزوم تاخیر نماز تا زمان پاکی

⁷⁷ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 77/ م 399، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 233/1 م 393

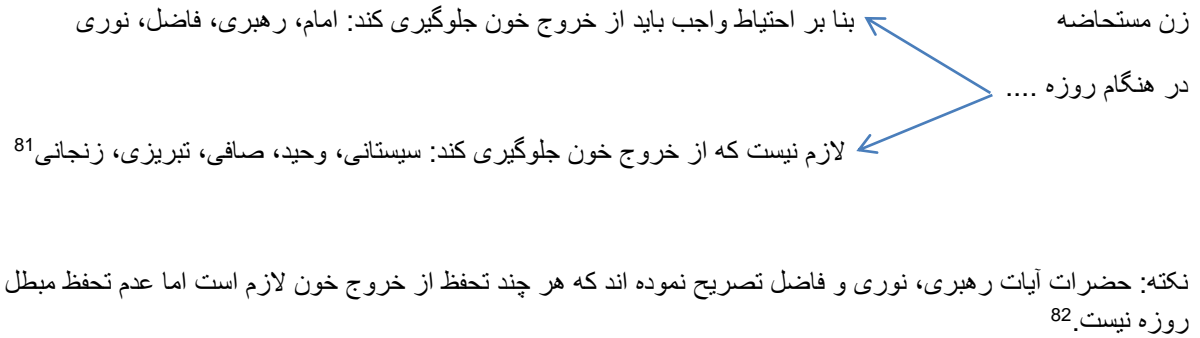
⁷⁸ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 233/1 م 393

⁷⁹ از نظر مرحوم آیت الله فاضل حتی اگر شخص احتمال پاکی را در طول وقت بدهد صبر نمودن بنا بر احتیاط واجب لازم است. (ر.ک

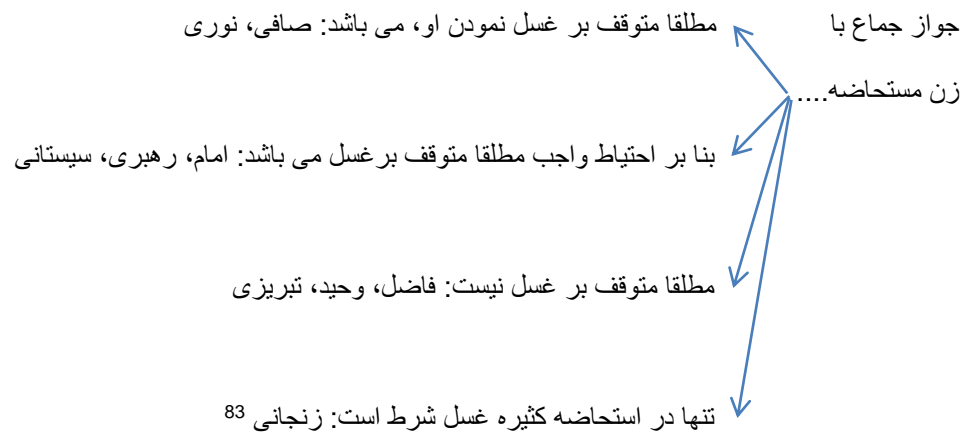
توضیح المسائل سیزده مرجع: 242/1 م 410)

⁸⁰ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 81/ م 416، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 242/1 م 410

روزه زن مستحاضه

جماع با مستحاضه

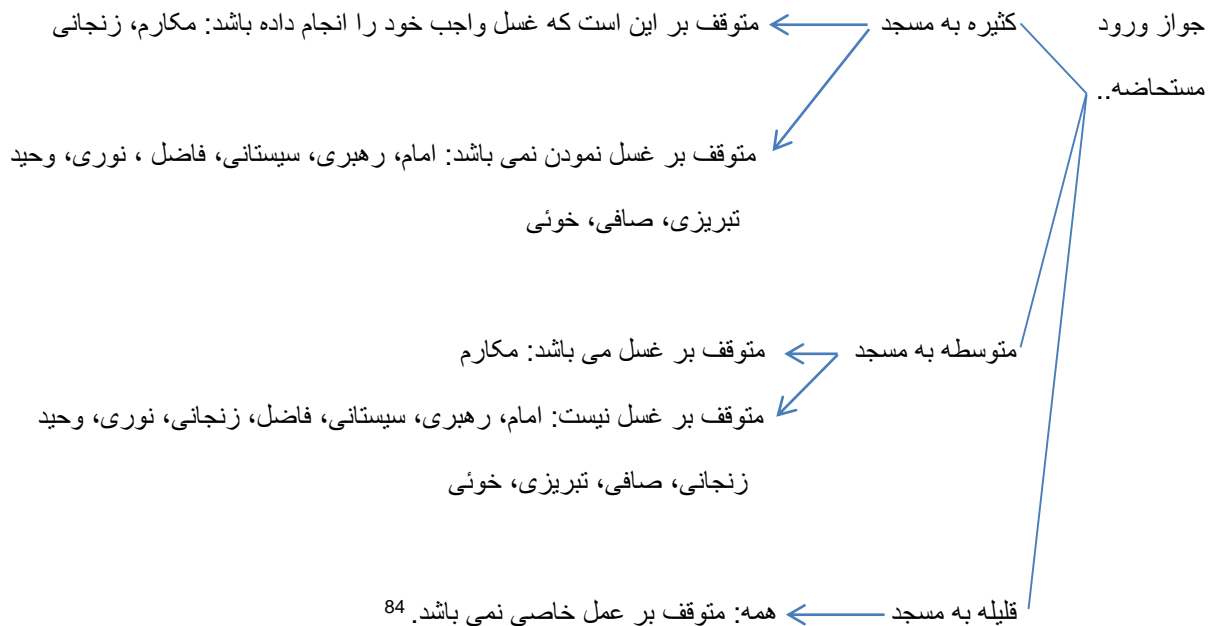

⁸¹ رهبری: جزوه روزه جامعه الزهراء ص 94 و استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 82/ م 423، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 244/1 م 417

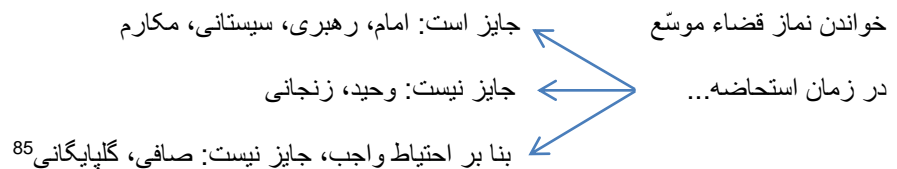
⁸² ر.ک جزوه روزه جامعه الزهراء ص 94

⁸³ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 84/ م 435، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 249/1 م 428

ورود مستحاضه به مسجد

خواندن نماز قضا در زمان استحاضه

نکته اول: قضا موسّع در مقابل قضا مضیق قرار دارد و مقصود از نماز قضا مضیق، آن مقدار از نماز قضا می باشد که شخص یقین دارد که اگر اکنون اقدام به خواندن آن نکند دیگر فرصت خواندن تمام یا بعض آن را پیدا نخواهد کرد.

نکته دوم: برخی از فقهاء معتقدند که - بنا بر جواز خواندن نماز قضا - زن مستحاضه باید برای هر نماز قضا اعمال استحاضه را به صورت جداگانه به جا آورد.⁸⁶

⁸⁴ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 84/ م 434، مکارم: احکام بانوان: 80/ س 249، بهجت: استفتائات: 254/1 م

905، صافی: هدایة العباد: 49/1 م 293، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 249/1 م 428

⁸⁵ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 84/ م 438، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 251/1 م 432

⁸⁶ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 251/1 م 432

نفاس

حکم خونهای پس از زایمان

خونی که زن پس از زایمان می بیند اگر... قبل از 10 روز تمام شود ← همه: تمام آن روزها نفاس محسوب می شود.
بیشتر از 10 روز طول بکشد ← این فرض شقوق مختلف و متفاوتی دارد که برای اطلاع از آن باید به مسائل 515 تا 520 رساله مراجعه شود.⁸⁷

حکم خونی که پس از سقط دیده می شود

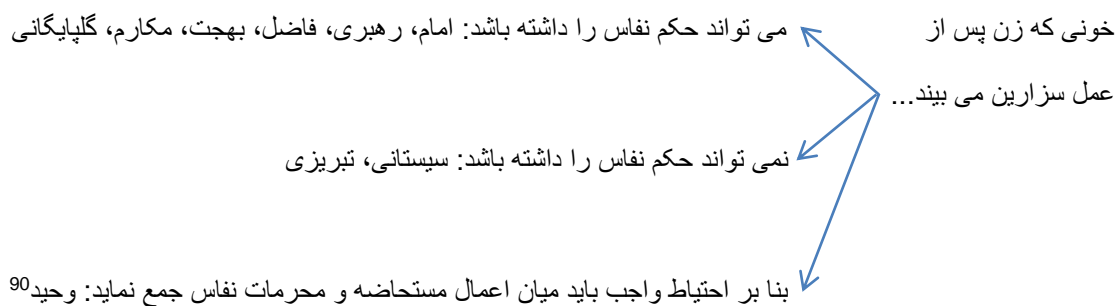
زنی که دچار سقط می شود در حکم نفساء می باشد به شرط آنکه...
خلقت طفل تمام باشد. و در ما قبل آن (که حد اقل خون بسته باشد) بنا بر احتیاط واجب میان احکام نفاس و زن پاک، جمع نماید: مکارم
خلقت طفل تمام باشد. و ما قبل آن (که حد اقل خون بسته باشد) بنا بر احتیاط واجب حکم نفاس را دارد: بهجت
اگر حتی خون بسته ای باشد که بدانیم قابلیت تبدیل به انسان را داشته است، حکم نفاس را دارد: امام، رهبری، فاضل، نوری
چنانچه یا خلقت تمام باشد و یا زائیدن صدق کند نفاس است: وحید، تبریزی، زنجانی
اگر جنین به مرحله «مضغه»⁸⁸ رسیده باشد، نفاس محسوب می شود: سیستانی⁸⁹

⁸⁷ وحید: توضیح المسائل: / 106 م 521 تا / 107 م 526 ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 300/1 م 515 تا 304/1 م 520

⁸⁸ مضغه: قطعه گوشت

⁸⁹ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / 105 م 516، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 299/1 م 510

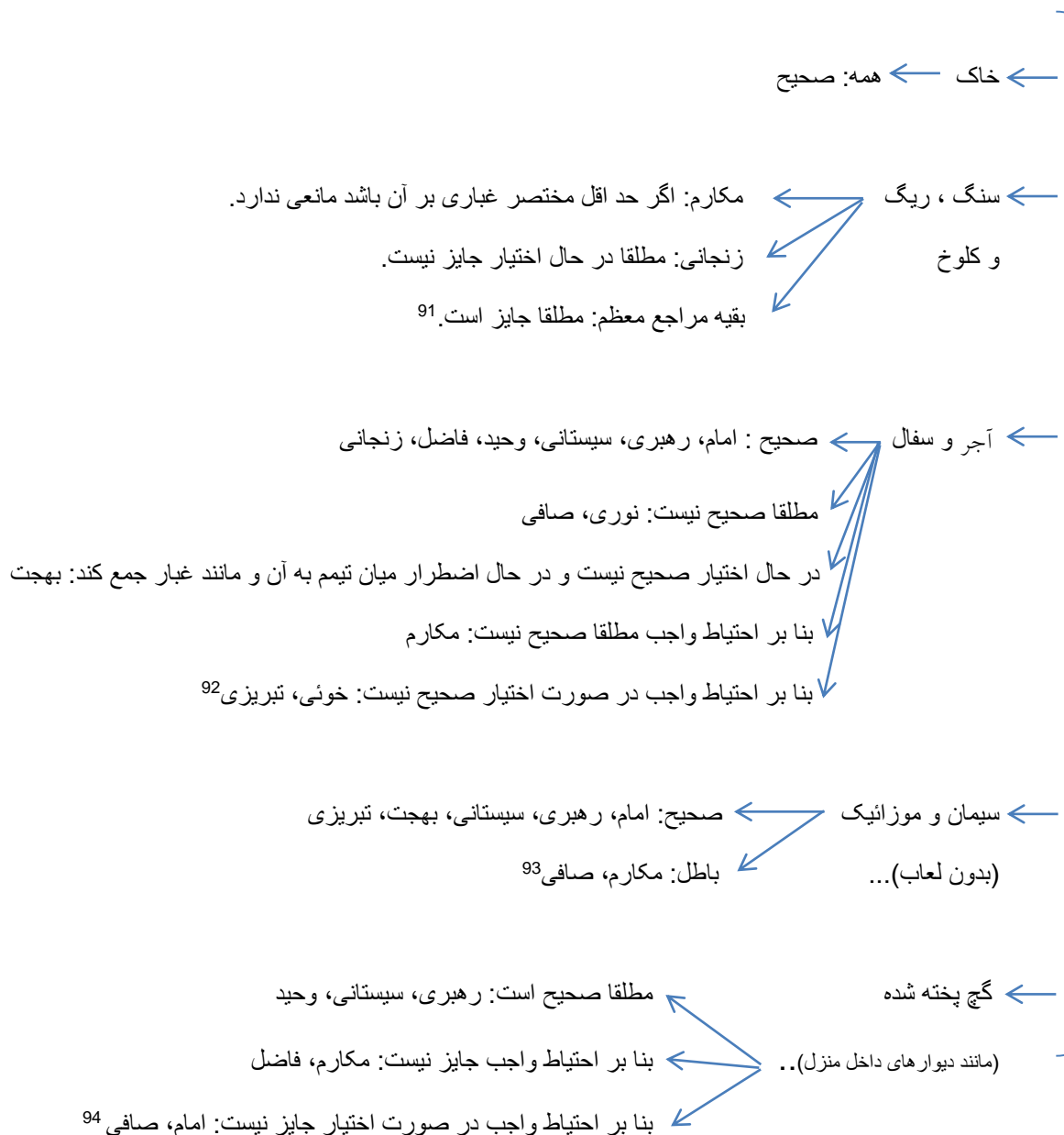
حکم خونهایی که پس از عمل سزارین دیده می شود

⁹⁰ امام و رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 926/2 س 13، بهجت: استفتائات: 309/1 س 1101، تبریزی: استفتائات: 59/1 س 267، فاضل: جامع المسائل (فارسی): 61/1 س 170، گلپایگانی: مجمع المسائل: 83/1 س 61، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 926/2 س 13، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر،

تیمم

چیزهایی که تیمم بر آنها صحیح است

⁹² امام: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/379 م 684، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 40/210، مکارم: توضیح المسائل: 124/638، تبریزی: منهاج: 103/1 م 357، فاضل: احکام نوجوانان: 91/156، سیستانی: منهاج: 127/1 م 357، وحید: منهاج: 109/2 م 357 و توضیح المسائل: 139/، بهجت: استفتائات: 1/315 س 1112، صافی: هدایة العباد: 85/1 م 494

⁹³ امام: توضیح المسائل: 612/489، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 99/489، مکارم: استفتائات: 70/2 س 133، بهجت: استفتائات: 1/316 س 1113، صافی: جامع الاحکام: 74/1، تبریزی: استفتائات: 61/1 س 278

⁹⁴ امام و فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/379 م 685، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 40/210، صافی: هدایة العباد: 85/1 م 494، سیستانی: منهاج: 127/1 م 357، وحید: منهاج: 109/2 م 357، بهجت: استفتائات: 1/315 س 1112، مکارم: توضیح المسائل: 124/638

نحوه انجام تیمم

← مقام معظم رهبری: ابتدا کف هر دو دست را بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است بزند و آن را به تمام پیشانی و دو طرف آن - از جایی که موی سر می‌روید تا ابروها و بالای بینی- بکشد، و سپس کف دست چپ را بر تمام پشت دست راست و کف دست راست را بر تمام دست چپ، بکشد و احتیاط واجب این است که بعد از این مراحل یک بار دیگر دستها را به زمین زده و سپس کف دست چپ را بر پشت دست راست و کف دست راست را بر پشت دست چپ بکشد. این ترتیب در تیمم بدل از وضو و بدل از غسل یکسان است.

← بقیه مراجع معظم: ابتدا کف هر دو دست را بر چیزی که تیمم بر آن صحیح است بزند و آن را به تمام پیشانی و دو طرف آن از جایی که موی سر می‌روید تا ابروها و بالای بینی بکشد [برخی مراجع: روی ابروها]، و سپس کف دست چپ را بر تمام پشت دست راست و کف دست راست را بر تمام دست چپ، بکشد. (البته احتیاط مستحب این است که پیش از مسح پشت دستها، کف دست را مرتبه دیگر به زمین بزند.) این ترتیب در تیمم بدل از وضو و بدل از غسل یکسان است.⁹⁵

مسح روی ابروها

مسح روی ابرو بنا بر احتیاط واجب لازم است: امام، مکارم، وحید، صافی، تبریزی، زنجانی، بهجت در تیمم.... لازم نیست: رهبری، سیستانی، نوری⁹⁶

پاک بودن اعضاء تیمم

پاک بودن صورت و پشت و کف دستها هنگام تیمم در صورت امکان.... واجب است: امام، بهجت، فاضل، نوری بنا بر احتیاط واجب لازم است: صافی، مکارم واجب نیست: رهبری، سیستانی، وحید، تبریزی، زنجانی، خوئی⁹⁷

⁹⁵ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 39/ س 209، وحید: توضیح المسائل: 141/ م 707، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 385/1 م 700

⁹⁶ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 39/ س 209، وحید: توضیح المسائل: 141/ م 707، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 385/1 م 700

⁹⁷ رهبری: راهنمای فتاوا: 31/، وحید: توضیح المسائل: 142/ م 713، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 388/1 م 706

احکام اموات

برگرداندن محتضر و میت به سمت قبله

- ← امام، نوری: برگرداندن پای میت به سمت قبله در حال احتضار واجب می باشد. و احتیاط واجب آن است که تا وقتی که او را از محل احتضار منتقل ننموده اند به سمت قبله باشد.
- ← وحید: برگرداندن پای میت به سمت قبله در زمان احتضار تا وقتی که او را از محل احتضار منتقل ننموده اند بنا بر احتیاط واجب لازم است.
- ← رهبری: اساساً برگرداندن پای میت به سمت قبله در حال احتضار واجب نبوده و مستحب می باشد.
- ← سیستانی، مکارم، بهجت، تبریزی، خوئی: برگرداندن پای میت به سمت قبله تنها تا زمانی که در حال احتضار است بنا بر احتیاط واجب لازم می باشد.
- ← صافی: بنا بر احتیاط واجب برگرداندن پای میت به سمت قبله از ابتدای زمان احتضار تا پایان غسل لازم می باشد.
- ← فاضل، گلپایگانی: برگرداندن پای میت به سمت قبله در حال احتضار واجب می باشد. و احتیاط واجب آن است که تا پایان غسل رو به قبله باشد.⁹⁸

⁹⁸ رهبری: راهنمای فتاوا: / 35 و استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / 110 م 540 و 539، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 311 م 534

سن وجوب غسل، حنوط، کفن و نماز بر طفل

← غسل، کفن و حنوط ← امام، رهبری، مکارم، وحید، نوری، فاضل، زنجانی، تبریزی، خوئی: تنها اگر چهار ماه طفل (در رحم) تمام شده باشد واجب است.⁹⁹
صافی، گلپایگانی: یا چهار ماه طفل (در رحم) تمام شده و یا خلقتش کامل گردیده باشد.¹⁰⁰
سیستانی: چهار ماه طفل (در رحم) تمام شده باشد. و در کمتر از چهار ماه؛ اگر خلقت طفل کامل شده باشد احتیاط واجب در غسل دادن است.¹⁰¹

نکته: در مواردی که تجهیز واجب شمرده نشده است، باید طفل را در پارچه ای پیچیده و دفن نمایند.¹⁰²

← نماز میت ← امام، رهبری، نوری، وحید، فاضل، تبریزی، زنجانی، صافی، خوئی: شش سال طفل تمام شده باشد.
مکارم: بالغ باشد و در حد فاصل شش سال و بلوغ بنا بر احتیاط واجب بر او نماز بخوانند.
بهجت و سیستانی: شش سال به بالا واجب و در کمتر از آن؛ اگر طفل عارف به نماز باشد احتیاط واجب در خواندن نماز است.¹⁰³

نماز میت بر دیوانه

همه مراجع معظم: خواندن نماز میت بر دیوانه ای که حداقل یکی از والدین او مسلمان باشد، واجب است.¹⁰⁴

⁹⁹ نکته: ولوج روح نیز در چهار ماهگی اتفاق می افتند.

¹⁰⁰ بنا بر شهادت برخی از اهل اطلاع معمولاً خلقت طفل در حدود سه ماهگی کامل می گردد.

¹⁰¹ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 113/ م 564، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 319 م 558

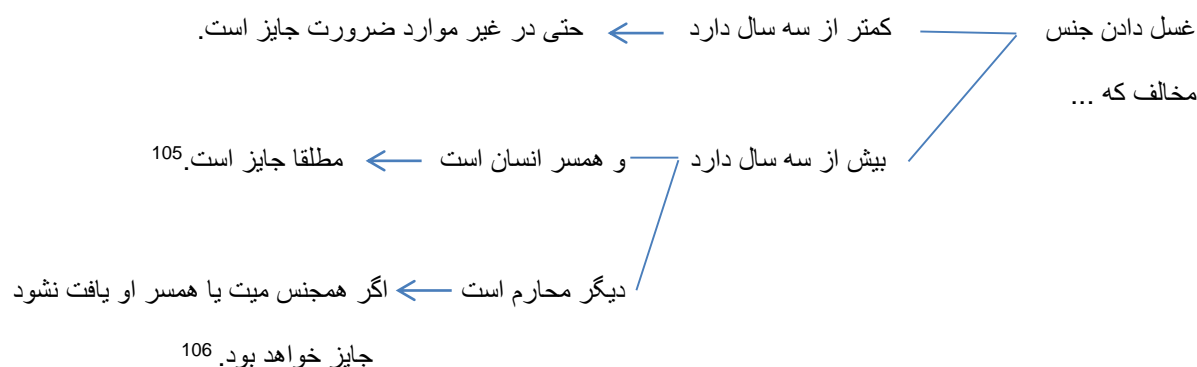
¹⁰² ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 319 م 558

¹⁰³ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 118/ م 599، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 333 م 594 و مسأله

اختصاصی 584 آیت الله سیستانی

¹⁰⁴ ر.ک مجمع المسائل گلپایگانی: 1/ 94 س 44، توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 333 م اختصاصی بهجت، البته کلام بقیه فقهاء نیز عمومیت داشته و مجنون را شامل می شود.

غسل دادن جنس مخالف

نحوه تیمم دادن میت

- ← امام، رهبری: باید با دست خود میت، او را تیمم دهند و اگر ممکن نبود تیمم دهنده با دست خود، میت را تیمم دهد.
- ← سیستانی، اراکی، زنجانی: باید تیمم دهنده با دست خودش، میت را تیمم دهد.
- ← وحید، صافی، نوری، فاضل، تبریزی، خوئی، گلپایگانی: باید تیمم دهنده با دست خودش، میت را تیمم دهد. اما احتیاط واجب این است که با دست خود میت، نیز او را تیمم دهند.¹⁰⁷

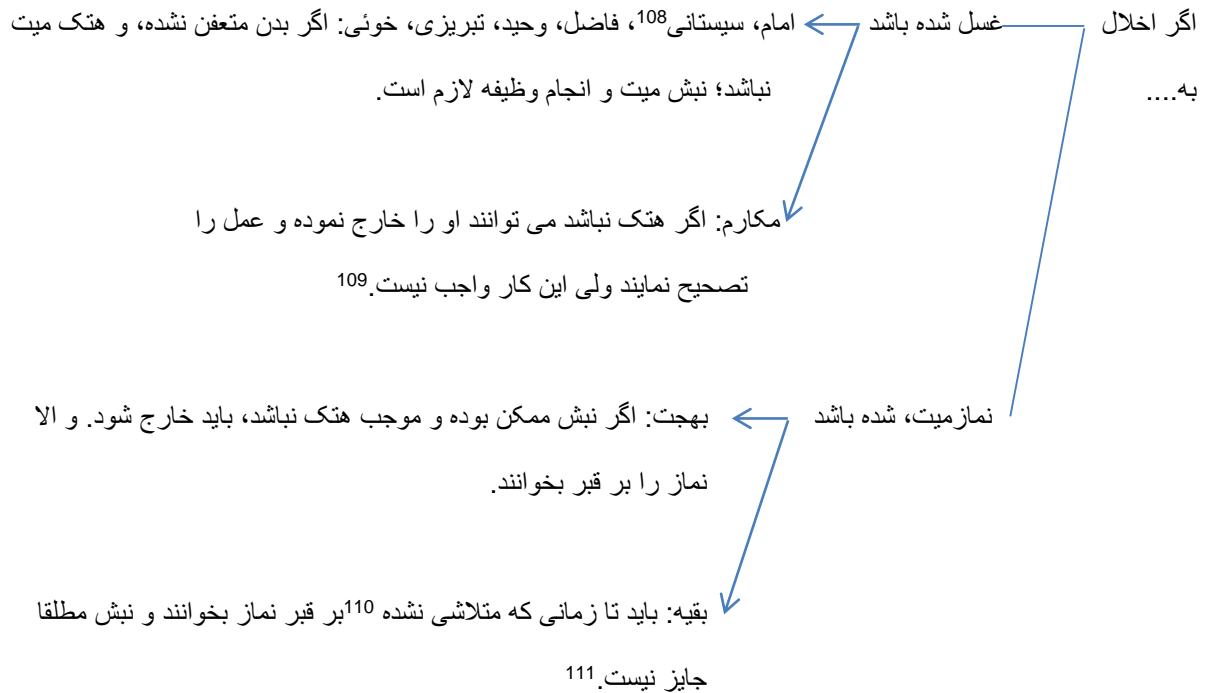
نکته: در این موارد تیمم دهنده میت باید به فتوای مرجع خود عمل نماید نه مرجعی که میت از او تقلید می نموده است.

¹⁰⁵ هیچکدام از مراجع معظم غسل دادن از زیر لباس را برای همسر واجب ندانسته اند و تنها برخی آن را مستحب و یا مطابق با احتیاط استحبابی شمرده اند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 319/1 م 559)

¹⁰⁶ برخی از فقهاء تصریح نموده اند که در این حالت غسل باید از روی لباس و رعایت نگاه انجام شود. هر چند عده ای دیگر از مراجع معظم تنها پوشیده بودن عورت را کافی می دانند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 320/1 م 561)

¹⁰⁷ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / 115 م 575، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 324 / 1 م 569

اطلاع از باطل بودن برخی از واجبات میت، پس از دفن

نکته: اگر پیش از دفن، متوجه اخلال به یکی از امور تجهیز میت شویم باید قبل از انجام تدفین عمل را مجدداً به صورت صحیح انجام دهیم. البته معلوم است که حکم یاد شده تنها در صورت علم به اخلال بوده و چنانچه در صحت انجام وظیفه از سوی دیگران شک کنیم، باید حمل بر صحت نمود.¹¹²

¹⁰⁸ سیستانی: مگر آنکه اموری مانند: بوی بد میت، انسان را اذیت کند که در این صورت نیش واجب نیست مگر بر کسی که عمداً اخلال به غسل نموده باشد.

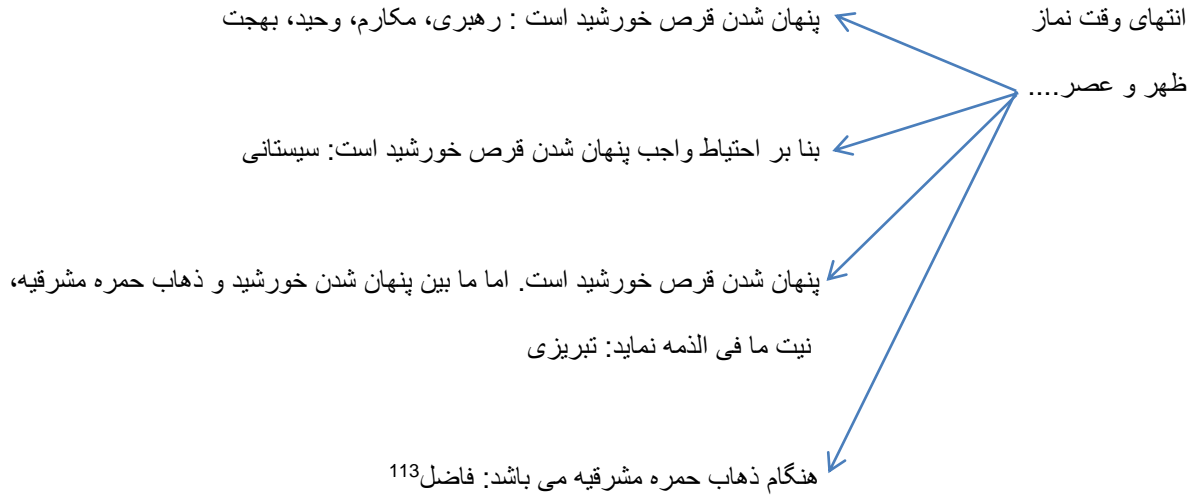
¹⁰⁹ امام: استفتائات: 85/1، وحید: منهاج: 3/2، فاضل: جامع المسائل: 122/2، خوئی: منهاج: 76/1، تبریزی: استفتائات: 66/1 و منهاج: 81/1، بہجت: استفتائات: 400/1، مکارم: استفتائات: 47/1 س 90، سیستانی: منهاج: 100/1

¹¹⁰ حضرت آیت الله سیستانی معتقدند که در این حالت نماز باید با قصد رجاء خوانده شود.

¹¹¹ رهبری: استفتائات جامعه الزهراء جزوه نذر ص 49، وحید: توضیح المسائل: 120/ م 613، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 336/1 م

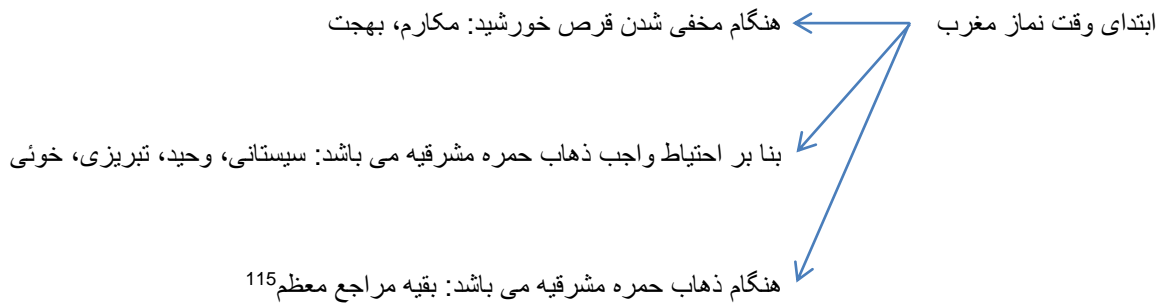
شرائط و واجبات نماز

انتهای وقت نماز ظهر و عصر

نکته: اگر تنها به اندازه خواندن یک نماز چهار رکعتی به انتهاء وقت باقی مانده باشد، نماز ظهر قضا شده و باید نماز عصر را بخواند.¹¹⁴

ابتدا وقت نماز مغرب و عشاء

¹¹³ رهبری: اجوبة الاستفتاءات: 70/ س 346، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات: 56/2 س 243 و منهاج: 137/1، بهجت: استفتائات: 12/2 س 1481، مکارم: استفتائات: 71/2 س 134، سیستانی: المسائل المنتخبة: 114 م 189، فاضل: جامع المسائل: 70/ س 263،
¹¹⁴ توضیح المسائل سیزده مرجع: 403/1 م 731
¹¹⁵ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 151/ م 741، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 407/1 م 735

نکته: اذان متعارف در همان لحظه زوال سرخی طرف مشرق (حمره مشرقیه) پخش می شود و مخفی شدن قرص خورشید دقایقی قبل از آن اتفاق می افتد. البته فاصله میان این دو زمان در فصول مختلف سال متفاوت بوده و در برخی اوقات حدود 15 دقیقه و در اوقات دیگر ممکن است تا نزدیک 20 دقیقه نیز برسد.

انتهای وقت نماز مغرب و عشاء

- ← امام، رهبری: انتهای وقت عشاءین در حالت اختیار تا نصف شب است اما اگر عمداً یا از روی عذر تا آن زمان به جا نیاورده است بنا بر احتیاط واجب باید تا قبل از طلوع فجر به نیت ما فی الذمه آن را بخواند.
- ← سیستانی، وحید، تبریزی، فاضل: انتهای وقت عشاءین در حالت اختیار تا نصف شب و برای شخص مضطر تا طلوع فجر می باشد. اما اگر کسی نماز را عمداً تا نیمه شب بجا نیاورده است بنا بر احتیاط واجب باید تا قبل از طلوع فجر به نیت ما فی الذمه آنرا بخواند.
- ← مکارم، زنجانی: انتهای وقت عشاءین در حالت اختیار تا نصف شب و برای شخص مضطر تا طلوع فجر می باشد. و اگر کسی عمداً نماز را تا نیمه شب بجا نیاورده است نماز او قضا شده است و لازم نیست حتماً آن را قبل از طلوع فجر بخواند.
- ← صافی: انتهای وقت عشاءین در حالت اضطرار تا طلوع فجر می باشد. اما در حال اختیار؛ تاخیر آن تا نیمه شب جایز نیست لکن اگر عمداً نماز را تا نیمه شب به تاخیر انداخت؛ باید آن را تا قبل از طلوع فجر به نیت ما فی الذمه بخواند.

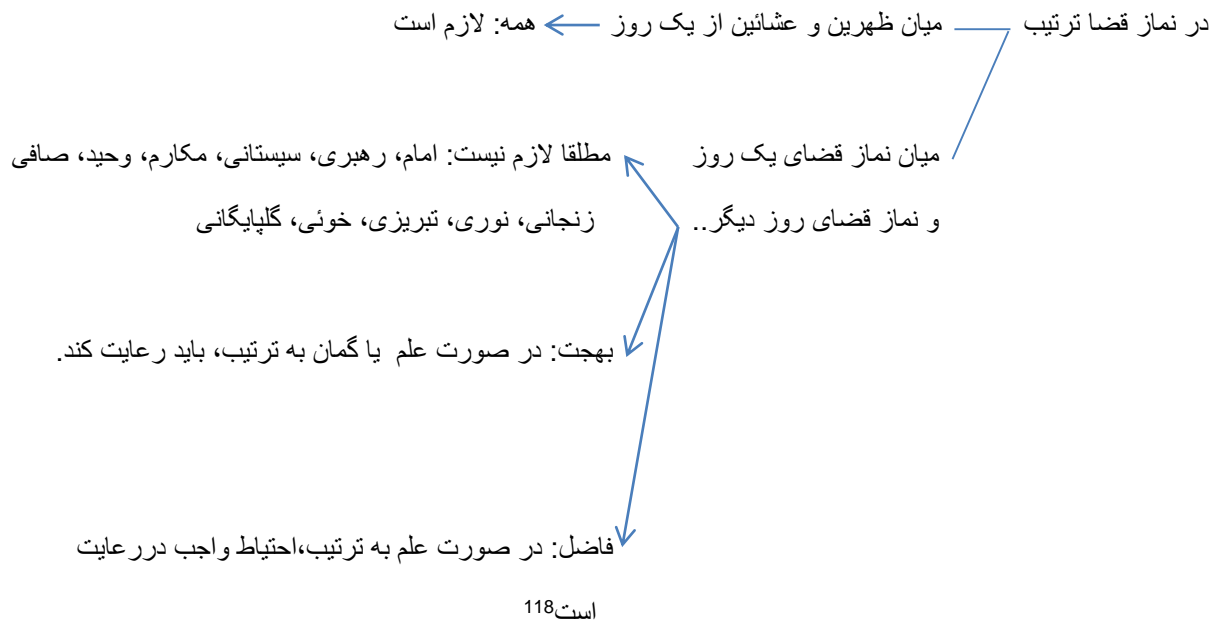
نکته اول: اگر تنها به اندازه خواندن یک نماز چهار رکعتی به انتهای وقت باقی مانده باشد، نماز مغرب قضا شده و باید نماز عشاء را بخواند.¹¹⁶

نکته دوم: مقصود از شخص مضطر در جدول فوق کسی است که مثلاً بواسطه خواب ماندن، فراموشی و یا مانعی همچون حیض شدن نماز او به تاخیر افتاده باشد.¹¹⁷

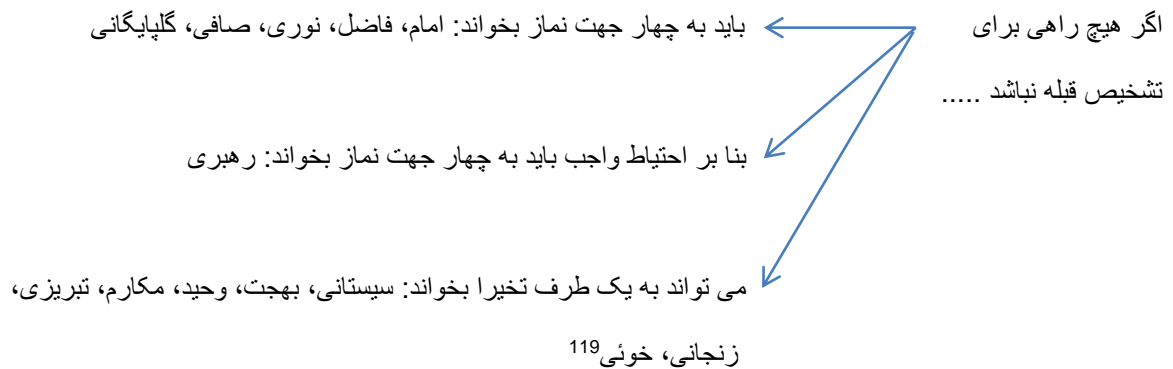
¹¹⁶ توضیح المسائل سیزده مرجع: 407/1 م 736

¹¹⁷ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 410/1 م 740 حاشیه آیت الله زنجانی

ترتیب در نماز قضا

جہل بہ قبلہ

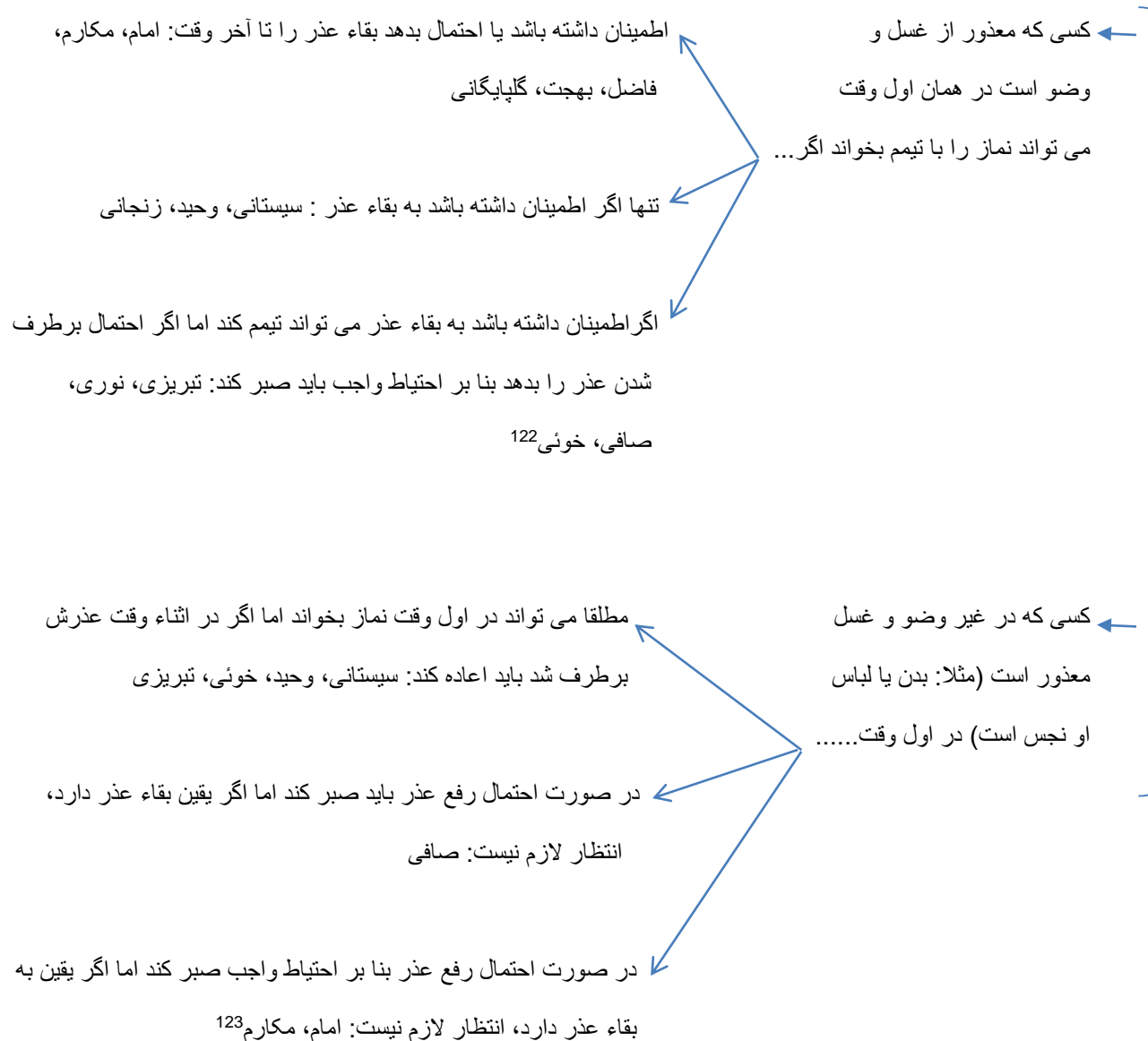
نکتہ: برای تشخیص قبلہ ظن کافی است. البتہ اگر تحصیل ظن قوی تر ممکن باشد، اکثر مراجع عظام ظن اضعف را کافی شمرده و تحصیل ظن اقوی را لازم می دانند.¹²⁰

¹¹⁸ رہبری: اجوبۃ الاستفتاءات: /107 س 531 و 533، وحید: توضیح المسائل: /273 م 1383، بقیہ: توضیح المسائل سیزده مرجع: /750 م 1375 و 1377

¹¹⁹ رہبری: راهنمای فتاوا: /37، بہجت: جامع المسائل: /196 م 196، وحید: توضیح المسائل: /161 م 790، بقیہ: توضیح المسائل سیزده مرجع: /434 م 784

¹²⁰ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: /1 م 434 م 783

جواز نماز معذور در اول وقت¹²¹

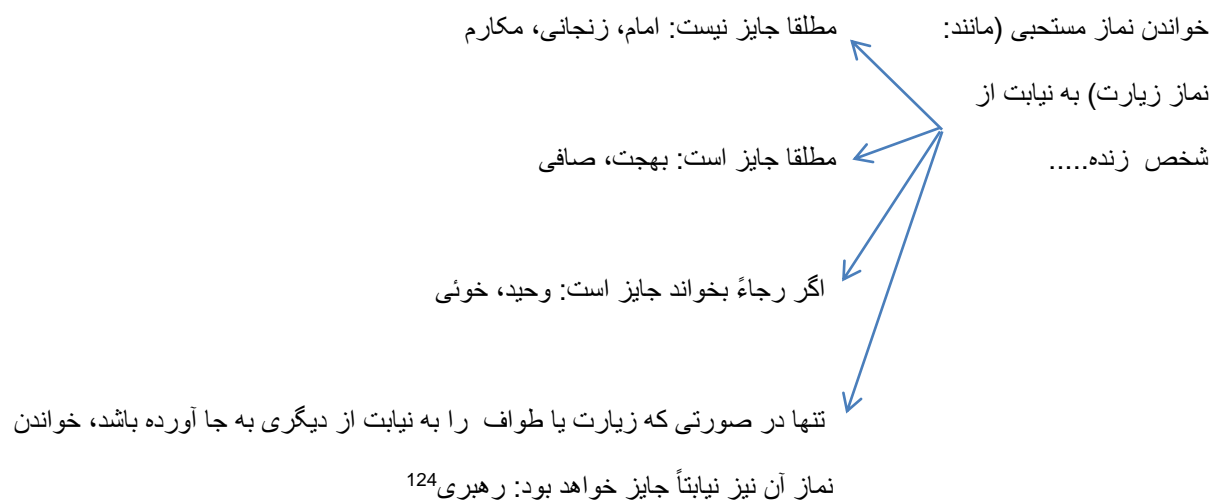

¹²¹ در اصطلاح فقه به مبادرت نمودن به نماز یا تیمم و امثال آن، در اول وقت «بدار» گفته می شود.

¹²² امام: تحریر الوسيله: 111/1 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 418/1 م 752، وحید: توضیح المسائل معظم له: 154/ م 758، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 391/1 م 715

¹²³ وحید: توضیح المسائل معظم له: 154/ م 758، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 418/1 م 752

نماز نیابتی

نکته: البته اگر انسان نماز را برای خود بخواند و شخص یا اشخاص دیگری را در ثواب آن شریک کند، از نظر همه مراجع معظم جایز می باشد.¹²⁵

¹²⁴ همه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه نماز ص 50

¹²⁵ ر.ک استفتائات جامعه الزهراء جزوه نماز ص 50

نماز با لباس نجس

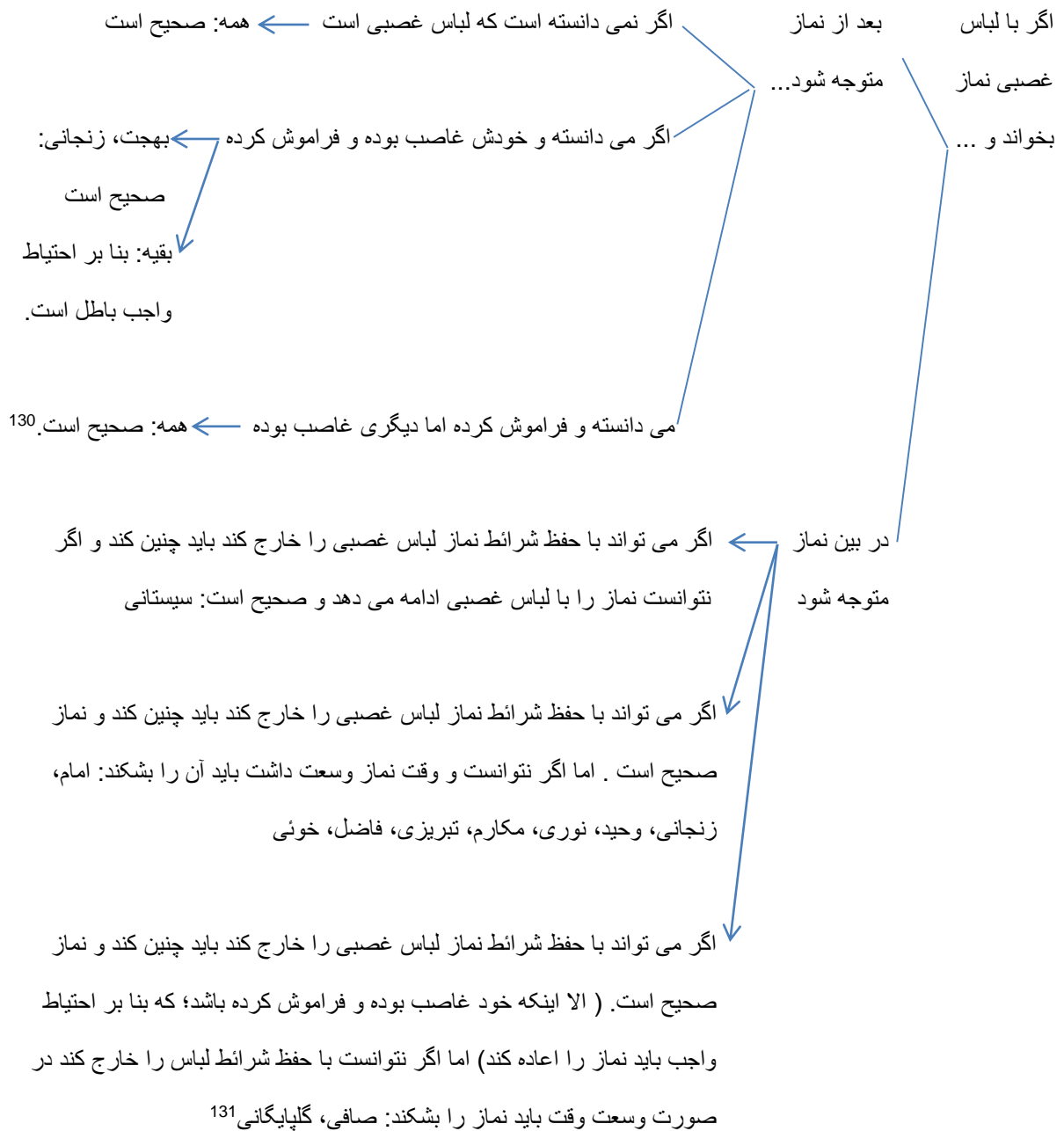
¹²⁶ وحید: توضیح المسائل: /164 م 808، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 448/1 م 802

¹²⁷ وحید: توضیح المسائل: /164 م 809، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 448/1 م 803

¹²⁸ وحید: توضیح المسائل: /164 م 808 و 809، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 448/1 م 802 و 803

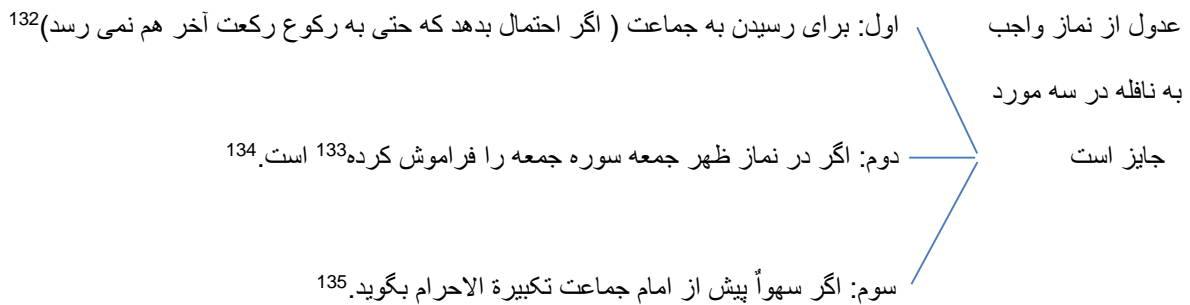
¹²⁹ وحید: توضیح المسائل: /164 م 808 و 809، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 448/1 م 804

نماز با لباس غصبی

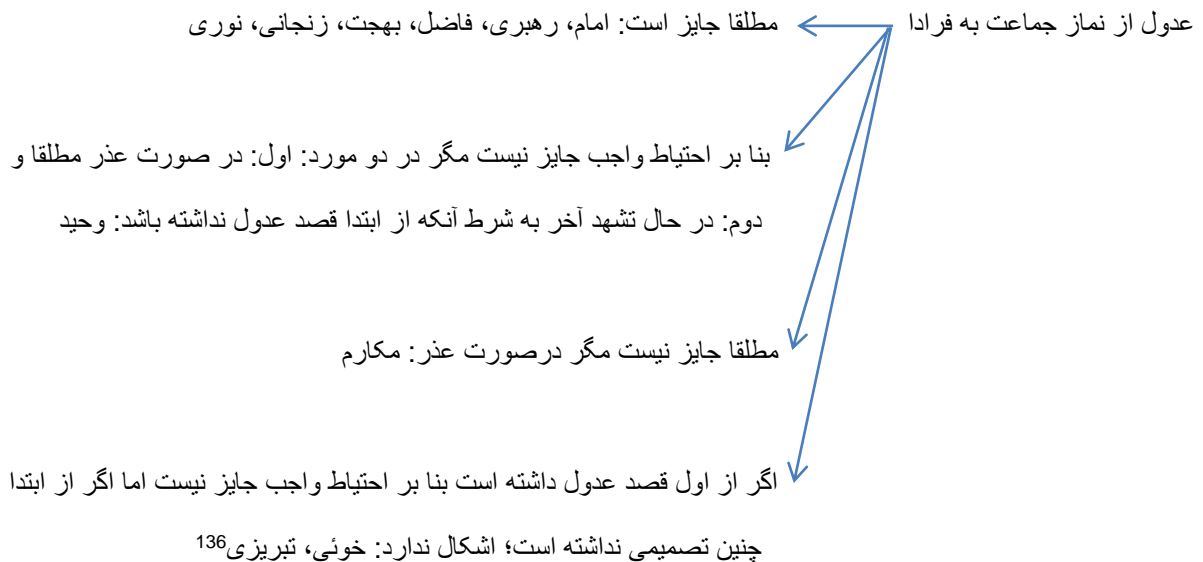

¹³⁰ وحید: توضیح المسائل معظم له: 167/ م 823، توضیح المسائل سیزده مرجع: 456/1 م 817
¹³¹ وحید: توضیح المسائل معظم له: 168/ م 824، توضیح المسائل سیزده مرجع: 456/1 م 818

عدول از نماز واجب به نافله

عدول از نماز جماعت

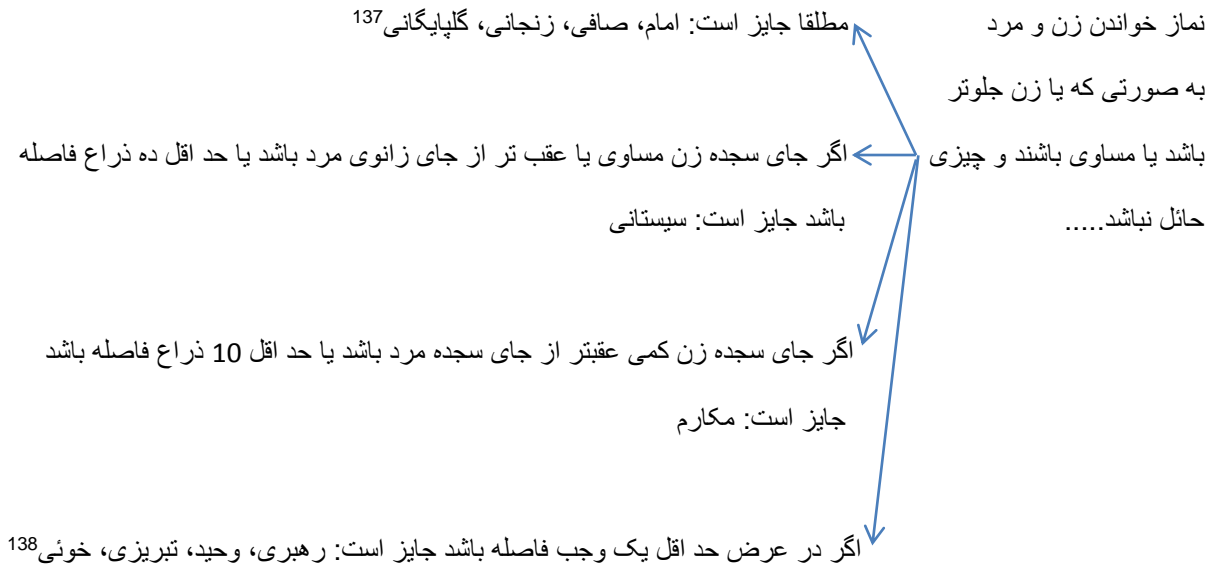
نکته: بنا بر مطلب فوق اگر فرد بخواهد در بین نماز جماعت نیت فرادا نموده و با سرعت نماز را تمام کند تا بتواند نماز دیگری را هم اقتدا کند، از نظر برخی مراجع معظم اشکال خواهد داشت.

¹³² وحید: توضیح المسائل معظم له: / 285 م 1458، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 789/1 م 1450
¹³³ نکته: حضرات آیات صافی، خوئی و تبریزی عدول از نماز ظهر جمعه به نافله را تنها وقتی جایز می دانند که فرد از نیمه سوره ای که شروع کرده است عبور نموده باشد. (ر.ک منهاج الصالحین للتبریزی: 161/1 و منهاج الصالحین للخوئی: 157/1 م 579، صافی: هدایة العباد: 125/1)

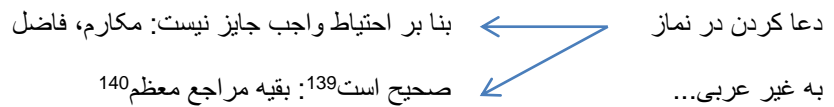
¹³⁴ امام: زیدة الاحکام: / 54 م 8، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 436/1 س 340 و اجوبة الاستفتائات: / 68 س 340 ، بهجت: استفتائات: 109/2 س 1839 ، سیستانی: منهاج: 199/1 م 579، وحید: منهاج: 174/2 م 579، فاضل: الاحکام الواضحة: / 140 م 589 ، تبریزی: منهاج: 161/1 م 579، صافی: هدایة العباد: 125/1 ، خوئی: منهاج: 157/1 م 579
¹³⁵ فقهاء عظام معتقدند که در این حالت نماز شخص فرادا شده و او می تواند نیت خود را به نافله برگرداند و نماز نافله را با هدف رسیدن به جماعت قطع نماید. البته برخی از مراجع معظم – مانند حضرات آیات خوئی و بهجت – معتقدند که در این فرض باید نافله را تا آخر تمام نمایند. (ر.ک تحریر الوسيلة: 272/1 م 10، موسوعة الامام الخوئی: 256/17، وسیلة النجاة آیت الله بهجت: / 291، حاشیه آیت الله فاضل بر عروه: 592/1 و...)

¹³⁶ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل معظم له: / 281 م 1431، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 777/1 م 1423

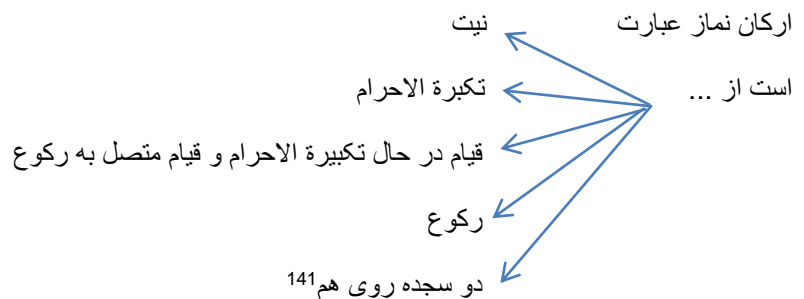
تساوی یا جلوتر بودن زن از مرد

دعا به غیر عربی

ارکان نماز

نکته: حضرت آیت الله زنجانی اساسا تکبیرة الاحرام را رکن نمی دانند.¹⁴²

¹³⁷ البته این بزرگان تساوی و تقدم زن را مکروه یا خلاف احتیاط استحبابی شمرده اند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 495/1 م 886)

¹³⁸ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 75/ س 375، سیستانی: منهاج: 182/1 م 545، وحید: توضیح المسائل معظم له: 179/، بقیه: توضیح المسائل

سیزده مرجع: 495/1 م 886

¹³⁹ البته این بزرگان نوعا دعاء به غیر عربی را خلاف احتیاط استحبابی شمرده اند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 621/1 م 1135)

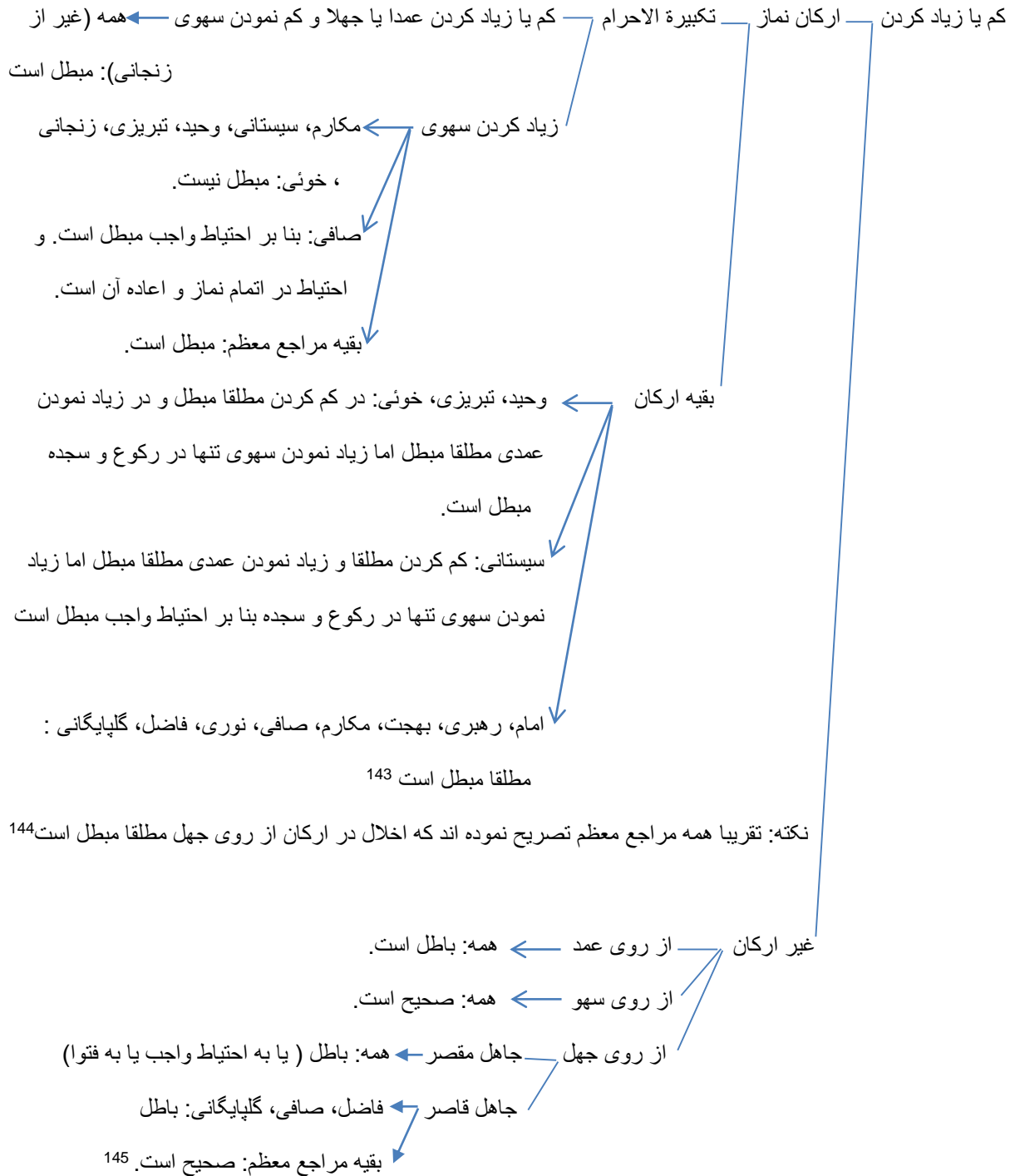
¹⁴⁰ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 99/ س 488، وحید: توضیح المسائل معظم له: / 226 م 1144، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 621/1،

بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 621/1 م 1135

¹⁴¹ وحید: توضیح المسائل معظم له: / 189 م 551، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 531/1 م 942

¹⁴² ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 531/1 م 942

کم یا زیاد نمودن واجبات نماز

¹⁴³ وحید: توضیح المسائل معظم له: / 189 م 551، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر معظم له، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 531/1 م

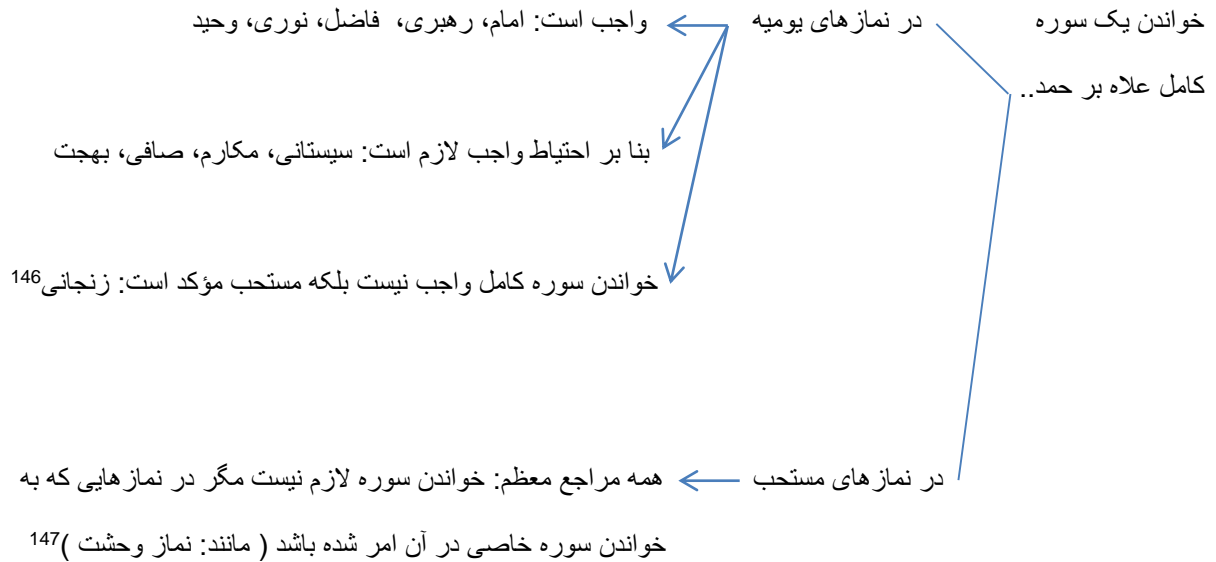
942

¹⁴⁴ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 680/1 م 1264

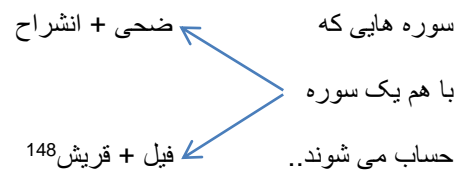
¹⁴⁵ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر معظم له، وحید: توضیح المسائل معظم له: / 252 م 1272 و 1273، بقیه: توضیح المسائل سیزده

مرجع: 680 /1 م 1263 و 1264

لزوم خواندن سوره کامل در نماز

سوره هایی که با هم خوانده می شوند

¹⁴⁶ رهبری: اجوبه الاستفتاءات: 97/ س 475، وحید: توضیح المسائل معظم له: 195/ م 987، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 543/1 م 978

¹⁴⁷ وحید: توضیح المسائل معظم له: 196/ م 995، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 547/1 م 986

¹⁴⁸ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 543/1 م 978 و توضیح المسائل آیت الله وحید: 195/ م 987

تعداد تسبیحات اربعه

ذکر تسبیحات اربعه... ← بنا بر احتیاط واجب باید سه مرتبه باشد: فاضل
← یک بار کافی است: بقیه مراجع معظم¹⁴⁹

تعداد ذکر در رکوع و سجده

اگر در رکوع و سجده
ذکر سبحان الله می گوید..... ← یک مرتبه کافی است: بهجت
← باید سه مرتبه بگوید: وحید، صافی، فاضل، زنجانی
← احتیاط واجب در سه مرتبه است: امام، مکارم، سیستانی¹⁵⁰

¹⁴⁹ رهبری: اجوبه الاستفتاءات: /98 س 485، وحید: توضیح المسائل معظم له: /200 م 1014، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: /555 م 1005

¹⁵⁰ وحید: توضیح المسائل معظم له: /203 م 1037، صافی: جامع الاحکام: /73/1 س 226، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: /562 م 1028 و /570/1 م 1049

برخی از شکهای مبتلا به و حکم آنها

اول: شک بین 1 و 2 ← همه: مطلقا مبطل است¹⁵¹

دوم: شک بین 2 و 3 ← در نماز 2 یا 3 رکعتی ← همه: مطلقا مبطل است¹⁵²

در نماز 4 رکعتی ← پیش از تمام شدن سجده دوم¹⁵³ ← همه: باطل است

پس از بلند شدن از سجده دوم¹⁵⁴ ← همه: بنا را بر 3 نهاده و یک رکعت

دیگر بخواند و پس از نماز یک رکعت

نماز احتیاط ایستاده بخواند.¹⁵⁵

سوم: شک بین 3 و 4 ← همه: مطلقا بنا را بر 4 نهاده و نماز را تمام می کند و پس از نماز یا یک رکعت نماز احتیاط

ایستاده و یا دو رکعت نماز احتیاط نشسته بجا می آورد.¹⁵⁶

چهارم: شک بین 2 و 4 ← پیش از تمام شدن سجده دوم¹⁵⁷ ← همه: باطل است

پس از بلند شدن از سجده دوم¹⁵⁸ ← همه: بنا را بر 4 نهاده و نماز را تمام می کند و پس از نماز

دو رکعت نماز احتیاط ایستاده بجا می آورد.

¹⁵¹ وحید: توضیح المسائل معظم له: 232/ م 1173، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 635/1 م 1165

¹⁵² وحید: توضیح المسائل معظم له: 232/ م 1173، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 635/1 م 1165

¹⁵³ سیستانی: پیش از داخل شدن در سجده دوم، خوئی و وحید: پیش از تمام شدن ذکر سجده دوم، تبریزی: پیش از تمام شدن ذکر واجب سجده

دوم (ر.ک توضیح المسائل وحید: 232/ م 1173 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 635/1 م 1165)

¹⁵⁴ صافی، گلپایگانی و وحید: پس از اتمام ذکر واجب سجده دوم، خوئی و تبریزی: بعد از تمام شدن ذکر سجده دوم، سیستانی: بعد از داخل

شدن در سجده دوم

¹⁵⁵ حضرات آیات امام، فاضل و... معتقدند که در این حالت شخص می تواند به جای یک رکعت نماز نشسته دو رکعت نماز احتیاط نشسته نیز

بخواند اما حضرات آیات مکارم، وحید، صافی و گلپایگانی به فتوا و حضرات آیات سیستانی، بهجت، تبریزی و... به احتیاط واجب خواندن

یک رکعت ایستاده را متعین دانسته اند. (ر.ک توضیح المسائل وحید: 240/ و توضیح المسائل سیزده مرجع: 650/1)

¹⁵⁶ در میان مراجع معظم تنها حضرات آیات وحید و زنجانی معتقدند که بنا بر احتیاط واجب باید نماز احتیاط به نحو دو رکعت نشسته باشد.

(ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 652/1 مورد پنجم و توضیح المسائل آیت الله وحید: 240/)

¹⁵⁷ سیستانی: پیش از داخل شدن در سجده دوم، وحید و خوئی: پیش از تمام شدن ذکر سجده دوم، تبریزی: پیش از تمام شدن ذکر واجب سجده

دوم. (ر.ک توضیح المسائل وحید: 232/ و توضیح المسائل سیزده مرجع: 635/1)

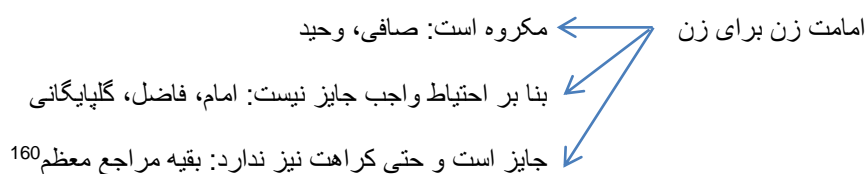
¹⁵⁸ سیستانی: ... بعد از داخل شدن در سجده دوم، خوئی و تبریزی: ... بعد از تمام شدن ذکر سجده دوم، وحید، صافی و گلپایگانی: ... بعد

از اتمام ذکر واجب سجده دوم (ر.ک توضیح المسائل وحید: 240/ و توضیح المسائل سیزده مرجع: 650/1)

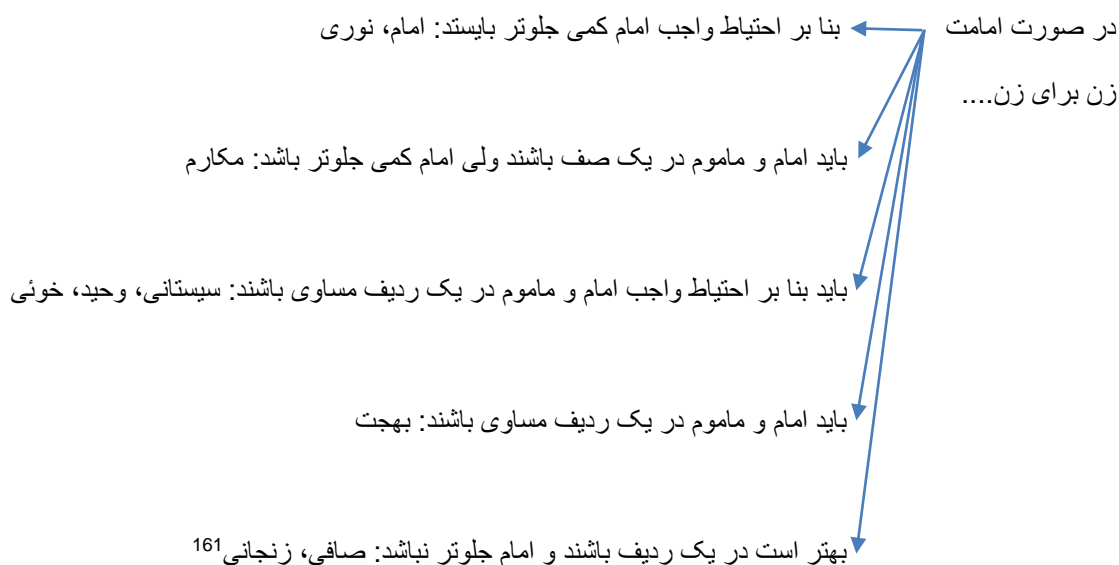
- ← امام و رهبری: در تکلم سهوی، نسیان سجده واحده و شک بین 5 و 4 بعد از سجده دوم؛ واجب و در تشهد فراموش شده و سلام بیجا بنا بر احتیاط واجب لازم است
- ← سیستانی: در تشهد فراموش شده و شک بین 5 و 4 و شک بین 4 و 6 بعد از ورود به سجده دوم؛ واجب و در سه مورد احتیاط واجب در سجده سهو است: تکلم سهوی، سلام بیجا و در موردی که اجمالا بدانند چیزی را اشتباها کم یا زیاد نموده و نماز محکوم به صحت باشد.
- ← مکارم: احتیاط واجب این است که در چند مورد سجده سهو انجام شود: در تکلم سهوی، نسیان سجده واحده، سلام بیجا، تشهد فراموش شده، قیام یا قعود بیجا و شک بین 5 و 4 بعد از سجده دوم
- ← موارد وجوب سجده سهو..
- ← وحید: در تکلم سهوی، تشهد فراموش شده و شک بین 5 و 4 بعد از سجده دوم و شک بین 5 و 6 در حال ایستادن؛ واجب و در دو مورد احتیاط واجب در سجده سهو است: سلام بیجا، نسیان سجده واحده و هر چیزی که در نماز اشتباها کم یا زیاد شود. (اما برای قیام و قعود بیجا سجده سهو واجب نیست)
- ← صافی: در تکلم سهوی، سلام بیجا، تشهد فراموش شده، نسیان سجده واحده و شک بین 5 و 4 بعد از سجده دوم؛ واجب و در قیام یا قعود بیجا احتیاط واجب در سجده سهو است.
- ← بهجت: در تکلم سهوی، نسیان سجده واحده، شک بین 5 و 4 بعد از سجده دوم، شک بین 5 و 6 در حال ایستاده به علت ایستادن بیجا و در سلام بیجا؛ واجب و در سه مورد احتیاط واجب در بجا آوردن سجده سهو می باشد: شک بین 5 و 4 قبل از تمام شدن سجده دوم و در شک بین 5 و 6 در حال ایستاده به علت شک پیش آمده و هر چیز غیر رکن که در نماز اشتباها کم یا زیاد شده باشد.¹⁵⁹

نماز جماعت

امامت زن برای زنها

نحوه قرار گرفتن امام و ماموم زن

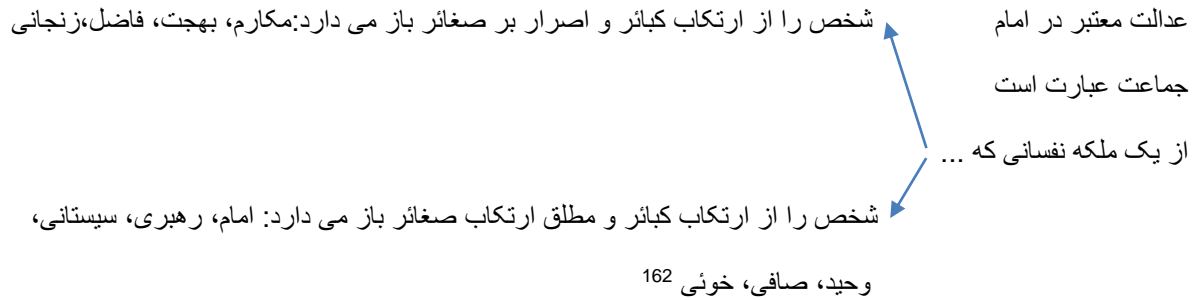

¹⁶⁰ رهبری: اجوبه الاستفتائات: /120 س 596، فاضل: جامع المسائل (فارسی): /115 م 406، وحید: توضیح المسائل: /286 م 1461 ،

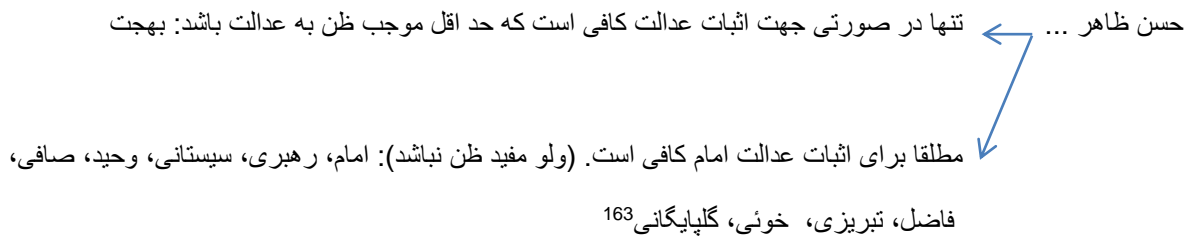
بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: /1 م 790 م 1453

¹⁶¹ وحید: توضیح المسائل: /290 م 1489، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: /1 م 802 م 1481

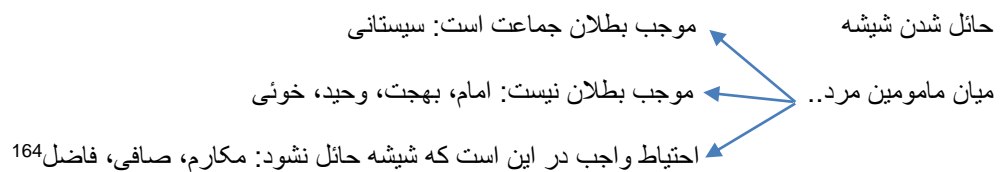
معنای عدالت امام

کاشفیت حسن ظاهر از عدالت

حائل شدن شیشه

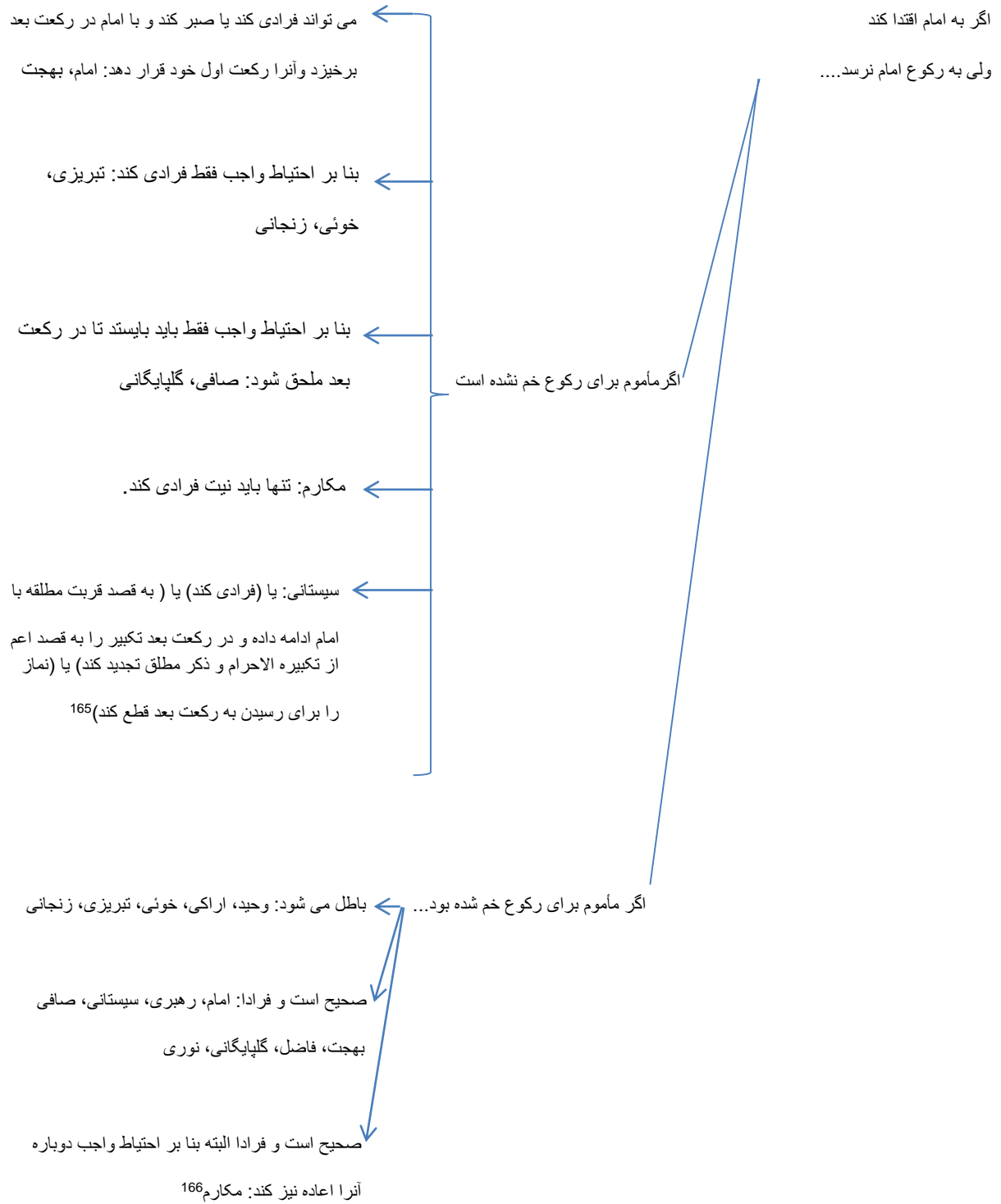

¹⁶² امام: تحریر الوسيله: 1/ 274 القول فی شرائط امام الجماعه، رهبری: اجوبه الاستفتائات: / 113 م 562، زنجانی، مکارم، صافی، فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 13 م 2 ، سیستانی: منهاج: 1/ 16 ، بهجت، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 791 م اختصاصی، وحید: توضیح المسائل: 6/ م 2 و منهاج: 5/2، خوئی: منهاج: 9/1، تبریزی: 11/1 م 29، تبریزی: منهاج: 9/1

¹⁶³ امام: تحریر الوسيله: 9/1 م 27 و استفتائات: 289/1، رهبری: اجوبه الاستفتائات: / 113، خوئی: منهاج: 8/1، گلپایگانی: هدایه العباد: 1/ 250 م 1248، وحید: منهاج: 3/2 م 20، سیستانی: المسائل المنتخبه: / 174 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 791، بهجت: وسیله النجاه: 293/، فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 14 م اختصاصی ، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 791 م اختصاصی و استفتائات: 2/ 224 ، تبریزی: استفتائات: 1/ 276 س 1674، صافی: هدایه العباد: 9/1

¹⁶⁴ وحید: منهاج: 2/ 232، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 772 م 1411

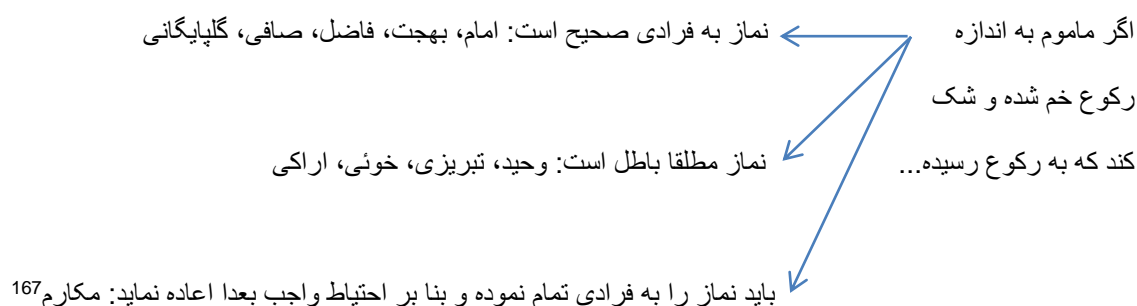
حکم نرسیدن به رکوع امام

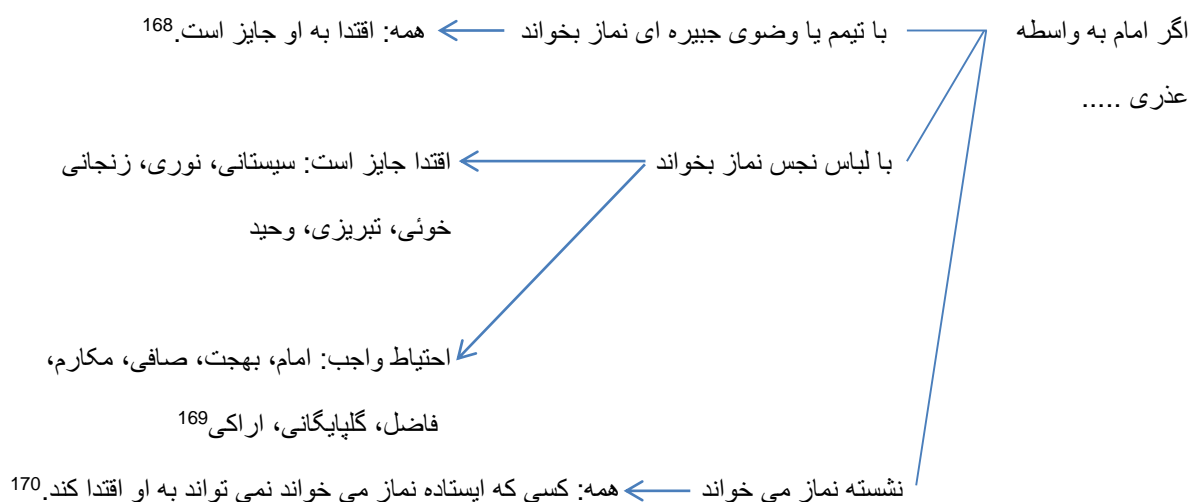
¹⁶⁵ همه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 779/1 م 1429

¹⁶⁶ وحید: توضیح المسائل: 281/ م 1435، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 779/1 م 1427

شک در رسیدن به رکوع

اقتدا به امام معذور

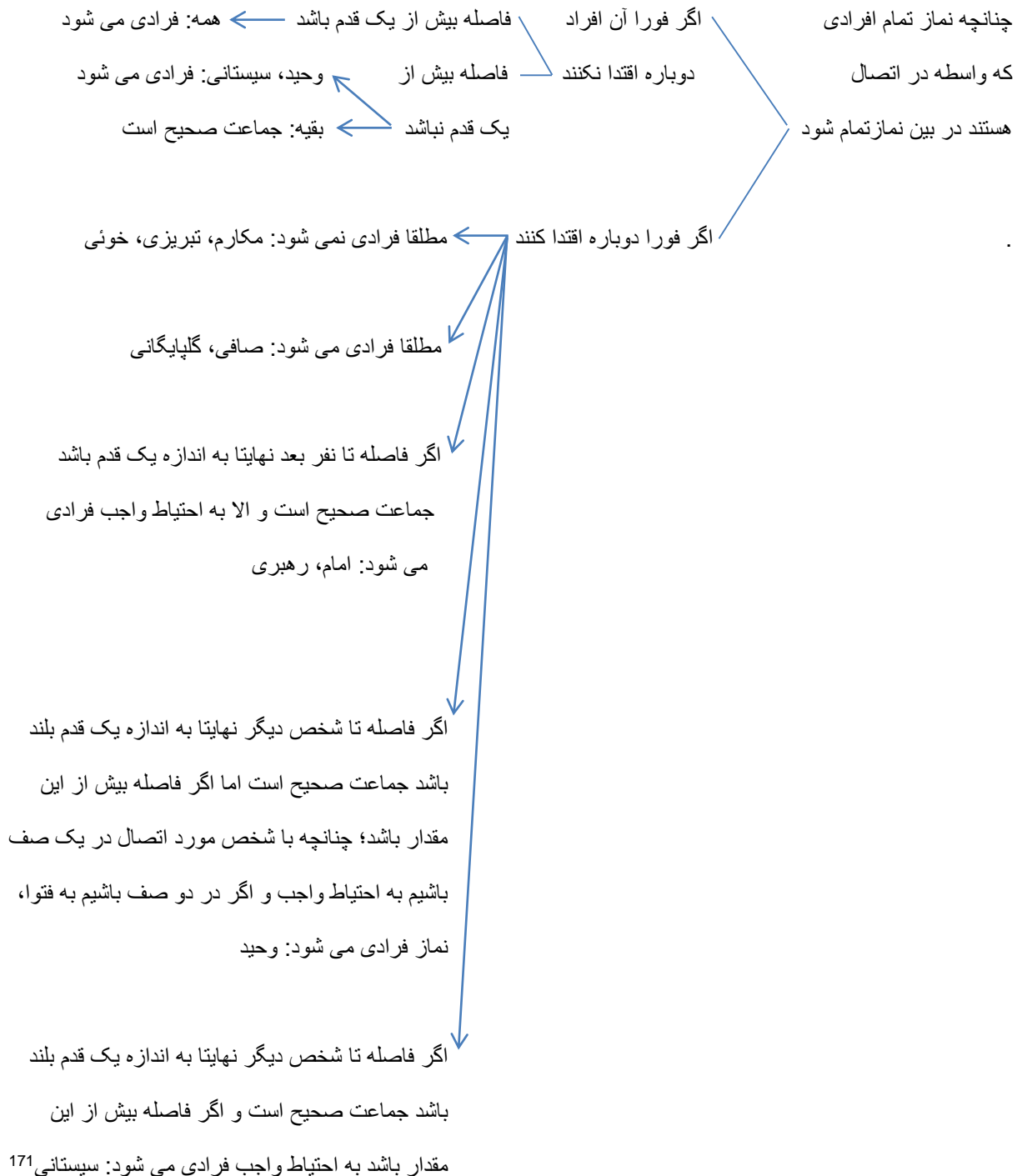
¹⁶⁷ مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 779/1 م 1427، وحید: توضیح المسائل: 281/ م 1436، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 779/1 م 1428

¹⁶⁸ وحید: توضیح المسائل: 286/ م 1465، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 792/1 م 1457

¹⁶⁹ وحید: توضیح المسائل: 286/ م 1465، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 792/1 م 1457

¹⁷⁰ وحید: توضیح المسائل: 286/ م 1463، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 792/1 م 1455

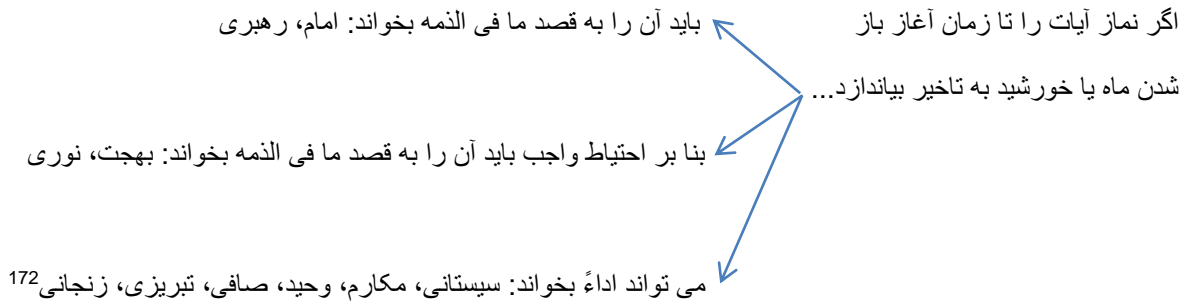
فردای شدن نماز صف قبل

¹⁷¹ امام و رهبری: تحریر الوسیله: 270/1 م 7 و اجوبه الاستفتائات: 115/ س 577 به ضمیمه استفتاء شفاهی از دفتر، خوئی، وحید، تبریزی و سیستانی: منهاج م 799، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 785 م 1438

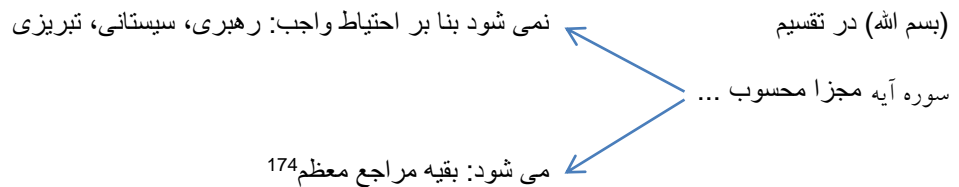
نماز آیات

تاخیر انداختن نماز آیات در کسوفین

نکته: پس از باز شدن کامل ماه و خورشید، قطعاً باید نیت قضا نماید.¹⁷³

نحوه تقسیم آیات سوره در نماز آیات

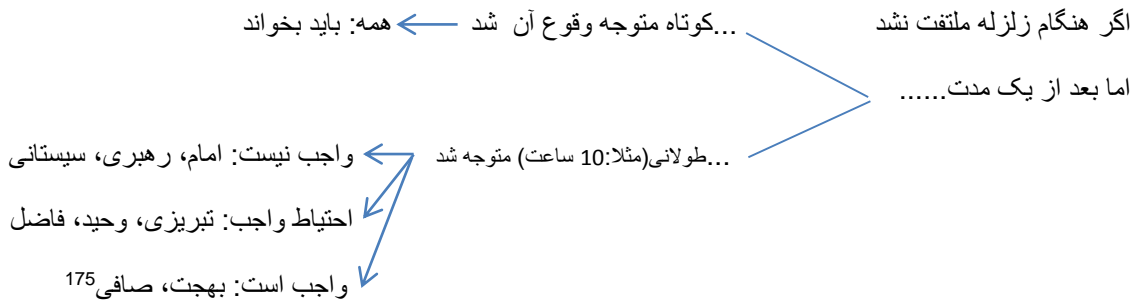
توضیح: بنا بر نظر آن دسته از مراجع معظم که «بسم الله» را جزء سوره نمی دانند، لازم است که در قسمت اول پس از «بسم الله» حد اقل یک آیه اضافه گردد. مثلاً: اگر بخواید سوره توحید را بخواند می تواند به این نحو عمل نماید: قسمت اول: «بسم الله الرحمن الرحیم. قل هو الله احد»، قسمت دوم: «الله الصمد»، - و در اینجا برای آنکه پنج قسمت کامل شود یک آیه را دو قسمت می کند - قسمت سوم: «لم یلد»، قسمت چهارم: «و لم یولد»، قسمت پنجم: «و لم یکن له کفواً احد».

¹⁷² وحید: توضیح المسائل: / 292 م 1504، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 815/1 م 1496

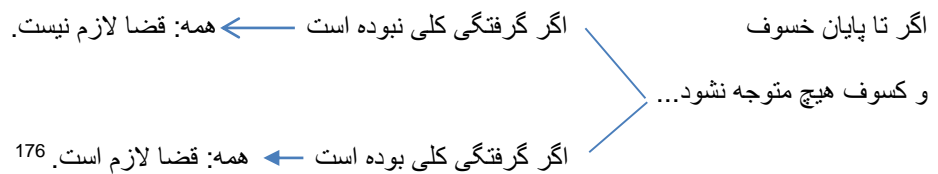
¹⁷³ ربک توضیح المسائل سیزده مرجع: 815/1 م 1496

¹⁷⁴ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / 294 م 1516، فاضل: احکام نوجوانان: 141 م 352، تبریزی: رساله احکام بانوان: / 108 م 446، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 819/1 م 1508

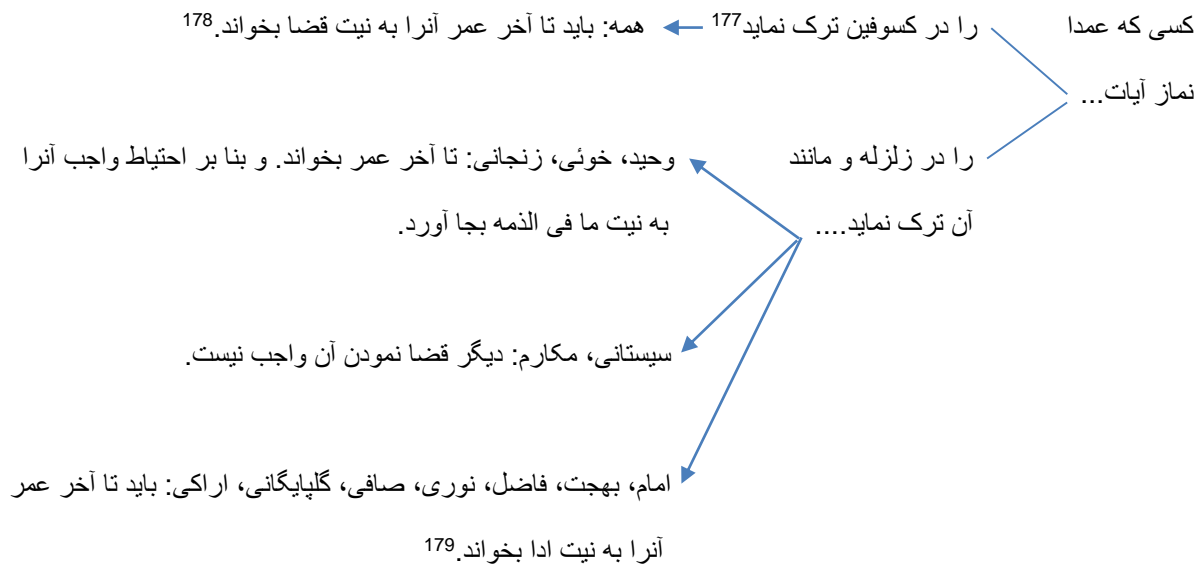
حکم کسی که متوجه وقوع زلزله نشده است

حکم کسی که متوجه کسوفین نشده است

ترک عمدی نماز آیات

¹⁷⁵ امام: ترجمه تحریر: 349/1 م 7، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 148/ س 716، بهجت: جامع المسائل: 481/1، سیستانی: منهاج الصالحین: 240/1 م 704، صافی: هداية العباد: 150/1 م 868، تبریزی: منهاج: 200/1 م 704، فاضل: الاحکام الواضحة: 190/ م 755، وحید: منهاج: 218/2 م 704

¹⁷⁶ وحید: توضیح المسائل: 293/ م 1507، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 816/1 م 1499
¹⁷⁷ این مساله ناظر به زمانی است که نماز را بخواد بعد از باز شدن کامل بخواند. و الا حکم خواندن آن قبل از باز شدن کامل پیش از این گفته شد.

¹⁷⁸ وحید: توضیح المسائل: 293/ م 1504، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 815/1 م 1496
¹⁷⁹ وحید: توضیح المسائل: 292/ م 293، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 8816/1 م 1498

نماز جمعه

حکم نماز جمعه در زمان غیبت

- ← صافی، گلپایگانی: نماز جمعه را می توان به امید مطلوب بودن خواند (نه وجوب). لکن بنا بر احتیاط واجب نماز جمعه به تنهایی مجزی نیست.
- ← زنجانی: بنا بر احتیاط واجب نماز جمعه به تنهایی کافی نیست . همچنین بنا بر احتیاط واجب خواندن نماز ظهر در ساعتی که نماز جمعه در حال برگزاری است اشکال دارد.
- ← تبریزی: در صورت امکان، احتیاط واجب در شرکت در نماز جمعه است. و بنا بر احتیاط واجب خواندن نماز ظهر در ساعتی که نماز جمعه در حال برگزاری است اشکال دارد.
- ← خوئی: در صورت امکان، احتیاط واجب در شرکت در نماز جمعه است. اما اگر در همان ساعت هم نماز ظهر را بخواند صحیح است.
- ← امام، رهبری، مکارم، سیستانی، وحید، بهجت، فاضل، نوری، تبریزی: هیچکدام از نماز جمعه و ظهر واجب تعیینی نبوده و هر کدام از آنها به تنهایی مجزی است.¹⁸⁰

تقدیم خطبه ها بر اذان

- خواندن خطبه ها
- پیش از اذان ظهر... ← جایز است: امام، رهبری، فاضل، صافی، نوری، گلپایگانی، اراکی
- ← جایز نیست: بهجت، خوئی
- بنا بر احتیاط واجب اشکال دارد: سیستانی، مکارم، وحید، تبریزی¹⁸¹

¹⁸⁰ امام: استفتائات: 3/ 627 س 180 و 274/1 س 463 ، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 126/ س 623 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 876/1 س 606 و 607 ، خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 861/1 سطر پنجم و 862/1 سطر هشتم . البته نظر ایشان در منهاج بر وجوب تخییری بوده و ظاهر بعدا تغییر یافته است . سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 859/1، بهجت: استفتائات: 256/2 م 2468، حضرات آیات فاضل، مکارم، نوری، : توضیح المسائل سیزده مرجع: 842/1، بهجت: جامع المسائل: 240/1 ، ، صافی و گلپایگانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 862/1 م 2 و 1 ، وحید: منهاج: 145/2 و توضیح المسائل: 151/ م 740، زنجانی: توضیح المسائل: 162/ م 742 و استفتاء شفاهی از دفتر، خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 861/1 و 862/1، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 861/1، (تبریزی: اصل لزوم نماز جمعه: رساله جوانان: 108/ س 32 و، رساله احکام بانوان / 172 س 243، استفتائات: 11/2 س 504 و 514، مساله اشکال در خواندن نماز ظهر در ساعت برگزاری نماز جمعه: رساله احکام جوانان: 63/ م 194 البته ظاهرا قبل از این نظر ایشان بر وجوب تخییری بوده و بعدا تغییر یافته است ر.ک استفتائات: 110/2 س 504 و منهاج: 189/1)

¹⁸¹ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 126/ س 628، حضرات آیات امام، فاضل، تبریزی، نوری، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 849/1 م 27 ، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع: 873/1، صافی و گلپایگانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 864/1 م 11، خوئی و سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 860/1، وحید: منهاج: 207/2

امامت مسافر در نماز جمعه

- مسافر ← می تواند امام جمعه شود: بهجت، سیستانی
- بنا بر احتیاط واجب نمی تواند امام جمعه شود: صافی، فاضل
- نمی تواند امام جمعه شود: امام، رهبری، مکارم، نوری، تبریزی¹⁸²

حکم سخن گفتن میان خطبه ها

- امام، فاضل، تبریزی و نوری: گوش سپردن به خطبه ها بنا بر احتیاط واجب لازم است. همچنین سخن گفتنی که مانع از شنیدن خطبه ها و از بین رفتن فائده آن باشد بنا بر احتیاط واجب اشکال دارد.
- سیستانی: سخن گفتن به صورت عادی مکروه است اما اگر مانع شنیدن خطبه ها شود احتیاط واجب در ترک آن است.
- بهجت: گوش سپردن به خطبه ها واجب است. و سخن گفتنی که مانع شنیدن خطبه ها باشد حرام است
- مکارم: بنا بر احتیاط واجب باید از سخن گفتن پرهیز نموده و به خطبه ها گوش فرا دهند. لکن سخن گفتن موجب بطلان نماز جمعه شخص نمی شود.¹⁸³
- نکته: در صورت ثبوت حرمت سخن گفتن و گوش نسپردن به خطبه های نماز جمعه، این حرمت صرفاً تکلیفی بوده و موجب بطلان نماز جمعه نمی گردد.¹⁸⁴

¹⁸² امام: استفتائات: 269/1 س 440، تبریزی: استفتائات: 2/ 111 س 508 البته در توضیح المسائل ایشان احتیاط واجب نموده اند (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 485/1 م 12) ، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع: 485/1، صافی: جامع الاحکام: 101/1 س 357 ، فاضل: جامع المسائل (فارسی): 120/1 س 434 ، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 294

¹⁸³ خوئی و سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 862/1، بهجت: توضیح المسائل: / 238 م 16، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 852/1 م 38

¹⁸⁴ ر.ک توضیح المسائل آیت الله بهجت: / 238 م 16، توضیح المسائل سیزده مرجع: 852/1 م 38 و 852/1

نماز مسافر

شرایط معتبر در شکسته شدن نماز

- شرایط وجوب قصر:
- اول: طی مسافت شرعی (هشت فرسخ)¹⁸⁵
 - دوم: از ابتدا سفر، قصد رفتن به بیش از مسافت را داشته باشد.¹⁸⁶
 - سوم: قبل از رسیدن به مسافت نسبت به ادامه دادن مردد نشود.¹⁸⁷
 - چهارم: قبل از رسیدن به مسافت از قواطع سفر عبور نکند.¹⁸⁸
 - پنجم: سفر حرام نباشد.¹⁸⁹
 - ششم: خانه به دوش نباشد.¹⁹⁰
 - هفتم: کثیر السفر نباشد.¹⁹¹
 - هشتم: از حد ترخص بگذرد (یعنی تا قبل از آن هنوز نماز تمام است)¹⁹²

مسافت شرعی

- مسافت شرعی (4 فرسخ) ← 22/5 کیلومتر: امام، بهجت، فاضل
برابر است با... ← 23/5 کیلومتر: رهبری
22 کیلومتر: سیستانی، وحید، صافی، نوری، تبریزی، خوئی، گلپایگانی
21/5 کیلومتر: مکارم
20 کیلومتر: زنجانی¹⁹³

¹⁸⁵ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 683/1

¹⁸⁶ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 688/1 . لذا اگر در ابتدا قصد داشته باشد که - مثلا - تنها 15 کیلومتر برود اما در میانه راه تصمیم بگیرد که مسافت بیشتری را طی کند؛ اگر مسافت باقیمانده به حد 8 فرسخ نرسد نماز شکسته نمی شود. حتی اگر مجمع مسافت گذشته و باقیمانده روی هم 8 فرسخ بشود. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 688/1 م 1281)

¹⁸⁷ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 691/1

¹⁸⁸ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 694/1 . نکته: مقصود از قواطع سفر در اینجا وطن یا محلی است که بنا دارد 10 روز در آنجا بماند.

¹⁸⁹ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 695/1

¹⁹⁰ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 700/1

¹⁹¹ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 701/1

¹⁹² ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 707/1

¹⁹³ امام: استفتائات: 194/1 س 238 ، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر معظم له، بهجت: استفتائات: 2 / 396 س 2983 ، وحید: توضیح المسائل: 254/ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 683/1

مسیری که رفت و برگشت آن متفاوت است

علاوه بر اینکه مجموع رفت و برگشت 8 فرسخ است.....

رفتن نباید کمتر از 4 فرسخ باشد : امام، رهبری، فاضل

هر کدام از رفت و برگشت کمتر از 4 فرسخ نباشد: وحید، نوری، صافی، خوئی

هیچ کدام از رفت یا برگشت لازم نیست به تنهایی چهار فرسخ باشد: سیستانی، مکارم، تبریزی، زنجانی¹⁹⁴

ابتدا و انتهای مسافت... ← ابتدای آن آخر شهر مبدا و انتها اول شهر

مقصد است: رهبری، مکارم، وحید، فاضل، تبریزی

سیستانی: ابتدای مسافت آخر شهر مبدا است (مگر در شهرهای بزرگ که ابتدا محله است) و انتهای مسافت مطلقاً آخرین مقصد انسان در شهر مقصد است.

امام: ابتدای مسافت آخر شهر مبدا و انتهای آن اول شهر مقصد است (مگر در شهرهای بزرگ که هم ملاک در ابتدا و هم ملاک در انتها محله است)

بهجت: ابتدای مسافت مطلقاً آخر شهر مبدا و انتهای آن ابتدای شهر مبدا است (مگر اینکه مقصد و مطلوب او تنها نقطه خاصی از شهر باشد که در این صورت ملاک در انتها مطلقاً همان نقطه است)¹⁹⁵

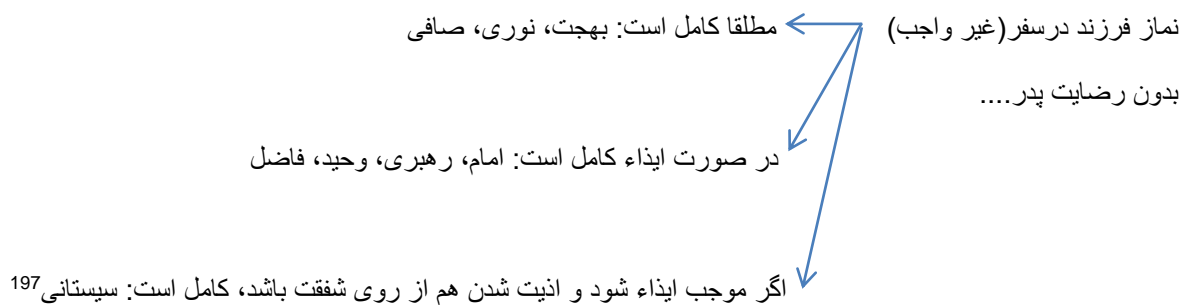
¹⁹⁴ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 128/1 س 640، وحید: 255/1 م 1281، توضیح المسائل: /بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 684/1 م 1272

¹⁹⁵ امام: استفتائات: 280/1 س 281 و ترجمه تحریر الوسيله: 451/1، تبریزی: استفتائات: 101/1 س 484، مکارم: استفتائات: 76/1 س 209، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی باب مسافت

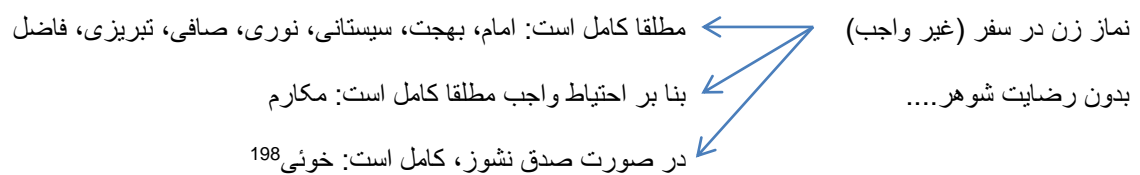
مسأله بلاد کبیره

در شهرهایی که فاصله برخی محله های آن با یکدیگر بسیار زیاد است، هر گاه فرد از محله خود به نقطه دیگری از شهر برود که فاصله آن با محل خودش بیش از مسافت (8 فرسخ) باشد؛ از میان مراجع تنها مرحوم امام (ره) به فتوا و آیت الله گلپایگانی به احتیاط واجب معتقدند که فرد مذکور حکم مسافر را داشته و هر محله برای خود در حکم شهری جداگانه می باشد.¹⁹⁶

سفر فرزند بدون رضایت پدر

سفر زن بدون رضایت شوهر

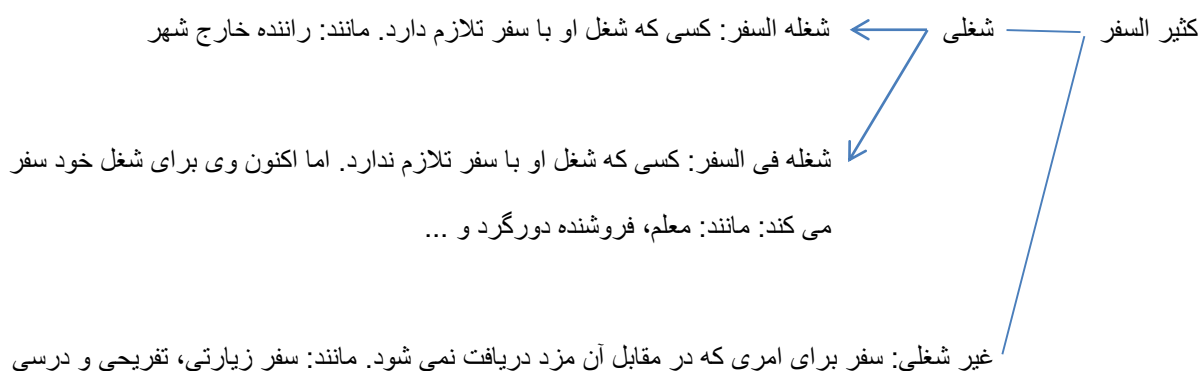
¹⁹⁶ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 748/1

¹⁹⁷ مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/695 ذیل شرط پنجم، وحید: توضیح المسائل: 259/ م 1304، بقیه: توضیح المسائل سیزده

مرجع: 1/696 م 1295

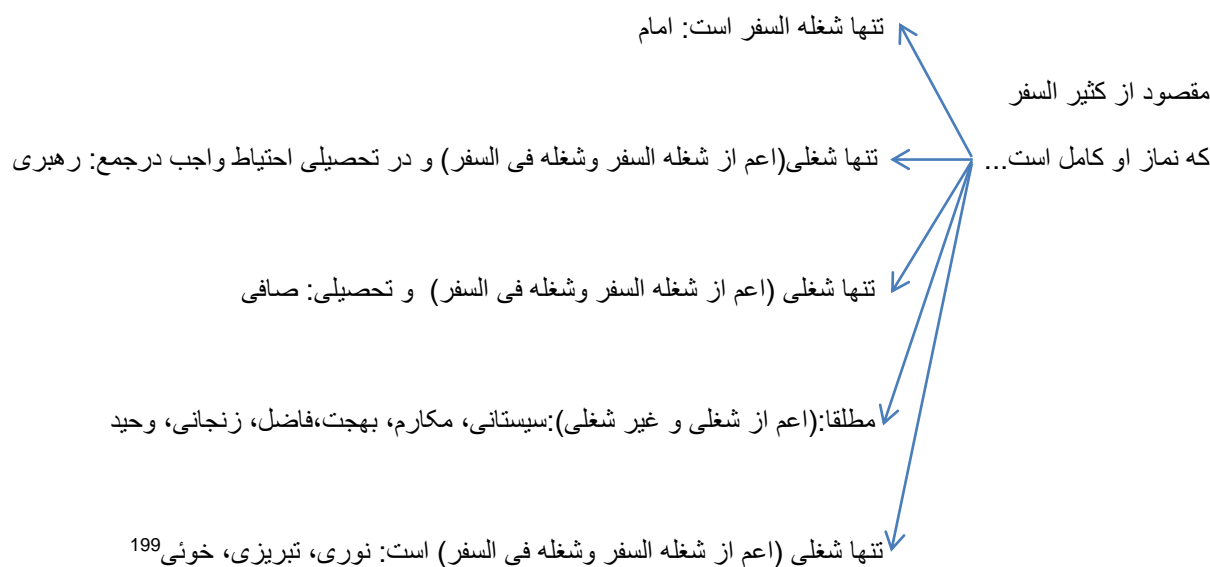
¹⁹⁸ همه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/695 در ضمن شرط پنجم

اقسام کثیر السفر

نکته: سفر دانشجویی که بورسیه است و سربازی که دوره آموزشی را طی نموده است و حقوق می گیرد، شغلی محسوب می شود. همچنین مقام معظم رهبری در اصل اینکه آیا دانشجوی و محصل مطلقاً حکم کثیر السفر را دارد یا خیر احتیاط واجب دارند و مقلدین ایشان - چنانچه بقیه شرائط کثیر السفر را دارا باشد - می توانند در اصل مساله مذکور به مرجع بعدی رجوع نموده و نماز خود را کامل بخوانند.

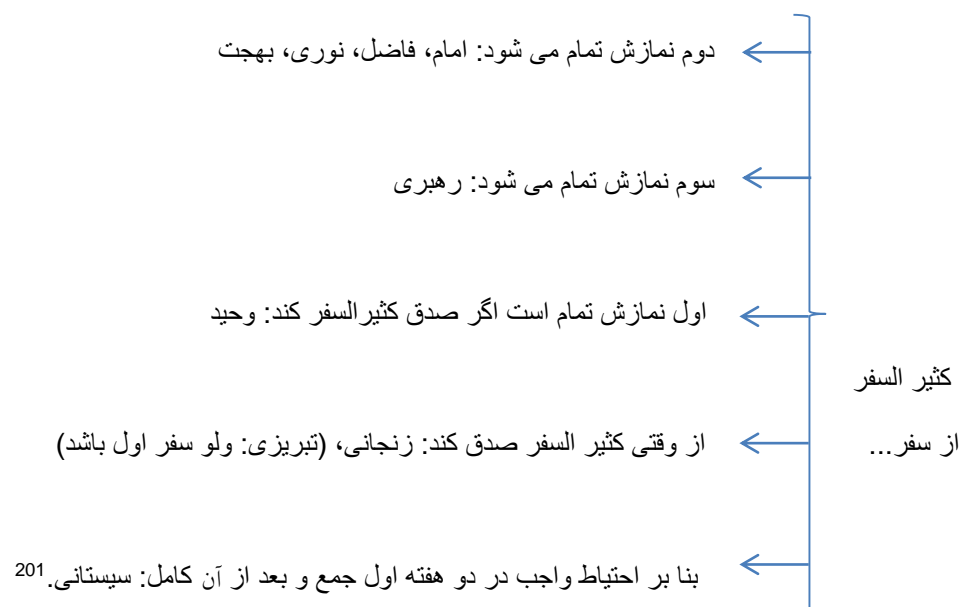
کثیر السفری که نماز او کامل است

¹⁹⁹ تبریزی و زنجانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/701 ذیل شرط هفتم، بهجت: استفتائات: 2/427 س 3083، مکارم: استفتائات: 2/212 س 280 و 281، سیستانی: منهاج: 1/296 م 916، خوئی: منهاج: 1/246 م 916، وحید: منهاج: 2/273 م 916، صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 165

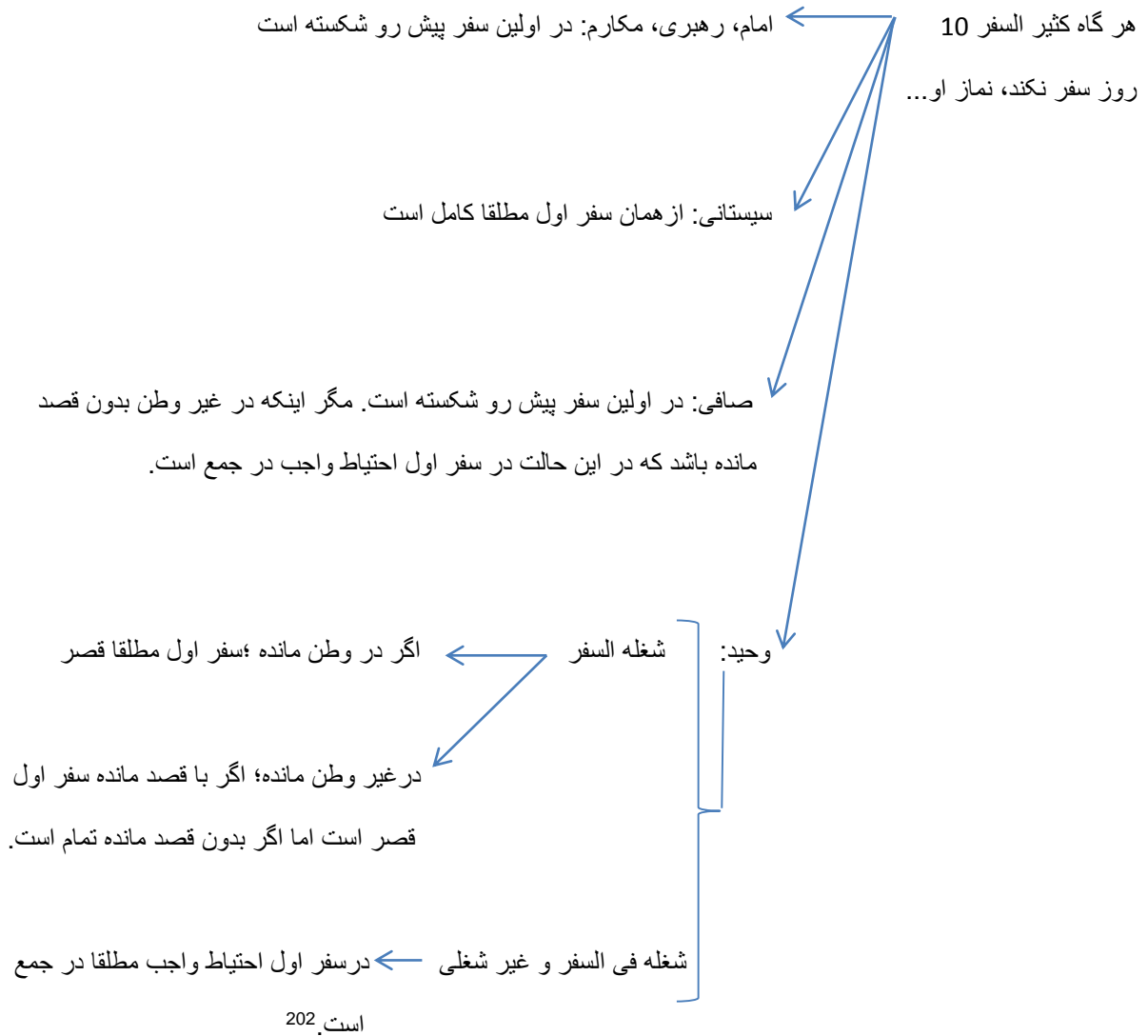
<p>امام، رهبری: در طول حد اقل دو ماه، هر کمتر از ده روز یک بار به سفر برود.</p>	<p>←</p>
<p>سیستانی: اگر کثیر السفر (حد اقل 10 روز در ماه، هر روز یک سفر دارد) یا (10 روز متوالی در ماه در سفر باشد ولی در ضمن 2 سفر یا بیشتر) به شرط اینکه سفرها (در یک سال؛ 6 ماه) و یا (در چند سال؛ هر سال 3 ماه) ادامه داشته باشد نماز تمام است. اما اگر در صورتهای فوق تعداد سفر در هر ماه 8 یا 9 روز باشد؛ احتیاط واجب در جمع است. اما اگر تعداد روزها زیر 8 روز در ماه باشد نماز قصر است. مگر در راننده که اگر هفته ای دو سفر هم داشته باشد و عرف او را کثیر السفر بدانند نماز او تمام است.</p>	<p>←</p>
<p>بهجت: یا در طول حد اقل دو ماه، هر کمتر از ده روز یک بار و یا در طول یک ماه هر روز. و کسی که می خواهد تنها در طول بیست روز هر روز یک سفر کند باید عمل به جمع کند.</p>	<p>← میزان در تحقق کثرت سفر</p>
<p>مکارم: اول: در طول یک ماه؛ هر روز برود (هر چند جمعه ها نرود) دوم: در طول 45 روز؛ هر روز برود (حتی اگر پنجشنبه و جمعه ها نرود) سوم: در طول حد اقل دو ماه؛ هفته ای حد اقل 3 روز یا 12 روز در ماه برود.</p>	<p>←</p>
<p>فاضل: در طول حد اقل یک ماه؛ 4 سفر- با فاصله کمتر از 10 روز- کافی است.</p>	<p>←</p>
<p>تبریزی: حد اقل در طول دو ماه؛ هفته ای 1 مرتبه یا بیشتر برود. اما اگر 7 تا 10 روز یک بار می رود احتیاط واجب در جمع است؛ (البته اگر روزه گرفت قضا ندارد)</p>	<p>←</p>
<p>صافی: حد اقل در طول چهار ماه؛ هفته ای یک مرتبه یا بیشتر سفر کند. 200</p>	<p>←</p>

زمان فعلیت یافتن کثرت سفر

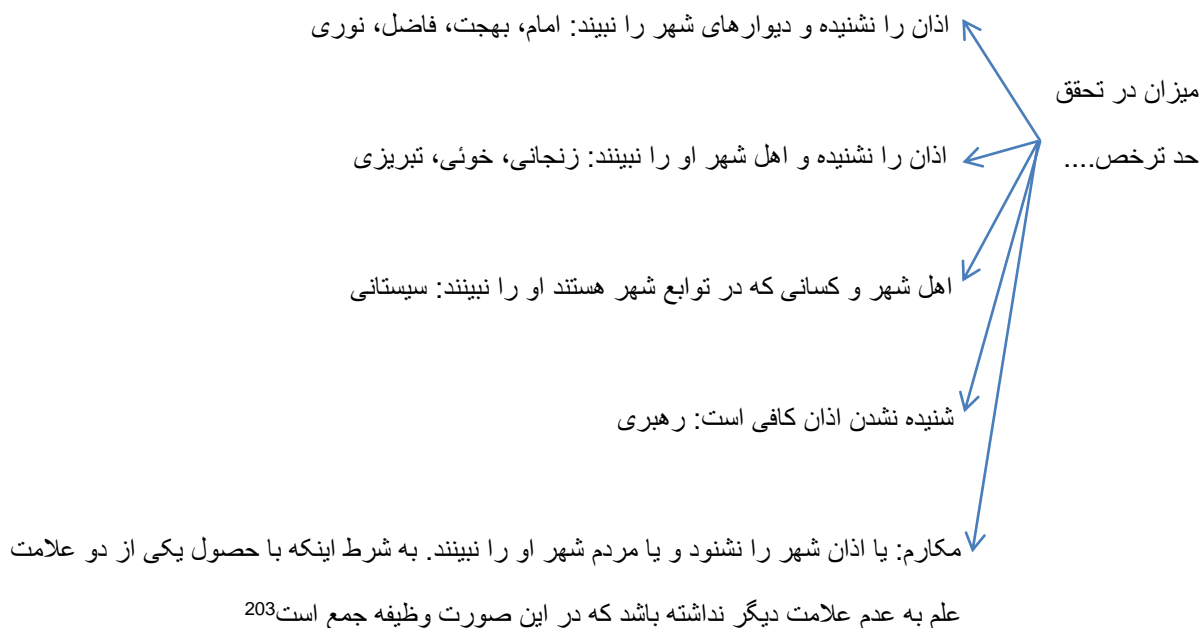

²⁰¹ بهجت: استفتائات: 429/2 س 3094، فاضل: جامع المسائل: 138/1 س 508، صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 165

اقامت ده روزه در بین سفرهای کثیر

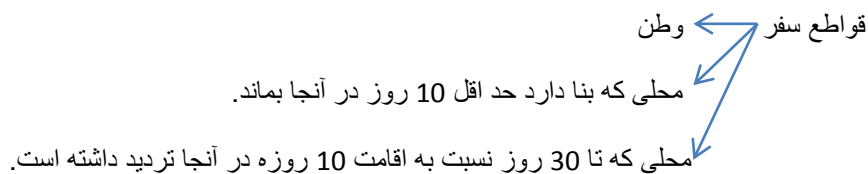
ملاک حد ترخص

نکته: چنانکه پیش از این - در بحث بلاد کبیره- گفته شد مرحوم امام ملاک در ترخص را دیوارها و اذان محله می دانند نه شهر

قواطع سفر

مقصود از قواطع سفر مکانهایی است که وقتی مسافر در آنجا قرار بگیرد، سفر او قطع گردیده و نمازش کامل خواهد بود. این مکانها عبارتند از:

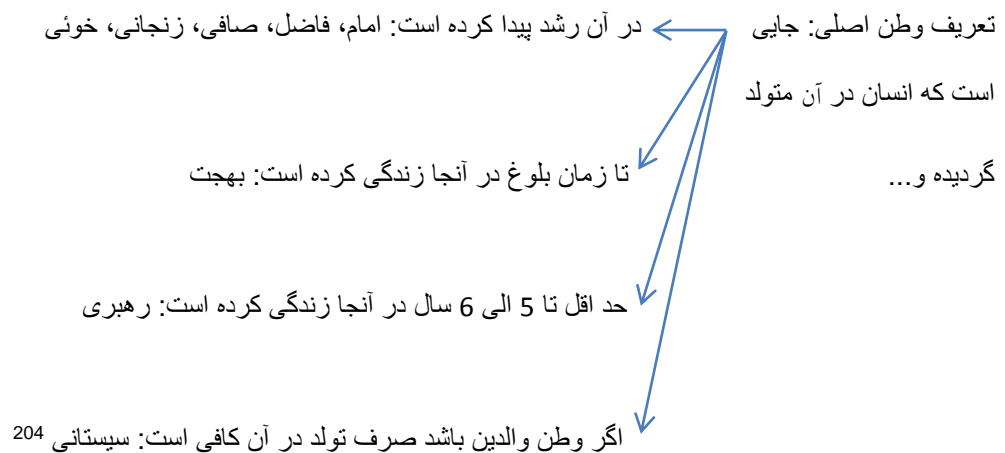

²⁰³ رهبری: اجوبة الاستفتاءات: 139/139 س 677، وحید: توضیح المسائل: 263/263، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 707/1 ضمن شرط هشتم

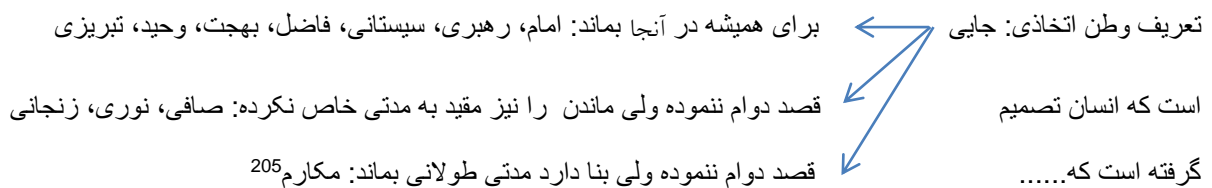
اقسام وطن

وطن اصلی

وطن اتخاذه

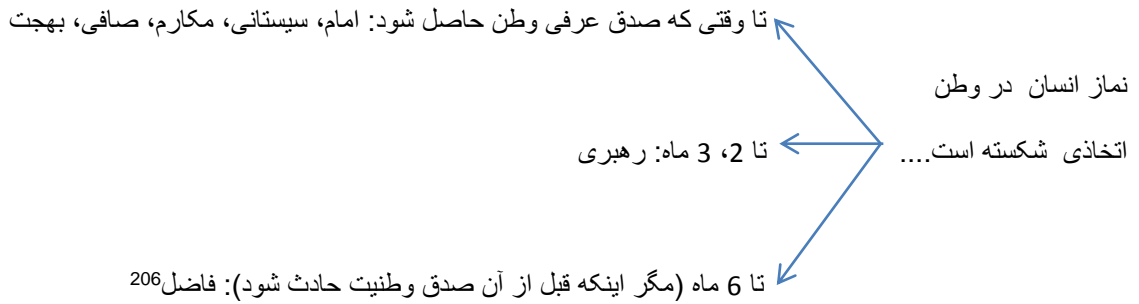

²⁰⁴ امام: توضیح المسائل سیزده مرجع: 745/1 س 695، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 143/ س 695، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی

پاسخگویی ص 237

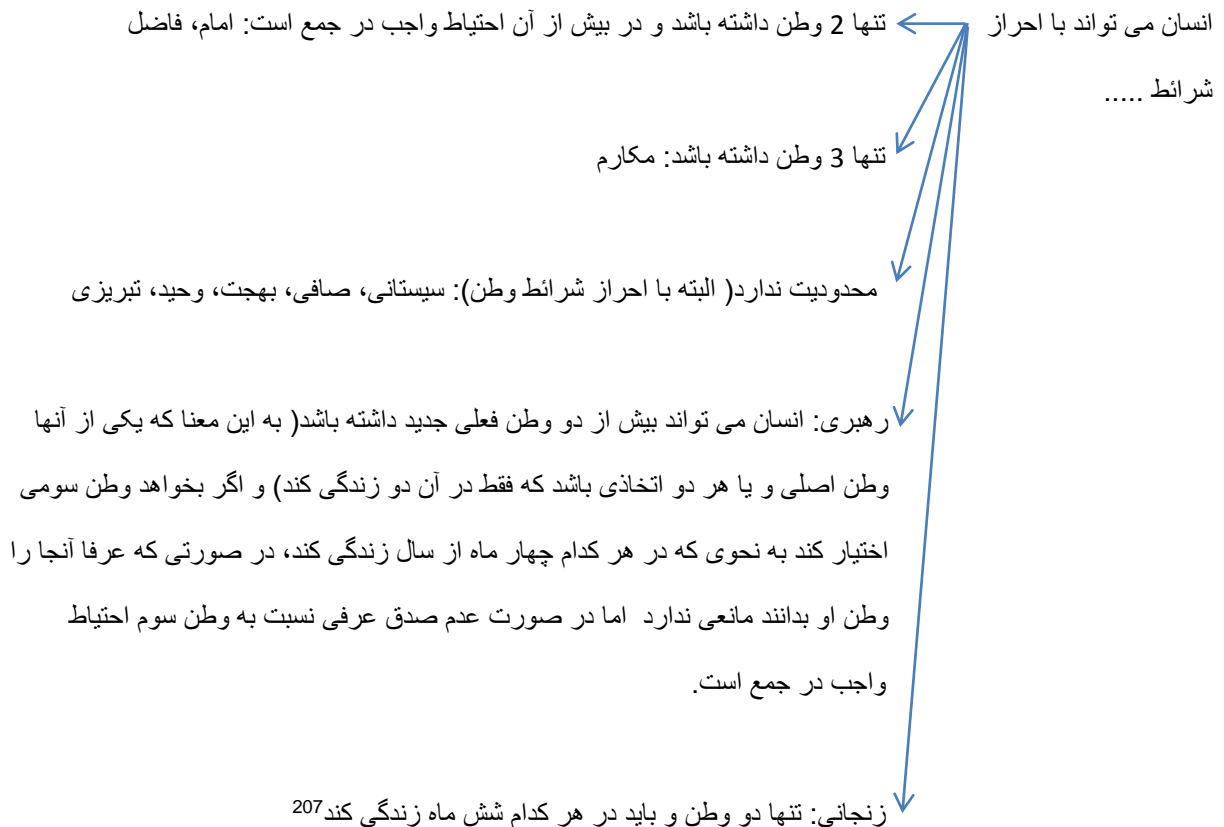
²⁰⁵ امام: استفتائات: 253/1 س 399، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 745/1 س 695، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی

زمان فعلیت یافتن وطن اتخاذی

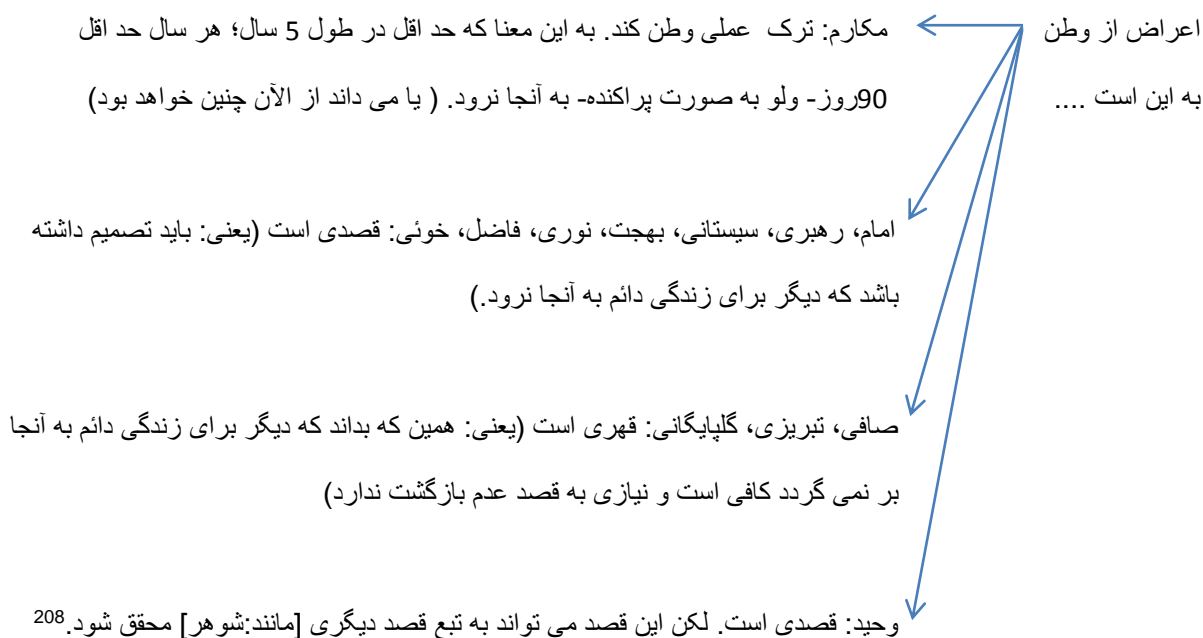
نکته: مکلف می تواند در این مدت نماز را شکسته خوانده یا قصد ده روز نموده و کامل بخواند.

تعدد وطن

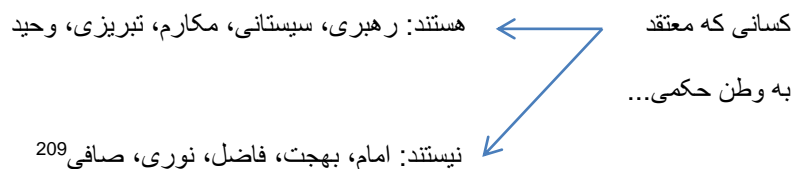
²⁰⁶ بهجت: استفتائات: 403/2 س 3003، صافی: جامع الاحکام: 106/1 س 381، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 240
²⁰⁷ زنجان: توضیح المسائل: / 284 م 1341، مکارم: توضیح المسائل: / 219 م 1162، صافی: جامع الاحکام: 106/1 س 380، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 239

اعراض از وطن

نکته: بنا بر آنچه گفته شد. اگر برای یکی از مقلدین حضرت آیت الله مکارم اتفاق بیافتد که در طول 5 سال مجموعاً 90 روز به وطن خود نرود یا از اکنون بداند که طی حد اقل 5 سال نخواهد توانست سالی 90 روز به وطن برود، دیگر آنجا وطن او نخواهد بود هر چند بنا داشته باشد که در آینده برای زندگی دائم به آنجا برود.

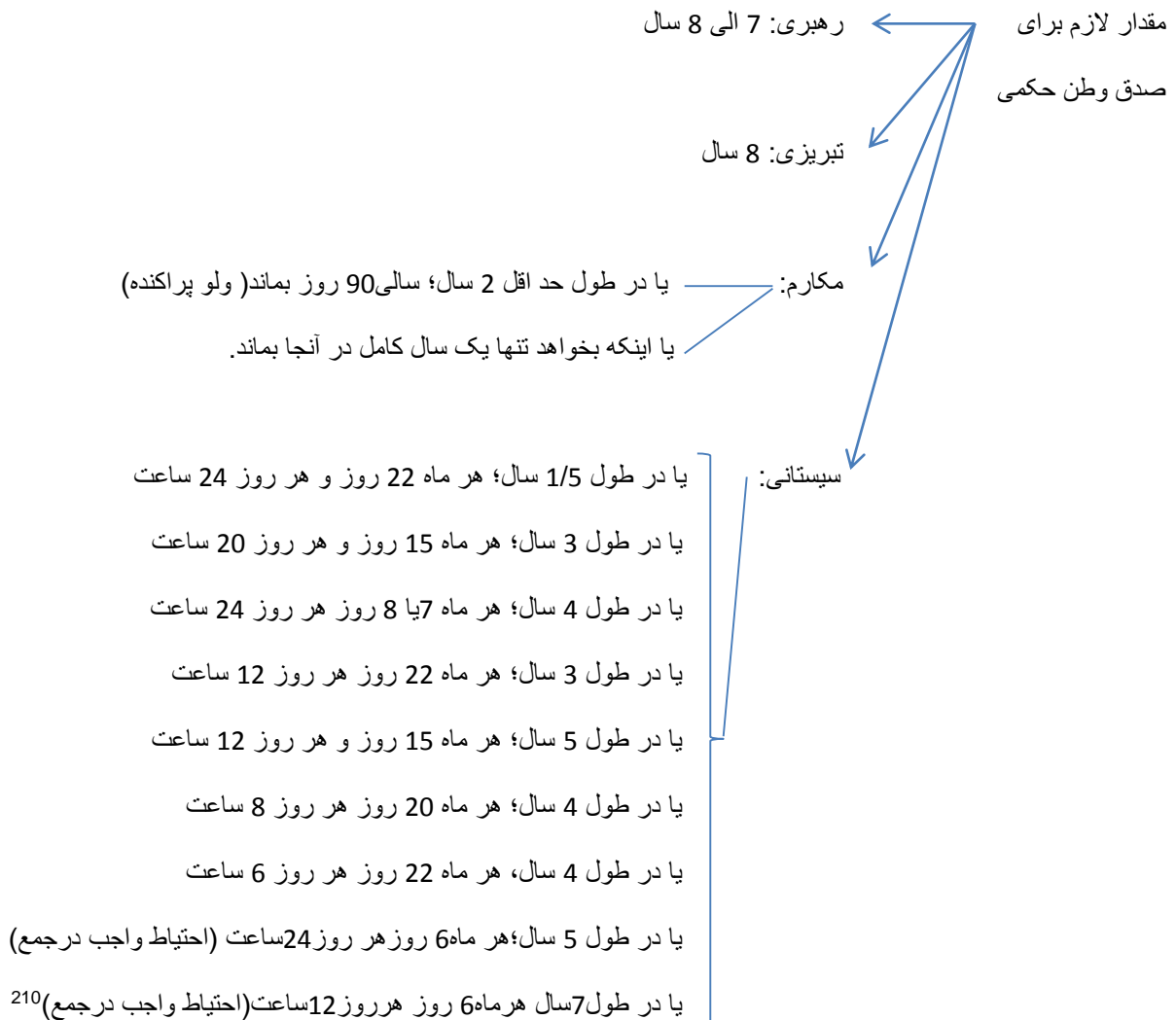
وطن حکمی

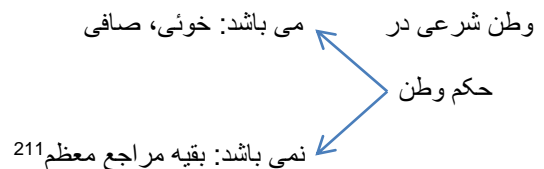
²⁰⁸ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 745 س 694، تبریزی: استفتانات: 2/ 88 س 397، فاضل: جامع الاحکام: 1/ 129 س 468، بهجت: استفتانات: 2/ 404 س 3010، صافی: جامع الاحکام: 1/ 103 س 388، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 242

²⁰⁹ وحید: توضیح المسائل: / 265 م 1339، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 714، سیستانی، تبریزی و خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 715، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 251

معیار تحقق وطن حکمی

وطن شرعی

²¹⁰ امام: استفتانات: 17/1 س 36 و ترجمه تحریر: 468/1، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 715، فاضل: توضیح المسائل: / 220 م 688، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 714، بقیه: کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 251

²¹¹ ر.ک کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 24

خروج از محل اقامت ده روزه

اگر انسان بنا داشته باشد که در محلی قصد 10 روز کند اما تصمیم داشته باشد که در این مدت به کمتر از مسافت برود.....

اگر بعد از خواندن یک نماز 4 رکعتی ، تصمیم بگیرد که به کمتر از مسافت برود و یا تصمیم داشته باشد که بعد از گذشتن 10 روز تا کمتر از مسافت شرعی از محل خارج شود ← همه: به هر اندازه که به مقدار کمتر از مسافت برود، دیگر محل به اقامه نیست²¹²

اگر پیش از خواندن یک نماز 4 رکعتی چنین تصمیمی داشته باشد.....

← مکارم: فقط تا 2 ساعت از هر روز

← امام، نوری: فقط تا دو ساعت در مجموع ده روز.

← رهبری: فقط تا 6 الی 7 ساعت در مجموع ده روز.

← سیستانی: تا نصف روز محل نیست ولی آنقدر این کار را تکرار نکند که گفته شود در هر دو مکان اقامت نموده است.

← بهجت: اگر تصمیم داشته باشد که عمده روز را در محل اقامت باشد کافی است

← زنجانی: محل خواب آنجا باشد کافیت.

← صافی، گلپایگانی: در این فرض که از ابتدا قصد خروج دارد مطلقاً نمی تواند قصد اقامه کند.(حتی کمتر از ترخص)²¹³

²¹² کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 267

²¹³ امام: استفتائات: 227/1: 331، فاضل: جامع المسائل: 132/1: 483، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 718 م 1338 و کتاب

احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 267

نکته: آنچه گفته شد مربوط به زمانی است که فرد بنا دارد به اندازه کمتر از مسافت (8 فرسخ) خارج شود والا بدیهی است که خروج به اندازه مسافت مطلقا محل به اقامت است. البته اگر از ابتدا چنین قصدی نداشته و بعد از خواندن یک نماز چهار رکعتی تصمیم به خروج بیش از مسافت بگیرد؛ تا وقتی در آنجا است نماز کامل است.

نحوه محاسبه 10 روز شرعی

نحوه محاسبه ده روز: اگر ما بین غروب آفتاب تا اذان صبح وارد شود ← از صبح تا غروب پیش رو را یک روز حساب می کند. لذا مدت ده روز در غروب روز دهم به اتمام می رسد.

اگر ما بین اذان صبح تا غروب آفتاب وارد شد ← باید ده روز را بر اساس ساعت محاسبه نماید. یعنی از ساعت ورود تا 240 ساعت²¹⁴

نکته: در میان مراجع معظم تنها حضرات آیات خوئی و تبریزی حد فاصل اذان صبح تا طلوع آفتاب را ملحق به شب (یعنی قسم اول در جدول فوق) می دانند.

حالات مسافر نسبت به قصد ده روز

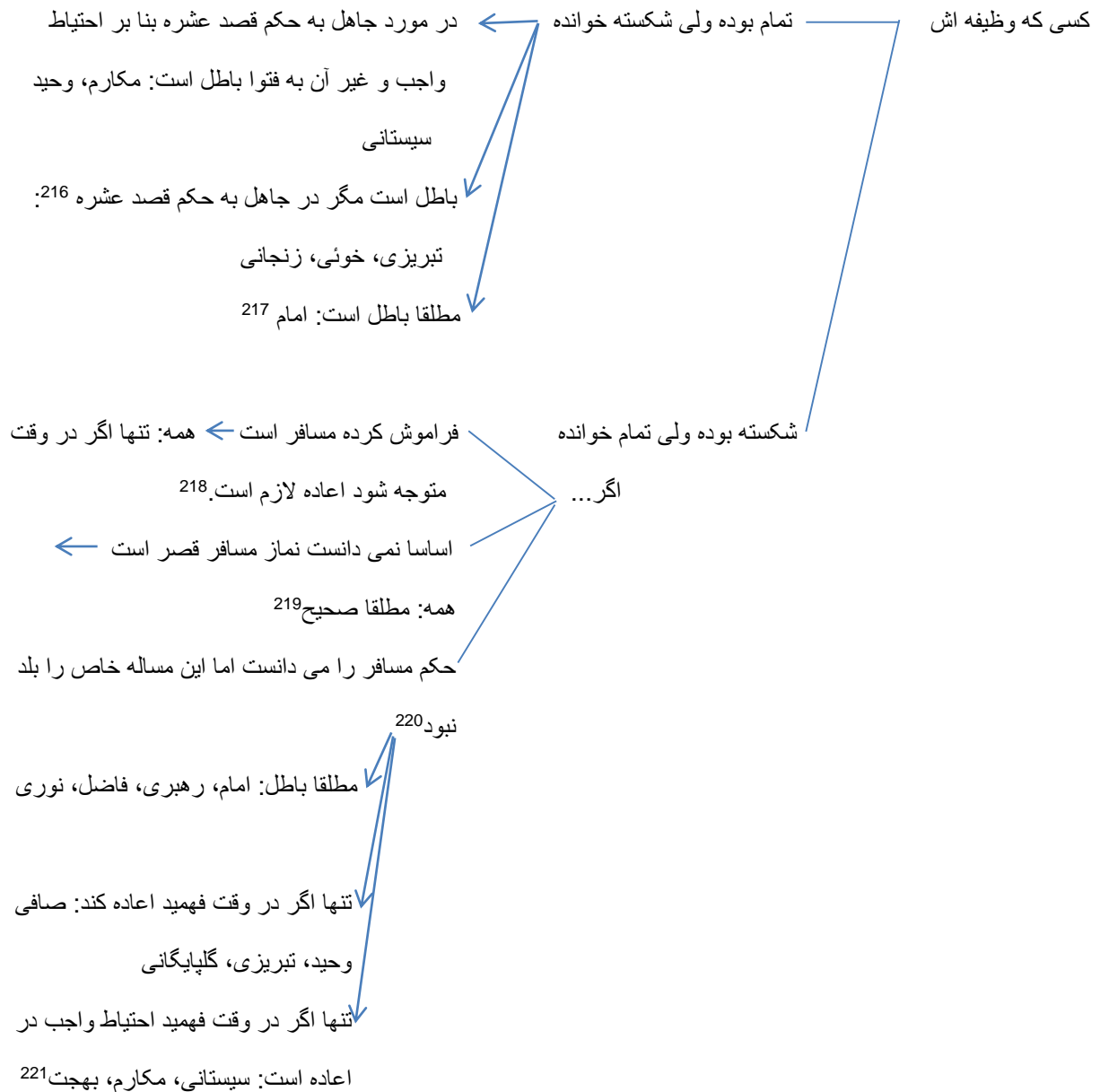
وقتی مسافر وارد محلی می شود..

- یا مطمئن است که حد اقل ده روز می ماند ← نماز کامل
- یا مطمئن است که حد اقل ده روز نمی ماند ← نماز شکسته
- یا شک در ماندن حد اقل ده روز دارد ← نماز شکسته²¹⁵

²¹⁴ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:1/ 717 م 1336 و 256/1 م 443 و...

²¹⁵ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع:1/ 720 م 1339 الی 1341

حالات وقوع اشتباه در شکسته و تمام خواندن نماز

²¹⁶ یعنی: اگر مسافر بنا داشته است که بیشتر از ده روز در جایی بماند و در عین حال نماز را جهلا شکسته خوانده باشد، اعاده لازم نیست.

²¹⁷ وحید: توضیح المسائل: / 271 م 1371، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: / 1/ 731 م 1363

²¹⁸ وحید: توضیح المسائل: / 270 م 1370، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: / 1/ 731 م 1362 (البته این حکم فراموش نمودن مسافر بودن است نه فراموش نمودن حکم مسافر)

²¹⁹ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: / 730/1 م 1359

²²⁰ در فقه به چنین کسی جاهل به خصوصیات گفته می شود.

²²¹ وحید: توضیح المسائل: / 271 م 1368، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: / 1/ 730 م 1360 و کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی

مواضع تخییر

- ← امام: مسجد الحرام و مسجد النبی (حتی بخش های جدید) و مسجد کوفه، حرم حسینی و مسجد و رواق متصل به حائر.
- ← رهبری: شهر مکه و مدینه فعلی، مسجد کوفه، و در حرم حسینی بنا بر احتیاط واجب تنها حائر.
- ← سیستانی: تمام شهر مکه و مدینه و کوفه، حرم حسینی تا 11/5 متری قبر مطهر.
- ← مکارم: شهر مکه و مدینه، مسجد کوفه با اضافات جدید، روضه حسینی (البته در رواق و صحن قصر است)
- ← وحید: مکه قدیم (از عقبه مدنیین تا ذی طوی)، مدینه زمان پیامبر (ص)، شهر کوفه، روضه حسینی (در رواق و صحن قصر)
- ← بهجت: مسجد الحرام قدیم، مسجد کوفه قدیم، مسجد النبی قدیم، (در اضافات این مساجد احتیاط واجب در قصر) و حرم حسینی (تنها حائر)
- ← صافی، نوری: تمام مکه و مدینه، مسجد کوفه قدیم، حائر حسینی (دورتر از اطراف ضریح احتیاط واجب در قصر)²²²

نکته: نماز مسافر به صورت قصر در تمام نقاط فوق مجزی است لکن جواز تمام خواندن بستگی به جدول فوق دارد.

حکم نماز قضا مسافر

- نمازی را که در سفر قضا شده ← باید شکسته بخواند (حتی در وطن)
- وطن و مانند آن قضا شده ← باید کامل بخواند (حتی در سفر)

خواندن نوافل در سفر

← رهبری و مکارم: نوافل صبح، مغرب، و نماز شب جایز است اما نافله ظهر و عصر نباید خوانده شود. و خواندن نافله عشاء نیز بنا بر احتیاط واجب جایز نیست.

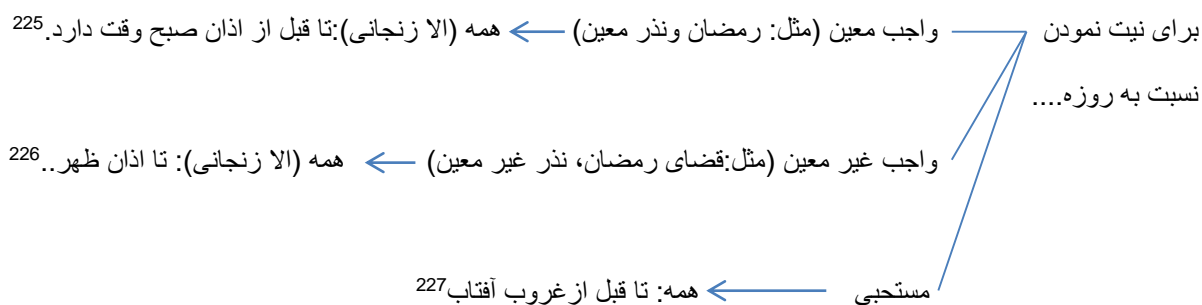
← بهجت: نوافل صبح، مغرب، و نماز شب جایز است اما نافله ظهر و عصر نباید خوانده شود. و خواندن نافله عشاء جایز است. البته احتیاط مستحب این است که به امید ثواب بخواند. (نه با قصد استحباب)

← بقیه مراجع معظم: نوافل صبح، مغرب، و نماز شب جایز است اما نافله ظهر و عصر نباید خوانده شود. و خواندن نافله عشاء به قصد رجاء²²³ جایز است.²²⁴

²²³ برخی از مراجع معظم نسبت به لزوم نیت رجاء در نافله عشاء فتوا و برخی احتیاط واجب دارند.
²²⁴ وحید: توضیح المسائل معظم له: 158/ م 773، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 426/1 م 767 و کتاب احکام مسافر مرکز ملی پاسخگویی ص 293

روزه

وقت نیت روزه

آیت الله زنجانی ← در قضای رمضان تا غروب آفتاب اما در روزه های واجب دیگر (مانند: رمضان، کفاره، نذر، نیابی، بدل از قربانی حج و...) فقط تا قبل از اذان صبح فرصت برای نیت باقی است. 228

225 وحید: توضیح المسائل: /303 م 1560 و /305 م 1572، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع: 883/1 م 1270، فاضل: توضیح المسائل

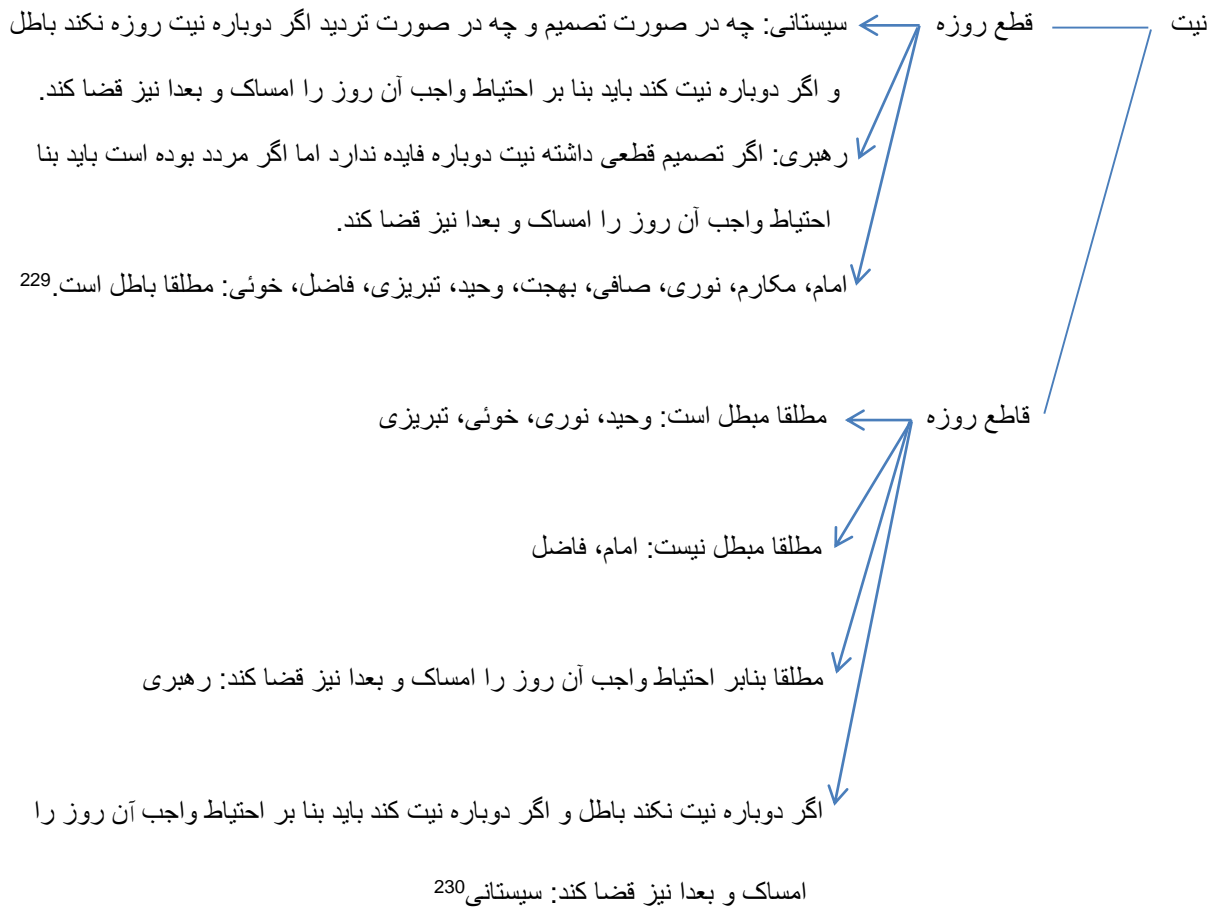
سیزده مرجع: 881/1 م 1551، بقیه: کتاب احکام روزه آستان قدس رضوی/ 56

226 وحید: توضیح المسائل: /305 م 1573، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 887/1 م 1565

227 وحید: توضیح المسائل: /303 م 1561، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 881/1 م 1553

228 ر.ک توضیح المسائل معظم له: /325 م 1561 و 1574

اخلال به نیت در روزه واجب معین

نکته اول: مقصود از نیت قطع این است که روزه دار از روزه دار بودن خود منصرف شود (مثلا بگوید: من دیگر نمی خواهم روزه باشم). اما مقصود از نیت قاطع این است که شخص تصمیم بر ارتکاب یکی از مبطلات - بخصوصه - بگیرد. مثلا: تصمیم قاطع می گیرد که چیزی بخورد.

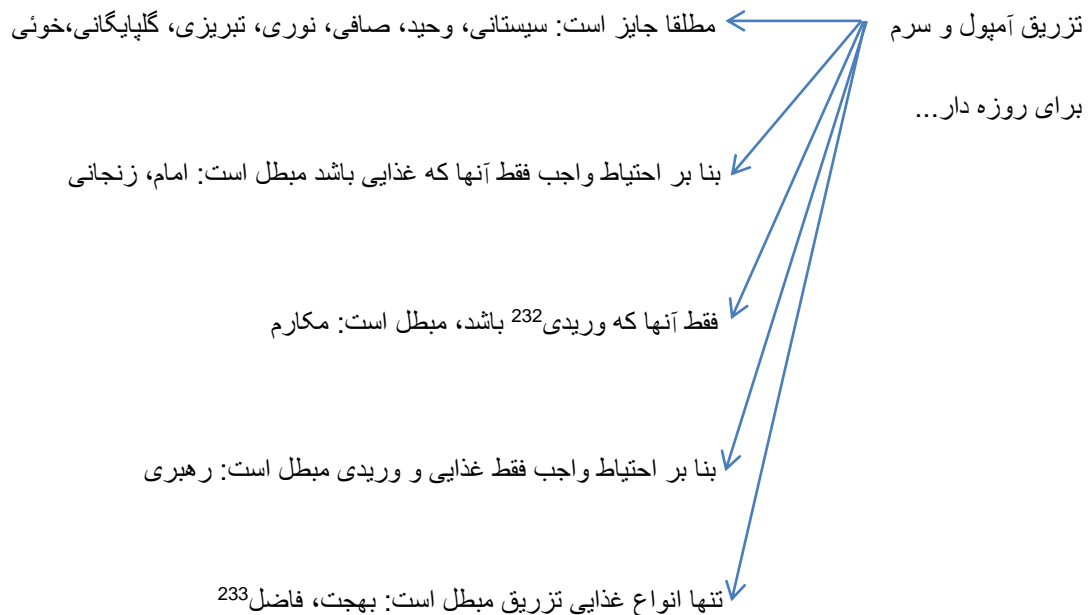
نکته دوم: در روزه واجب غیر معین و روزه مستحبی می تواند دوباره نیت روزه نماید. البته به شرط آنکه اول مرتکب مفطر نشده باشد و ثانیاً وقت نیت آن - که در مساله قبل گفته شد - نگذشته باشد.²³¹

²²⁹ یعنی: تفاوتی میان تصمیم قطعی و تردید وجود ندارد.

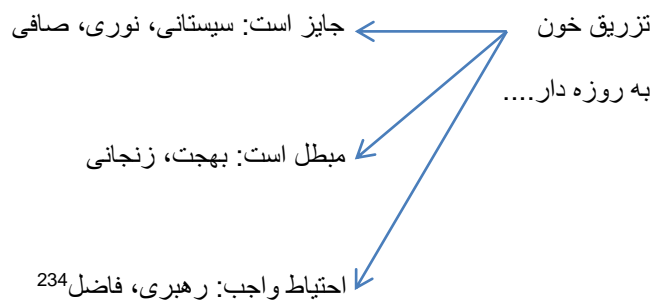
²³⁰ امام: تحریر الوسيله: 280/1 م 8، رهبی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 974/1 س 758، وحید: توضیح المسائل /: 306 م 1578 و منهاج: 293/2 م 980، فاضل: الاحکام الواضحه: 250/1 م 1019، سیستانی: منهاج: 319/1 م 980، بهجت: وسیله النجاه: 301 م 81083، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 890/1 م 1570

²³¹ (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 890/1 م 1571)

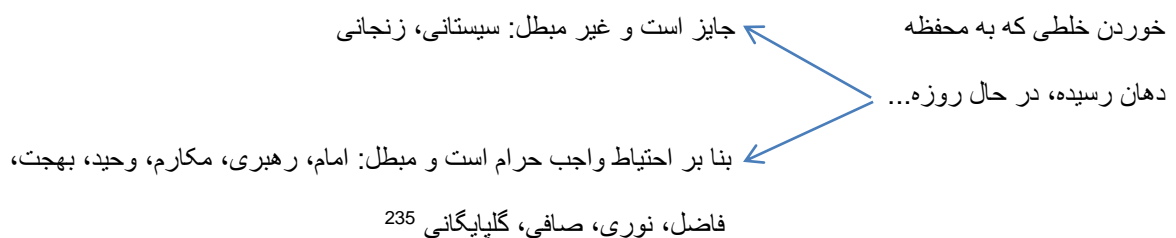
تزریق آمپول و سرم

تزریق خون به روزه دار

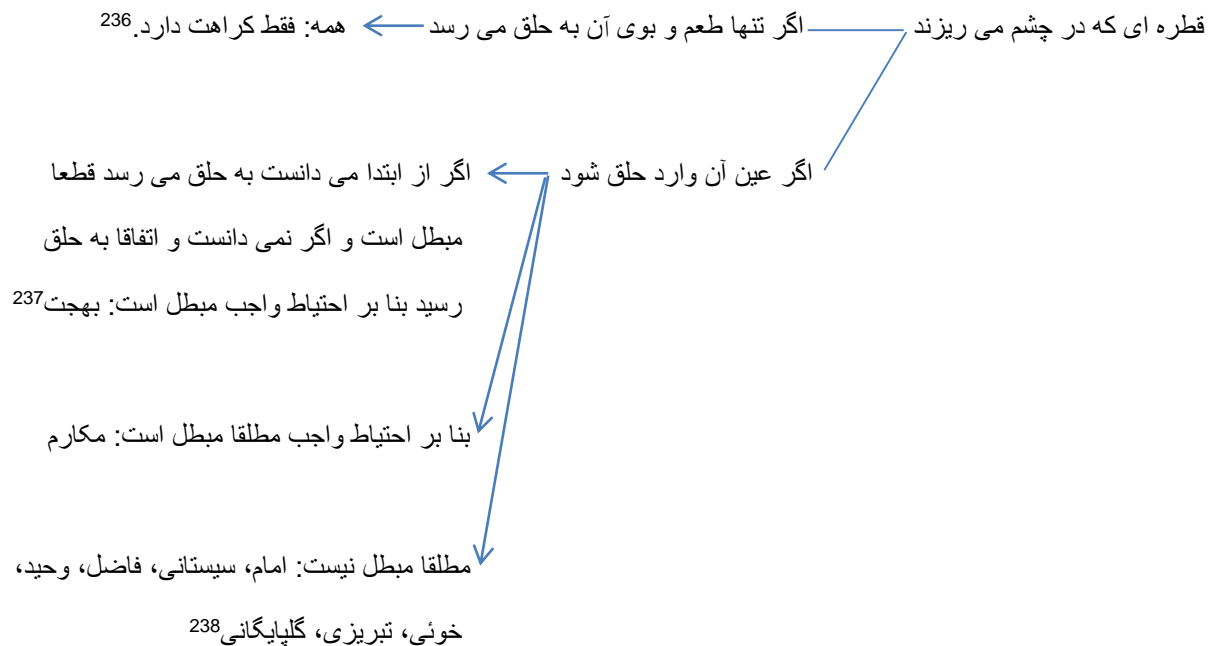
فرو بردن خلط، در حال روزه

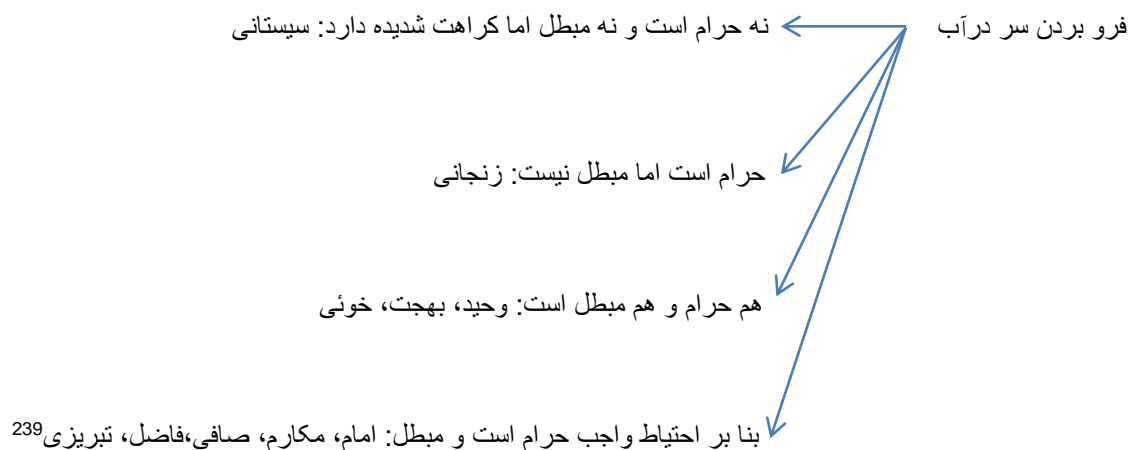
²³² مقصود از وریدی مواردی است که در رگ تزریق می گردد. لذا سرماها همگی وریدی بوده و آمپولها از این حیث مختلف می باشند.
²³³ رهبری: اجوبة الاستفتاءات: 160/ س 767، وحید: توضیح المسائل /: 307 م 1584، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر (نظر ایشان که در رساله است تغییر نموده است) ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 892/1 م 1576
²³⁴ رهبری: اجوبة الاستفتاءات: 160/ س 767، فاضل: جامع المسائل (فارسی): 179/2 س 9، بهجت: استفتاءات: 363/2 س 2871، بقیه: استفتاءات جامعة الزهراء جزوه روزه ص 63
²³⁵ رهبری: اجوبة الاستفتاءات: 166/ س 799، وحید: توضیح المسائل /: 308 م 1588، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 894/1 م 1580

همه مراجع معظم: اگر خلط وارد محفظه دهان نشده باشد، خوردن آن قطعاً جایز است. همچنین ابتدای محفظه دهان از سمت گلو جایی است که حرف خاء از آن محل تولید می شود.

ریختن قطره در چشم

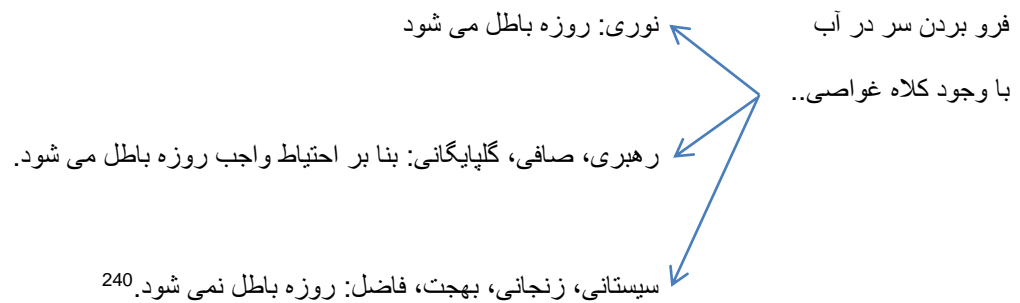
فرو بردن سر در آب

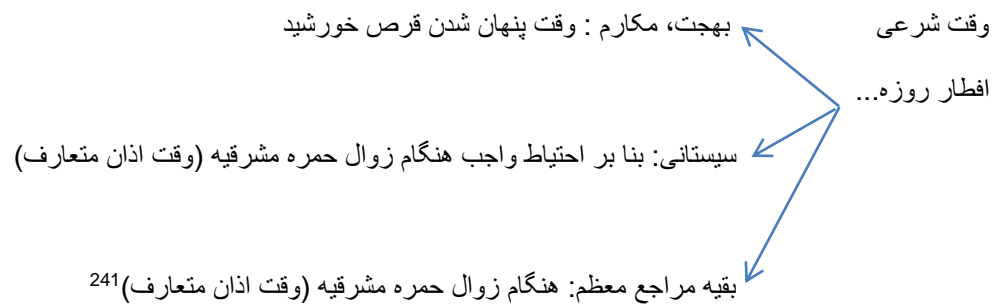
²³⁶ وحید: توضیح المسائل: / 319، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 925/1 م 1657 و جزوه روزه جامعه الزهراء ص 71
²³⁷ نکته: مرحوم آیت الله بهجت صور فوق را تنها برای کسی ذکر نموده اند که ریختن قطره برای او ضرورت نداشته باشد.
²³⁸ امام: تحریر الوسيله: 1/ 288 م 1، خوئی: منهاج: 1/ 267، بهجت: توضیح المسائل: 263/1 م 1347، سیستانی: منهاج: 323/1، صافی: هدایه العباد: 223/1 م 1314، تبریزی: منهاج: 1/ 271، گلپایگانی: هدایه العباد: 262/1 م 1315، فاضل: تفصیل الشریعه: 142/1، وحید: منهاج: 298 /2، مکارم: پیک احکام: 13/ 1398
²³⁹ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 165/ س 797، وحید: توضیح المسائل: / 312 م 1616، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 904/1 م 1608

نکته: در هنگام قرار گرفتن در زیر دوش و مانند آن فرو بردن سر صادق نمی باشد. همچنین فرو بردن قسمتی از سر مطلقاً مبطل نیست.

شنا با کلاه غواصی

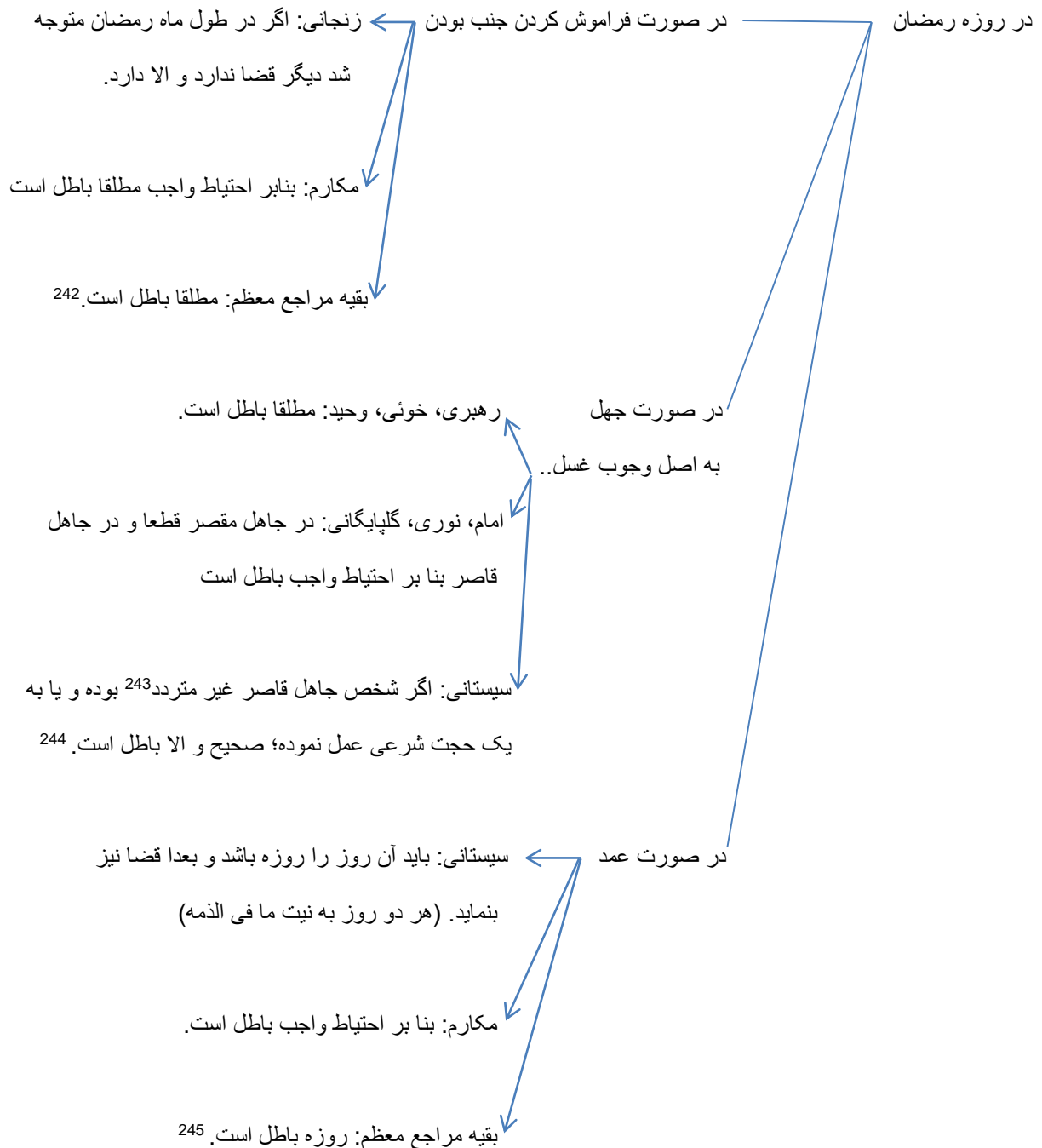

وقت افطار روزه

240 صافی: جامع الاحکام: 1/134 م 468، گلپایگانی: 4/163 م 464، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص 74 و کتاب روزه آستان قدس: / 133

241 امام: استفتائات: 1/315 س 35، بهجت: جامع المسائل: 2/16، مکارم استفتائات: 2/71 س 135، سیستانی: سایت فارسی معظم له، خوئی و تبریزی: صراط النجاه (المحشى): 1/130 س 329، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص 55

²⁴² وحید: 314/ م 1630، توضیح المسائل: /بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 910/1 م 1622

²⁴³ مقصود از جاهل قاصر غیر متردد کسی است که اصل مسأله وجوب غسل برای روزه را نمی دانسته و حتی در ذهن او شک و تردیدی نیز در این مورد وجود نداشته است.

²⁴⁴ رهبری: اجوبه الاستفتاءات: 161/ س 773، خوئی: منهاج: 269/1، تبریزی: منهاج: 273/1، وحید: منهاج: 300/2، منهاج: 326/1،

²⁴⁵ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 976/1 س 772، وحید: توضیح المسائل: 313/ م 1627، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 908/1 م 1619

ترک عمدی غسل تا تنگ شدن وقت در رمضان

کسی که عمداً غسل نکند تا وقت تنگ شود...
← وحید، صافی: بنا بر احتیاط واجب باید هم با تیمم روزه بگیرد و هم بعداً قضا کند
← امام، مکارم، سیستانی، فاضل، بهجت، نوری، زنجانی، تبریزی، خوئی، گلپایگانی: روزه او با تیمم صحیح است.²⁴⁶

نکته: در رابطه با مسأله فوق در قضای رمضان نیز اختلاف نظر وجود دارد.²⁴⁷

بقاء بر جنابت در قضای رمضان

در قضای رمضان در صورت عمد ← امام، سیستانی، مکارم، وحید، فاضل، بهجت: مطلقاً باطل است.²⁴⁸
← گلپایگانی، صافی: اگر تا رمضان بعد وقتی نماز بنا بر احتیاط واجب آن روز را روزه گرفته و بعد از رمضان قضا هم نکند. اما اگر تا رمضان آینده وقت باشد روزه باطل است.
در صورت غیر عمد ← سیستانی: صحیح است.
(سهو، فراموشی، جهل)
← گلپایگانی، صافی: اگر تا رمضان بعد وقتی نماز بنا بر احتیاط واجب آن روز را روزه گرفته و بعد از رمضان قضا هم نکند. اما اگر تا رمضان آینده وقت باشد روزه باطل است.
← امام، فاضل، نوری، وحید، خوئی: باطل است.²⁴⁹

²⁴⁶ وحید: توضیح المسائل: / 313 م 1627، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 909/1 م 1621

²⁴⁷ رک توضیح المسائل سیزده مرجع: 909/1 م 1621

²⁴⁸ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 976/1 س 772، وحید: توضیح المسائل: / 315 م 1624، مکارم: بقیه: توضیح المسائل سیزده

مرجع: 916/1 م 1636، بهجت: وسیله النجاه: 303 م 1089 و جامع المسائل: 24/2، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 915/1 م 1634

²⁴⁹، بهجت: وسیله النجاه: 303 م 1089 و جامع المسائل: 24/2، وحید: توضیح المسائل: / 315 م 1624، بقیه: توضیح المسائل سیزده

مرجع: 915/1 م 1634 و 916/1 م 1636

بقاء بر جنابت در بقیه روزه ها

← در روزه واجب معین

(مانند: نذر معین)... ← مطلقاً روزه صحیح است : امام، رهبری، زنجانی، مکارم، سیستانی، تبریزی، صافی، وحید،

نوری، خوئی، گلپایگانی²⁵⁰

نکته: نظر حضرت آیت الله بهجت با بقیه مراجع معظم تفاوت دارد.²⁵¹

← در روزه واجب غیر معین

(مانند: روزه کفاره و

نذر غیر معین) ← امام، مکارم، سیستانی، وحید، نوری، زنجانی، خوئی، فاضل: مطلقاً روزه صحیح است.²⁵²

نکته: نظر حضرت آیت الله بهجت با بقیه مراجع معظم تفاوت دارد.²⁵³

← روزه مستحبی.... ← همه مراجع معظم: مطلقاً روزه صحیح است.²⁵⁴

²⁵⁰ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 976/1 س 772، وحید: توضیح المسائل: / 313 م 1628، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/

916 م 1636

²⁵¹ ر.ک وسیله النجاه آیت الله بهجت: 303 م 1089 و جامع المسائل آیت الله بهجت: 24/2

²⁵² رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 976/1 س 772، وحید: توضیح المسائل: / 316 م 1644، بقیه: توضیح المسائل سیزده

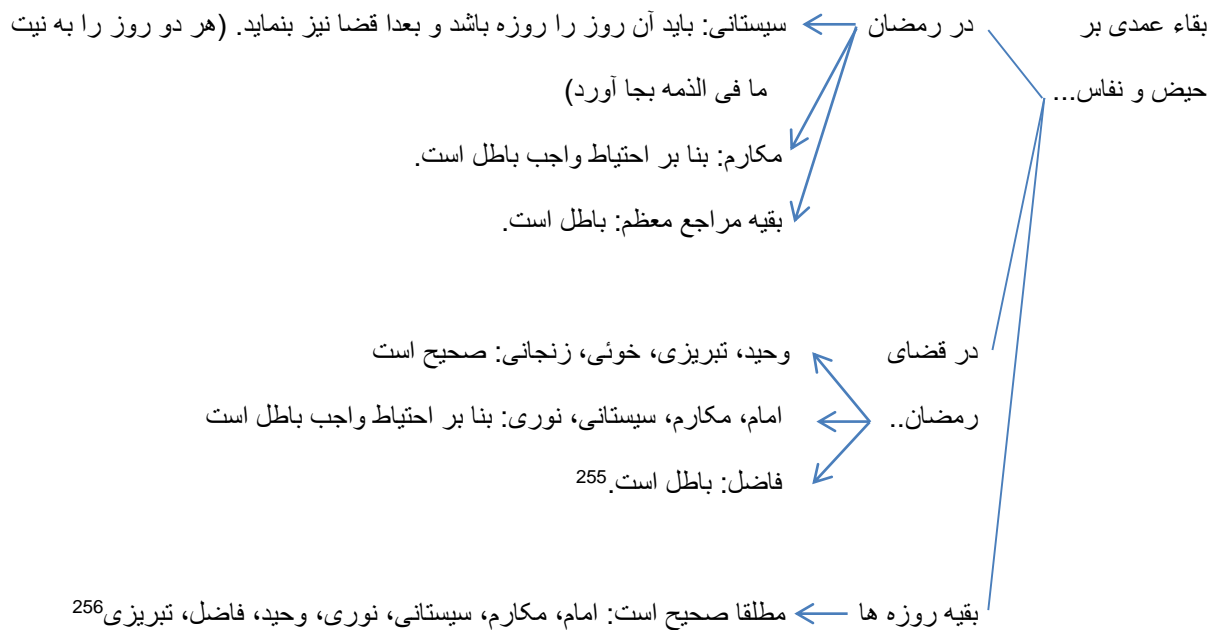
مرجع: 916/1 م 16346

²⁵³ ر.ک وسیله النجاه آیت الله بهجت: 303 م 1089 و جامع المسائل آیت الله بهجت: 24/2

²⁵⁴ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 976/1 س 772، وحید: توضیح المسائل: / 313 م 1628، بقیه: توضیح المسائل سیزده

مرجع: 908/1 م 1619 و 1620 و 1621

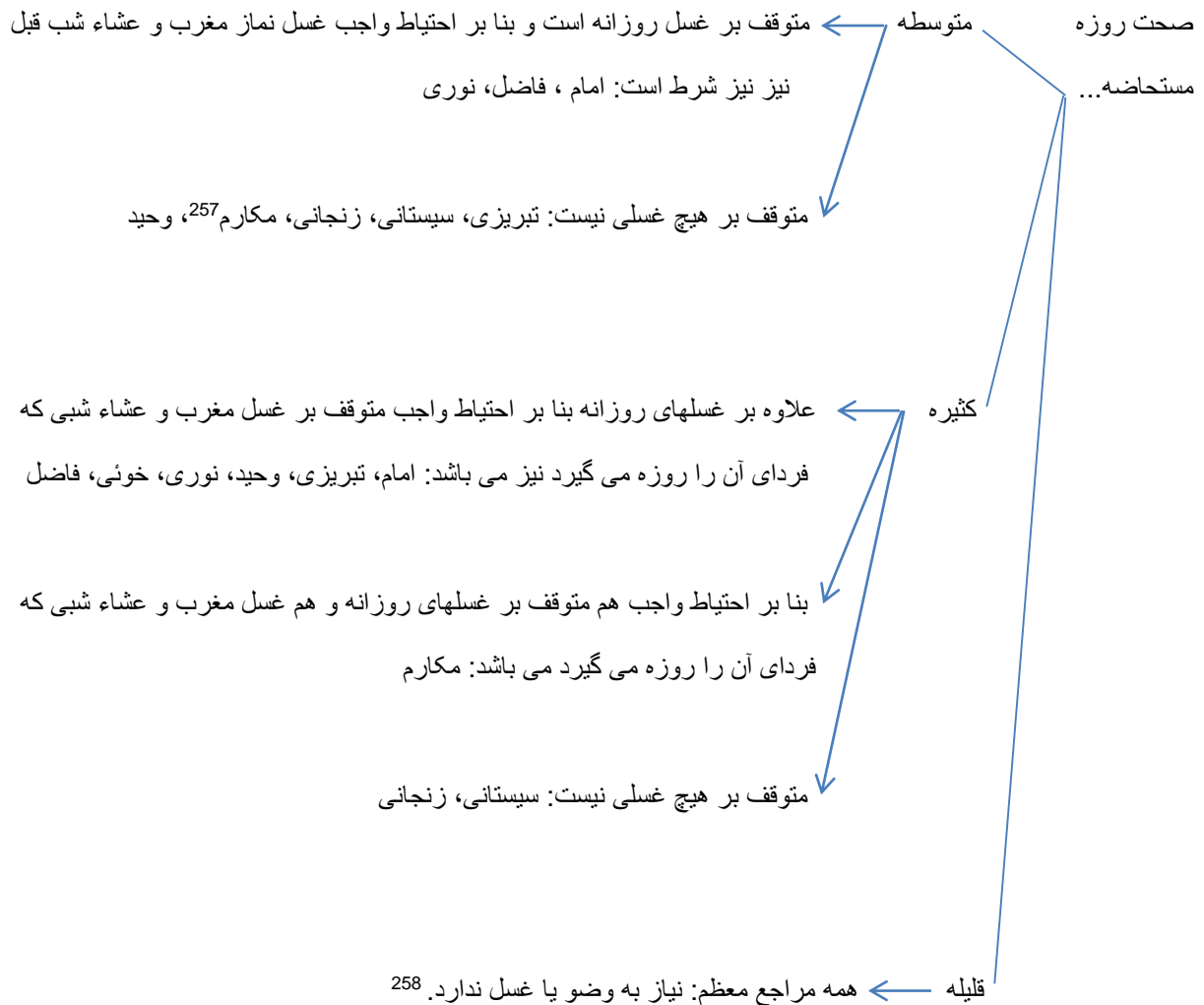
بقاء بر حیض و نفاس

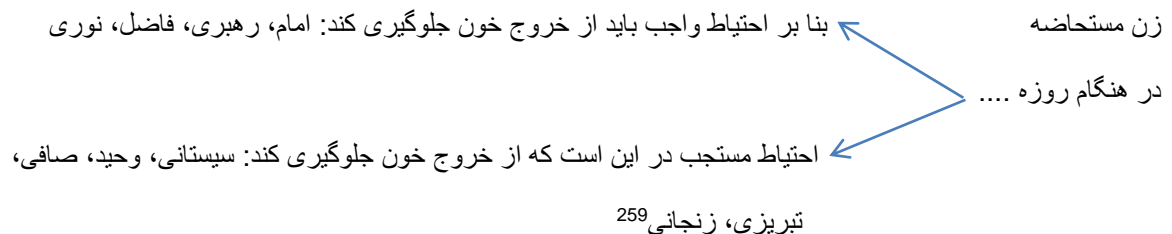
²⁵⁵ مکارم: احکام بانوان: / 118 س 400، سیستانی: توضیح المسائل معظم له: م 1608، وحید: توضیح المسائل معظم له م 1645، بهجت: وسیله النجاه م 1092، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 917/1 م 1638 و 915/1 م 1633 و 909/1 م 1620

²⁵⁶ مکارم: احکام بانوان: / 118 س 400، وحید: توضیح المسائل: / 313 م 1627 و 1628 و 316/ م 1644 و 1645، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 917/1 م 1638 و 915/1 م 1633 و 909/1 م 1620

شرط صحت روزه مستحاضه

لزوم تحفظ مستحاضه از خروج خون

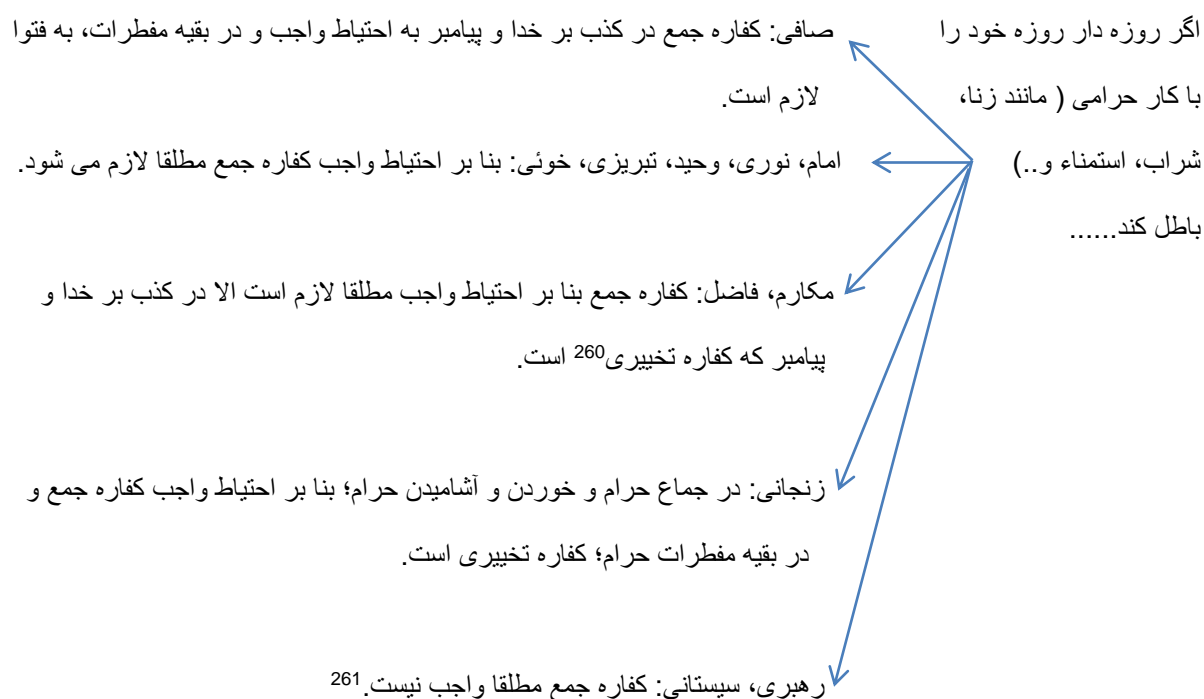

²⁵⁷ آیت الله مکارم اساساً استحاضه متوسطه را داخل در قلیله می دانند.

²⁵⁸ وحید: توضیح المسائل: 82/ م 422، صافی: هدایة العباد: 1/ 219 م 1287، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 244/1 م 418 و جزوه روزه جامعه الزهراء ص 96

²⁵⁹ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: 82/ م 423، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 244/1 م 417

موارد كفاره جمع

²⁶⁰ فاضل: البته كفاره تخییری نیز در كذب بر خدا و پیامبر بنا بر احتیاط واجب است.

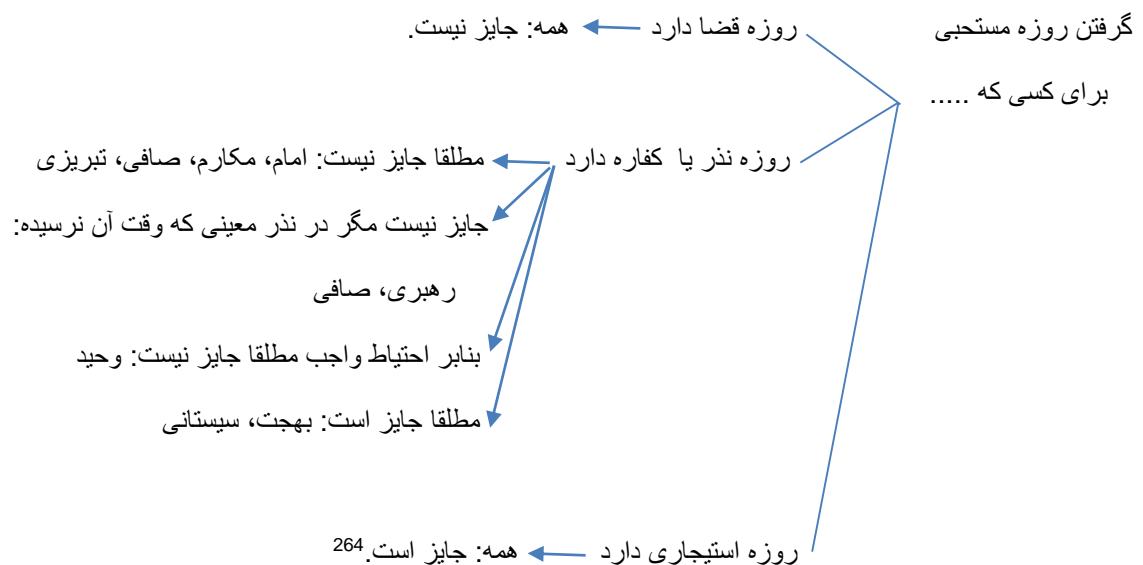
²⁶¹ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 163 س 785، وحید: توضیح المسائل: 322 م 1673، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 931/1 م 1665 و کتاب روزه آستان قدس: 180/

خوردن روزه قضا

همه مراجع معظم غیر از آیت الله زنجانی: روزه قضایی را که وقت برای گرفتن آن در روزهای دیگر وجود دارد، می توان تا قبل از اذان ظهر افطار نمود. اما اگر بعد از ظهر بخورد کفاره آن 10 مد طعام است و اگر نتوانست 3 روز پی در پی روزه بگیرد.²⁶²

آیت الله زنجانی: اگر شخص از شب نیت روزه قضا داشته است؛ حتی پیش از ظهر هم نمی تواند افطار کند.²⁶³

گرفتن روزه مستحبی با وجود روزه واجب

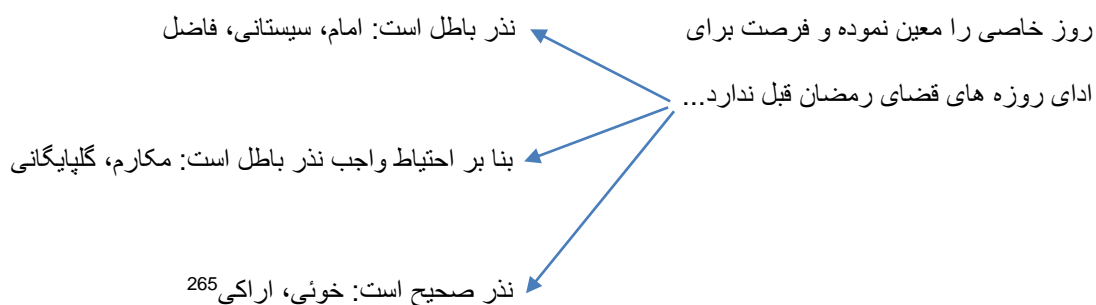
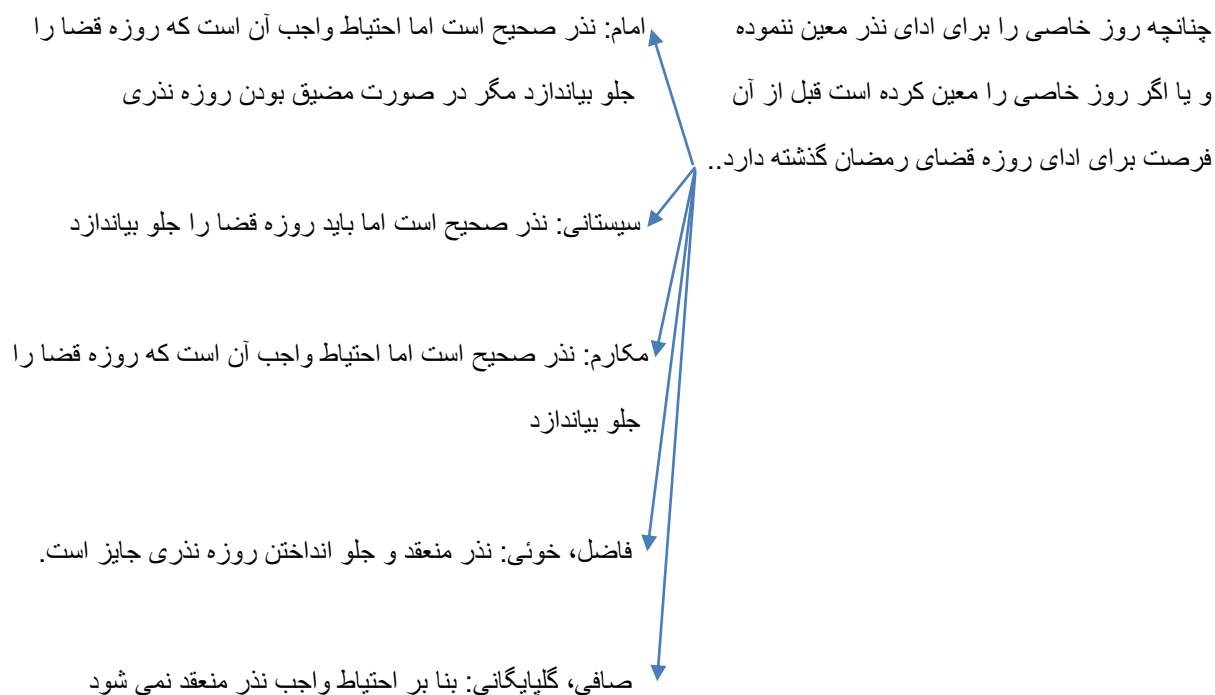

²⁶² وحید: توضیح المسائل: 327/ م 1708، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 938/1 م 1687 و جزوه روزه جامعه الزهراء ص 25

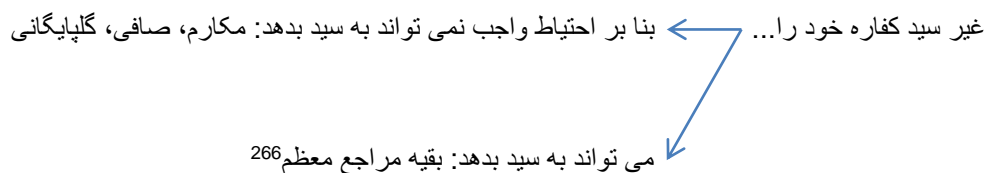
²⁶³ توضیح المسائل سیزده مرجع: 931/1 م 1665

²⁶⁴ سیستانی: المسائل المنتخبه م 473، بهجت: وسیله النجاة: م 1149، وحید: توضیح المسائل معظم له م 1571، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 885 م 1563 و استفتانات جامعه الزهراء جزوه روزه ص 37 و کتاب روزه آستان قدس: 63/

نذر نمودن روزه مستحبی با وجود داشتن قضا

پرداخت کفاره روزه به سادات

²⁶⁵ همه: کتاب روزه آستان قدس: /65
²⁶⁶ فاضل: جامع المسائل: 1/157 س 602، تیریزی: استفتائات: 2/130 س 605 و 606 ، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه روزه ص 121 و کتاب روزه آستان قدس: /194

مصارف فطریه

فطریه را... بنا بر احتیاط واجب تنها می توان به فقیر داد: سیستانی، وحید، مکارم، صافی، گلپایگانی

در هر کدام از 8 مصرف زکات می توان صرف نمود: بقیه مراجع معظم²⁶⁷

پرداخت مدّ طعام توسط زن باردار و شیرده

← امام: زن باردار یا شیرده؛ اگر روزه برای فرزند ضرر داشته باشد پرداخت یک مدّ طعام بر او لازم است و اگر ضرر به حال مادر باشد احتیاط واجب در پرداخت است.

← رهبری: زن باردار یا شیرده؛ تنها اگر روزه برای فرزند ضرر داشته باشد پرداخت یک مدّ طعام بر او لازم است. همچنین اگر روزه برای خودش ضرر داشته و تا سال بعد ادامه پیدا کند؛ حکم مریض را پیدا کرده و مدّ طعام بر وی لازم می شود.

← سیستانی: زن شیرده؛ مطلقا باید یک مدّ طعام را پرداخت نماید. همچنین است زن بارداری که زاییدن او نزدیک است. اما اگر زاییدن او نزدیک نباشد مطلقا فدیة لازم نیست.

← وحید، مکارم: زن باردار و شیرده؛ تنها در صورتی که روزه برای بچه ضرر داشته باشد مطلقا پرداخت فدیة بر او لازم است.

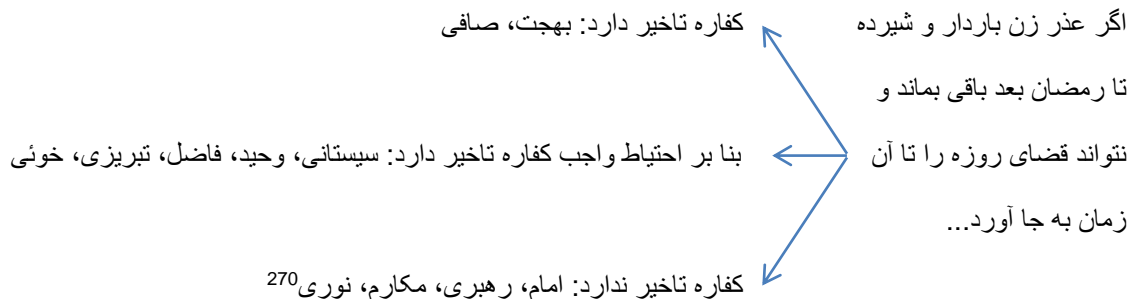
← بهجت: پرداخت فدیة مطلقا بر زن باردار و شیرده لازم است.

← فاضل: زن باردار یا شیرده؛ تنها اگر روزه برای خودش ضرر داشته باشد مطلقا پرداخت یک مدّ طعام بر او لازم است.²⁶⁸

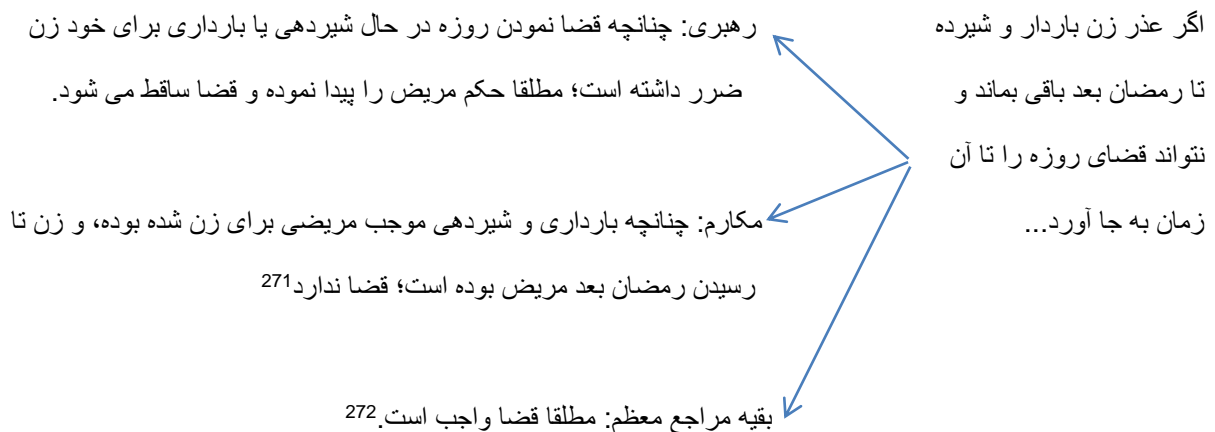
نکته: بسیاری از فقهاء عظام معتقدند که اگر کسی پیدا شود که بچه را شیر دهد یا تغذیه کمکی ممکن باشد، گرفتن روزه واجب خواهد بود.²⁶⁹

²⁶⁷ وحید: توضیح المسائل: 388/ م 2031، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 176 م 2014
²⁶⁸ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 155/ و استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: احکام بانوان: / 120 م 416، بهجت: استفتائات: 2/ 363 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 957 م 1728 و 1729، وحید: توضیح المسائل معظم له: / 331 م 1736 و 1737 و استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 957 م 1728 و 1729 و کتاب روزه آستان قدس: / 45
²⁶⁹ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 1/ 958 م 1729

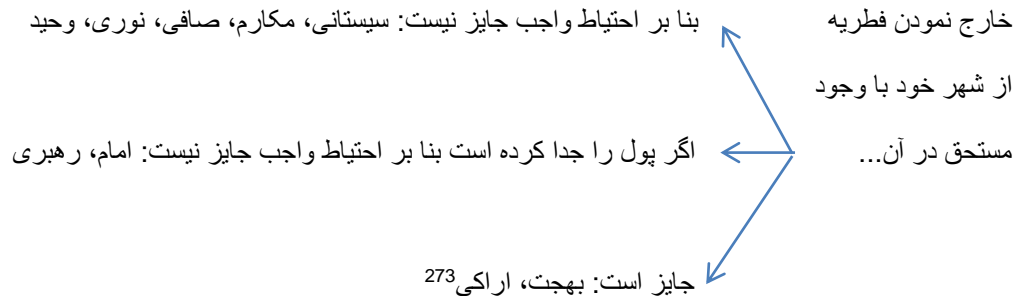
کفاره تاخیر برای زن باردار و شیرده

قضای روزه برای زن باردار و شیرده

خارج نمودن فطریه از محل زندگی

فطریه مهمان یک شبه

²⁷³ وحید: توضیح المسائل: 391/ م 2052 و استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 183/2 م 2035 و استفتائات جامعه الزهراء جزوه روزه ص 134

²⁷⁴ همه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه روزه ص 128 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 171/2 م 1995

رؤیت هلال با چشم مسلح

رؤیت هلال ← با چشم مسلح کافی است: رهبری، فاضل، نوری

باید با چشم عادی باشد: بقیه مراجع معظم²⁷⁵

اثبات اول ماه بواسطه حکم حاکم

اول ماه با حکم حاکم شرع ← ثابت می شود: امام، رهبری، بهجت، مکارم، فاضل، تبریزی، بهجت، نوری،

(یعنی: مجتهد جامع الشرائط).... ، صافی، گلپایگانی، اراکی

ثابت نمی شود: سیستانی، خوئی

بنا بر احتیاط واجب ثابت نمی شود: وحید، زنجانی²⁷⁶

کفایت رؤیت هلال در یک شهر از شهرهای دیگر

هر گاه هلال در شهری ← امام: تنها در شهرهای هم افق با آن، اول ماه ثابت می شود

رؤیت شود....

رهبری، مکارم، سیستانی، زنجانی: در شهرهایی که یا با آن هم افقند یا نزدیک آن هستند یا

در غرب آن باشند کافی است.

خوئی، تبریزی، وحید، فاضل: در شهرهایی که با شهر مذکور در شب متحد باشند....

بهجت: در شهرهایی که بدانیم اگر در آسمان مانع نبود در آنجا هم دیده می شد...²⁷⁷

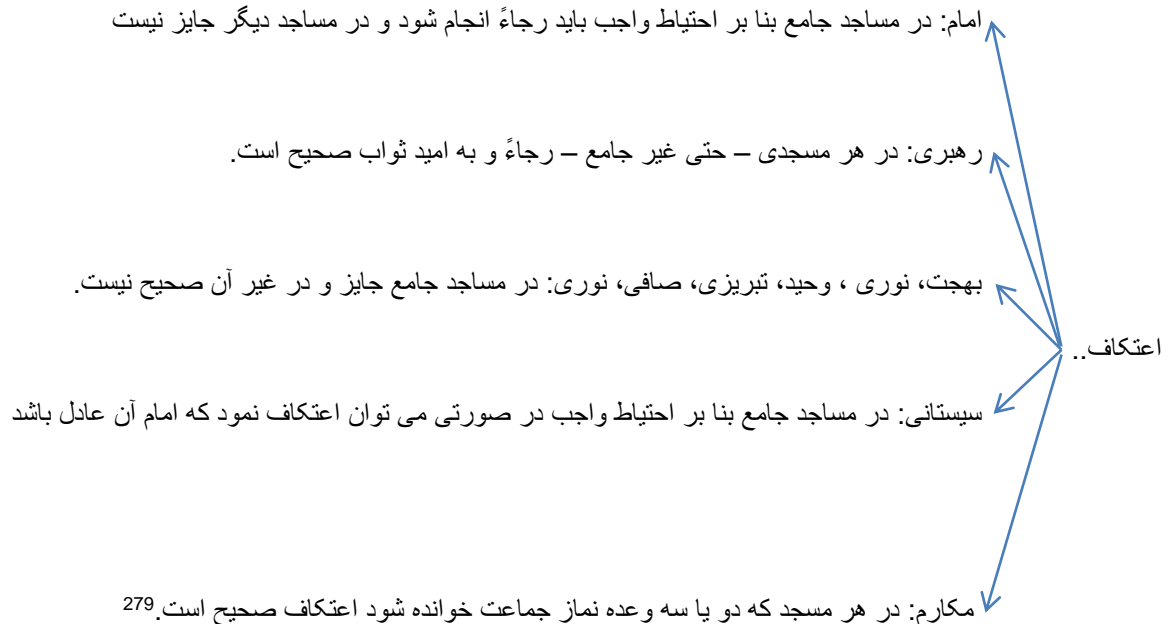
²⁷⁵ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 986/1 م 835، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه روزه ص 105 و کتاب روزه آستان قدس: 232/

²⁷⁶ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 987/1 م 841، وحید: توضیح المسائل: 332/ م 1739، بهجت: توضیح المسائل معظم له: 268/ ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 961/1 م 1731

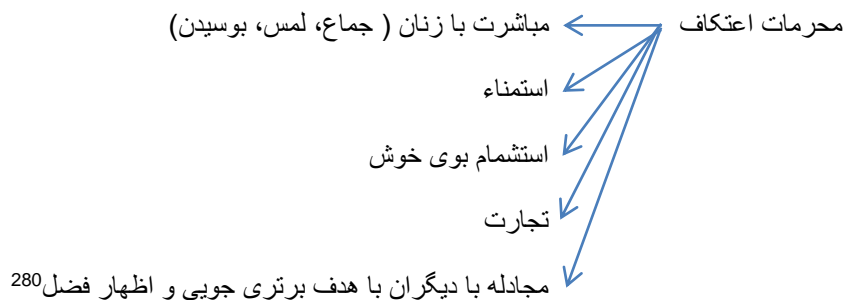
²⁷⁷ وحید: توضیح المسائل: 332/ م 1743 ، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 986/1 م 838، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 962/1 م 1735

اعتکاف

اعتکاف در غیر مساجد اربعه²⁷⁸

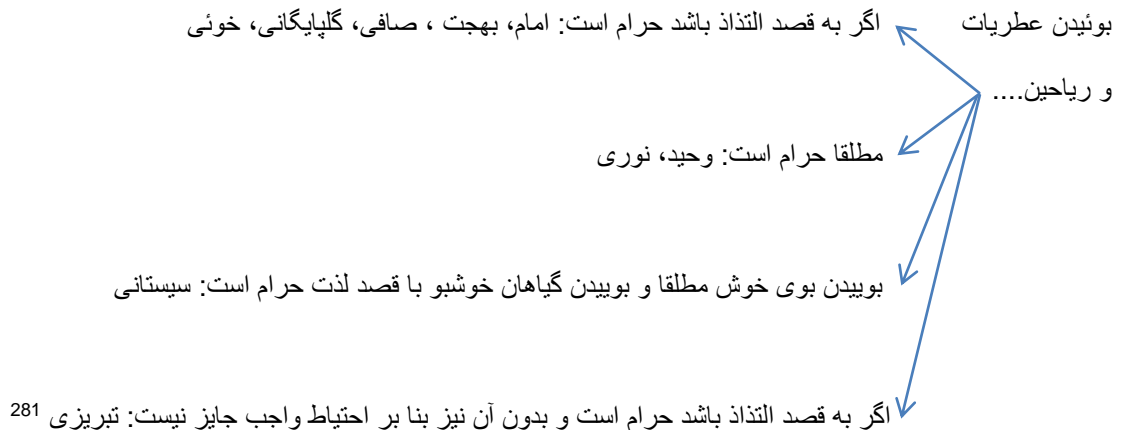
محرمات اعتکاف

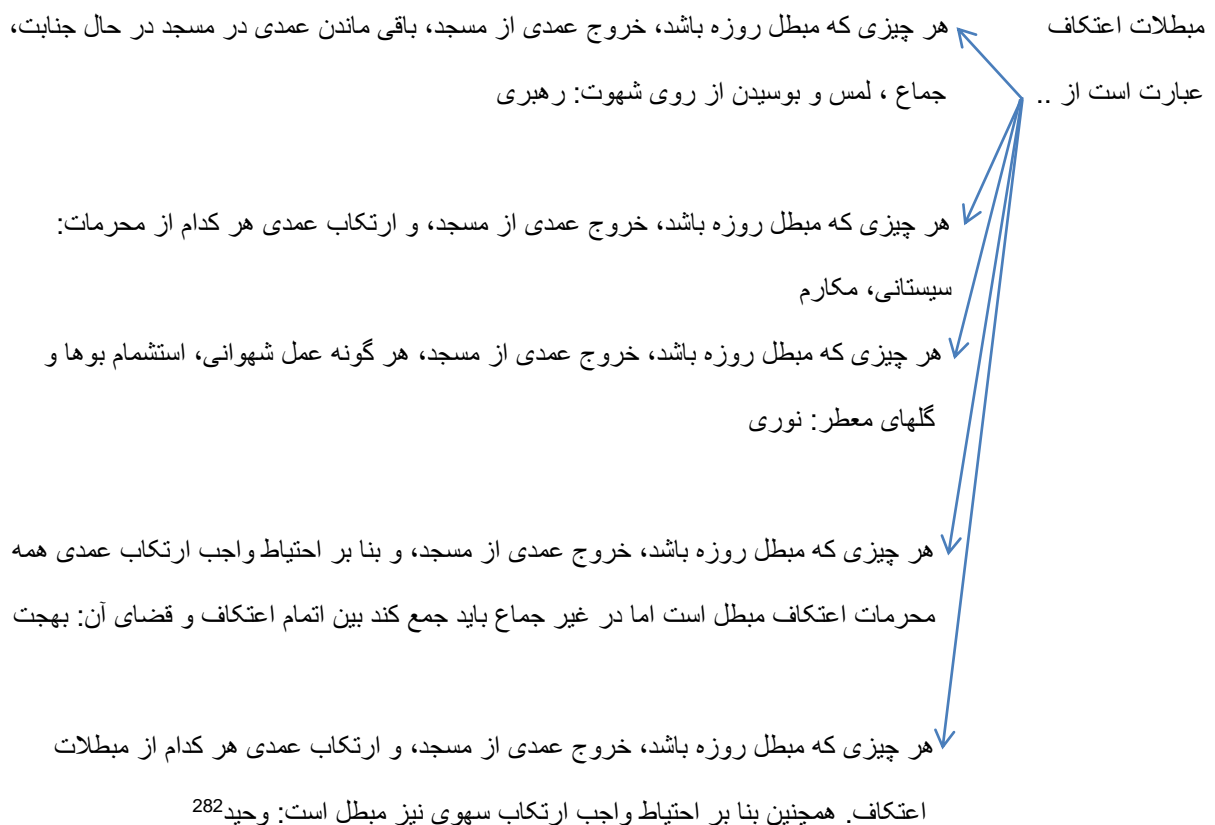
نکته: برخی از فقهاء عظام حرمت بعضی از محرمات فوق را مبنی بر احتیاط واجب می دانند همچنین در بعضی از این محرمات قیود خاصی را ذکر نموده اند که لازم است به فتاوی ایشان مراجعه شود.

²⁷⁸ یعنی: مسجد الحرام، مسجد النبی (ص)، مسجد کوفه و مسجد بصره که اعتکاف در این مساجد اجماعاً صحیح است.
²⁷⁹ امام: تحریر الوسيلة: 305/1، رهبری: اجوبه الاستفتائات: / 176 س 850، سیستانی: منهاج: 343/1، صافی: هداية العباد: 237/1، وحید: منهاج: 322/2، بهجت: وسیلة النجاة: 331/، تبریزی: منهاج: 294/1، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه اعتکاف ص 28 و کتاب اعتکاف آستان قدس: / 44
²⁸⁰ ر.ک تحریر الوسيلة: 309/1، منهاج الصالحین للسیستانی: 345/1، وسیلة النجاة للبهجة: 336/، منهاج الصالحین للوحید: 324/2 و....

بوئیدن عطریات

مبطلات اعتکاف

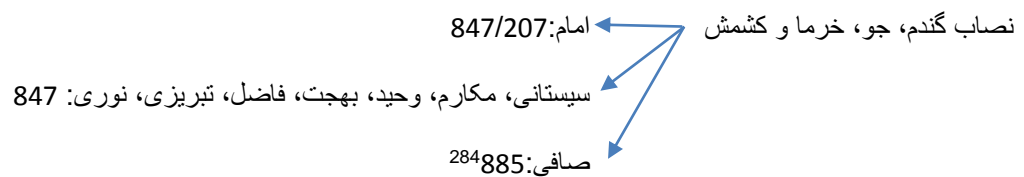
²⁸¹ امام: تحریر الوسيلة: 309/1، تبریزی: منهاج: 296/1، صافی: هدایه العباد: 240/1 م 1419، خوئی: منهاج: 292/1، مکارم استفتائات: 108/3 س 325، گلپایگانی: هدایه العباد: 282/1 م 1420، سیستانی: منهاج: 346/1، وحید: منهاج: 325/2، بهجت: وسیله النجاه: 336، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه اعتکاف ص 60

²⁸² بهجت: استفتائات: 450/2 س 3170، مکارم استفتائات: 108/3 س 325، سیستانی: منهاج: 346/1 م 1080، وحید منهاج: 326/2 م 1080 و 1081، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه اعتکاف ص 57

نکته: حضرات آیات امام، رهبری، سیستانی، مکارم، فاضل، بهجت، وحید، تبریزی: اگر معتکف اعتکاف خود را با جماع باطل کند باید همان کفاره افطار عمدی روزه رمضان را به جا آورد. اما بقیه مبطلات کفاره ندارد²⁸³

زکات

نصاب غلات

نصاب طلا

نصاب طلا

اول: تا به 15 مثقال بازار نرسیده زکات ندارد و اگر به این میزان رسید یک چهل آن را باید بدهد.

دوم: اگر بیشتر از 15 مثقال باشد؛ معیار عدد 15، 18، 21، 24، 27 و... می باشد (یعنی سه تا سه تا بالا می رود) و به هر کدام از این اعداد رسید یک چهل آن عدد را باید بدهد. البته در اعداد میان آنها، ملاک عدد مورد نظر قبل است. (مثلاً اگر 16 یا 17 مثقال طلا باشد یک چهل 15 را باید بدهد و اگر 19 یا 20 مثقال باشد یک چهل 18 مثقال را می دهد و یا اگر 22 یا 23 مثقال باشد یک چهل 21 مثقال را باید بدهد)²⁸⁵

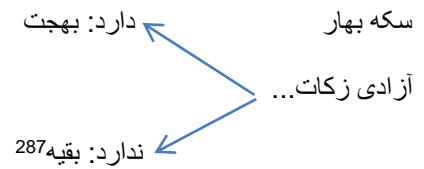
آیت الله مکارم: برای محاسبه راه آسانتری نیز وجود دارد و آن این است که شخص دو و نیم در صد از طلا را به عنوان زکات بدهد.²⁸⁶

²⁸³ امام: تحریر الوسيلة: 309/1، رهبری: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه اعتکاف ص 73، مکارم: استفتائات: 168/2 س 510، بهجت: استفتائات: 450/2، سیستانی: منهاج: 347/1 م 1074، وحید منهاج: 326/2 م 1084، فاضل: الاحکام الواضحة: 272/ م 1114، تبریزی: منهاج: 297/1 م 1084، ظاهراً در این مساله میان فقهاء عظام اختلاف نظر وجود ندارد.

²⁸⁴ وحید: توضیح المسائل: 361/ م 1881 بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 113/2 م 1864

²⁸⁵ وحید: توضیح المسائل: / 366 م 1913، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 128/2 م 1896

²⁸⁶ رک توضیح المسائل سیزده مرجع: 129/2 م 1897

نصاب نقره

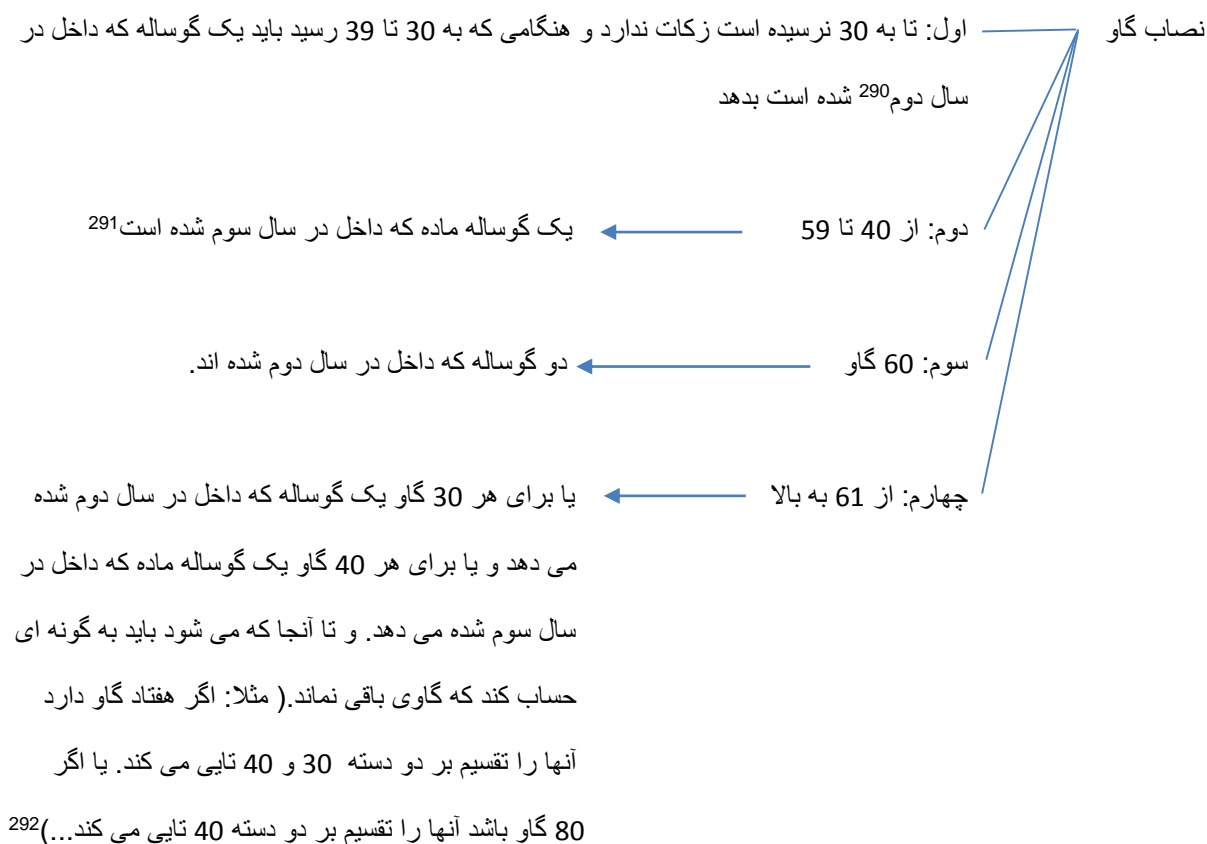
نصاب نقره ← اول: تا به 105 مثقال بازار نرسیده زکات ندارد اما وقتی به این حد رسید باید یک چهارم آن را بدهد

دوم: اگر بیشتر از 105 مثقال باشد؛ معیار 105، 126، 147، 168 و ... (یعنی بیست و یک تا بیست و یک تا بالا می رود) و به هر عدد که برسد یک چهارم آن را باید بدهد. البته در اعداد میان آنها ملاک، عدد مورد نظر قبل است. (مثلا اگر 106 تا 125 مثقال نقره باشد یک چهارم 105 مثقال را باید بدهد و اگر 127 تا 146 مثقال باشد یک چهارم 126 مثقال را محاسبه می کند و...) ²⁸⁸

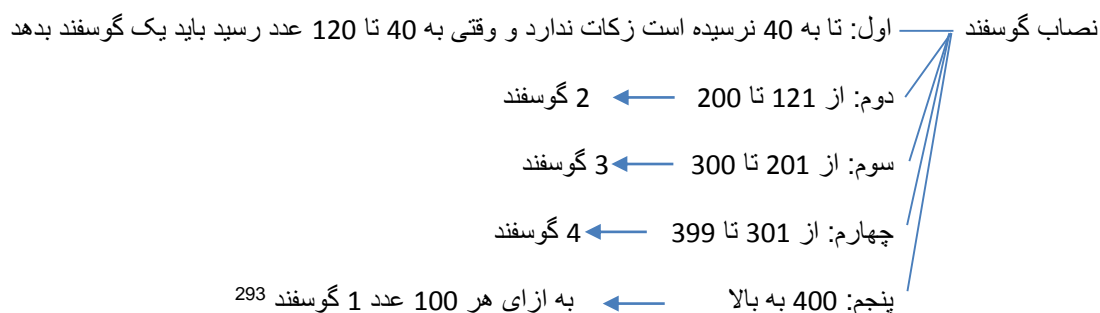
آیت الله مکارم: برای محاسبه راه آسانتری نیز وجود دارد و آن این است که شخص دو و نیم در صد از نقره را به عنوان زکات بدهد. ²⁸⁹

²⁸⁷ بهجت: استفتائات: 466/2 س 3218 ، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 8 ص 9
²⁸⁸ وحید: توضیح المسائل: / 367 م 1914، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 128/2 م 1897
²⁸⁹ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 129/2 م 1897

نصاب گاو

نصاب گوسفند

²⁹⁰ در اینجا حضرات آیات زنجانی و بهجت نظر خاص دارند: زنجانی: داخل سال سوم شده...، بهجت: و مادر گوساله قابلیت حمل داشته باشد. همچنین حضرات آیات سیستانی، وحید، خوئی و تبریزی معتقدند که احتیاط واجب آن است که گوساله نر باشد (ر.ک توضیح المسائل وحید: / 371 م 1929 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 136/2 م 1912)

²⁹¹ بهجت: که مادر گوساله قابلیت حمل را داشته باشد.

²⁹² وحید: توضیح المسائل: / 371 م 1929 ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 136/2 م 1912

²⁹³ وحید: توضیح المسائل: / 372 م 1930 ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 371/2 م 1929

اول: تا به 5 شتر نرسیده است زکات ندارد و 5 تا 9 زکات آن یک گوسفند است.

دوم: 10 تا 14 شتر	←	2 گوسفند
سوم: 15 تا 19 شتر	←	3 گوسفند
چهارم: 20 تا 24 شتر	←	4 گوسفند
پنجم: 25 شتر	←	5 گوسفند
ششم: 26 تا 35 شتر	←	1 شتر که داخل در سال دوم شده است ²⁹⁴
هفتم: 36 تا 45 شتر	←	1 شتر که داخل در سال سوم شده است ²⁹⁵
هشتم: 46 تا 60 شتر	←	1 شتر که داخل در سال چهارم شده است ²⁹⁶
نهم: 61 تا 75 شتر	←	1 شتر که داخل در سال پنجم شده است
دهم: 76 تا 90 شتر	←	2 شتر که داخل در سال سوم شده اند.
یازدهم: 91 تا 120 شتر	←	2 شتر که داخل در سال چهارم شده اند.
دوازدهم: 121 به بالا	←	یا برای هر 40 شتر 1 شتر که داخل در سال سوم شده است بدهد و یا برای هر 50 شتر 1 شتر که داخل در سال چهارم شده است بدهد. و باید تا آنجا که ممکن است به گونه ای حساب کند که شتری باقی نماند. (مثلا اگر 140 شتر دارد به دو دسته 50 تایی و یک دسته 40 تایی

تقسیم کند (...)²⁹⁷

نکته: برخی از مراجع معظم تصریح نموده اند که شتری که برای زکات داده می شود الزاما باید ماده باشد.²⁹⁸

²⁹⁴ بهجت: ... که مادر آن قابلیت حمل داشته باشد.

²⁹⁵ بهجت: ... که مادر آن قابلیت حمل داشته باشد.

²⁹⁶ بهجت: ... که قابلیت حمل را داشته باشد.

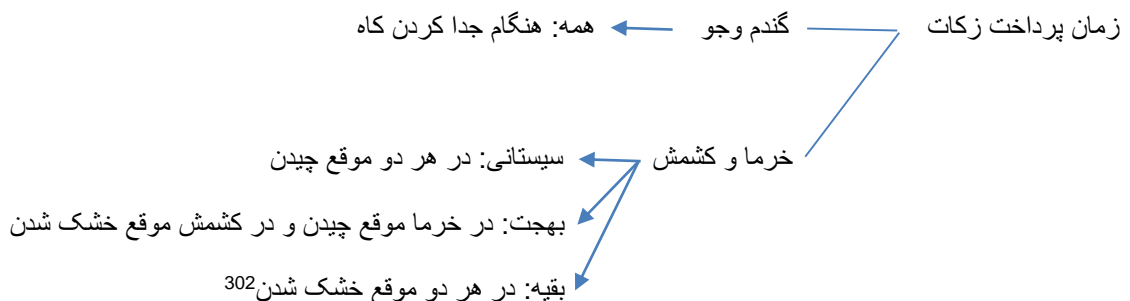
²⁹⁷ وحید: توضیح المسائل: / 369 م 1927، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 135/2 م 1910

²⁹⁸ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 135/2 م 1910

وقت واجب شدن زکات

زمان وجوب پرداخت زکات

²⁹⁹ وحید: توضیح المسائل: / 360 م 1875، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 109/2 م 1858

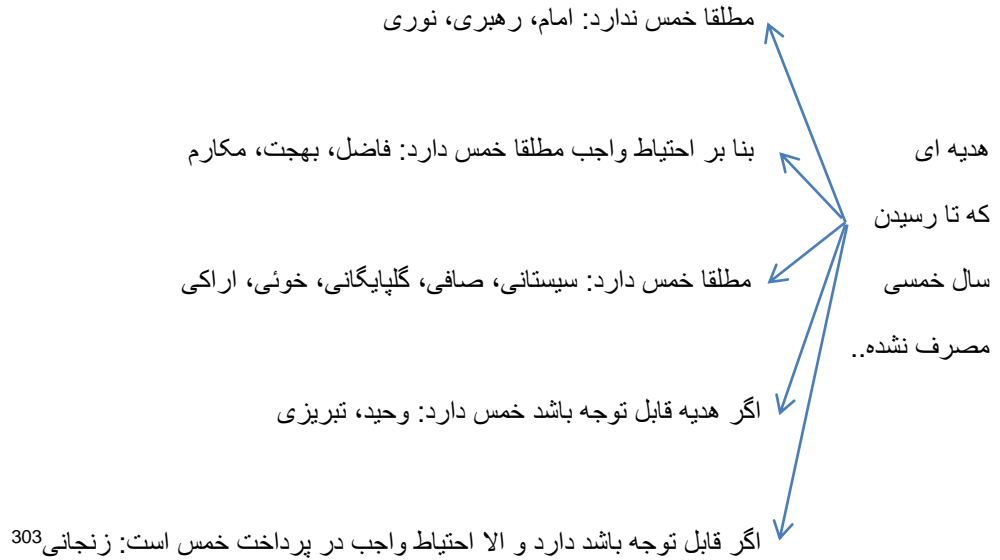
³⁰⁰ وحید: توضیح المسائل: / 360 م 1875، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 109/2 م 1858

³⁰¹ وحید: توضیح المسائل: / 360 م 1875، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 109/2 م 1858

³⁰² وحید: توضیح المسائل: / 360 م 1875، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 109/2 م 1858

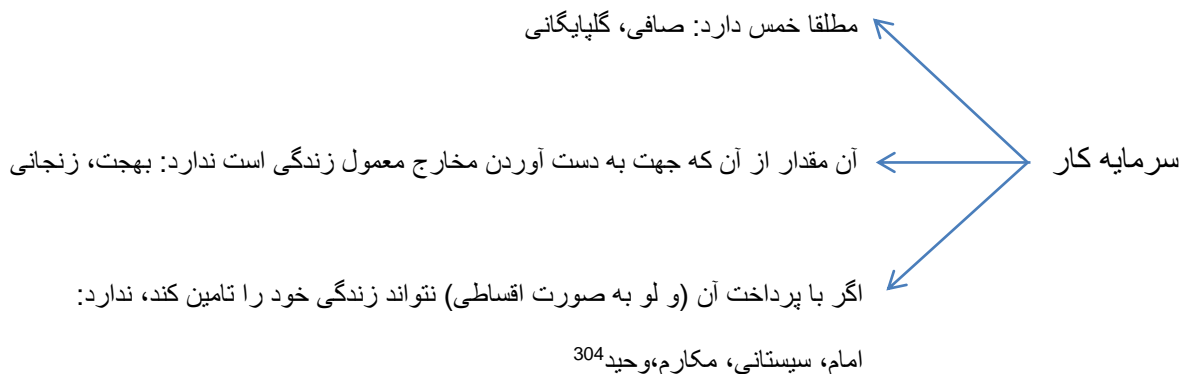
خمس

خمس هدیه

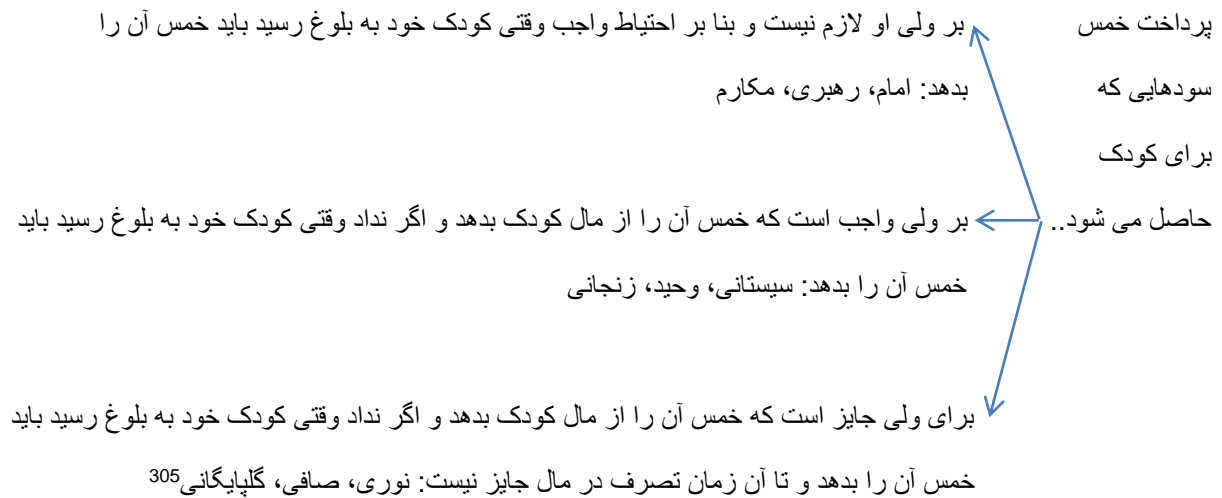
نکته: برخی از مصادیق هدیه: جوایز بانک، عیدی، یارانه و.... البته پادشاهی که از مزایای آن کار محسوب می شود و نوعا در قرارداد می آید، حکم هدیه را ندارد.

سرمایه

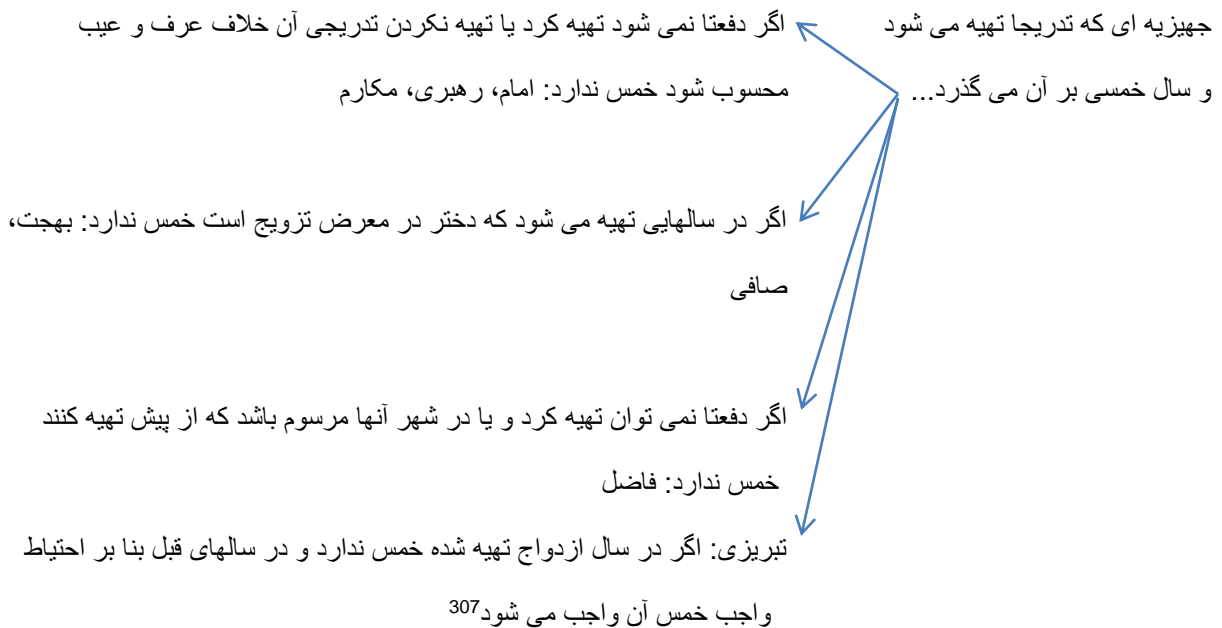
³⁰³ وحید: توضیح المسائل: / 340 م 1770، رهبری: اجوبة الاستفتائات: / 177 س 851، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 7 م 1753
³⁰⁴ امام: استفتائات: 1/ 355 س 35، رهبری، زنجانی، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات: 3/ 44 س 3529، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 28 م اختصاصی، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه 8 ص 9

خمس اموال طفل

نکته: بحث فوق تنها در رابطه با منافی است که به صغیر می رسد. و اما در مواردی که خمس به اصل مال طفل تعلق می گیرد؛ برخی از مراجع معظم لزوم پرداخت خمس توسط ولی را لازم شمرده اند.³⁰⁶

خمس جهیزیه

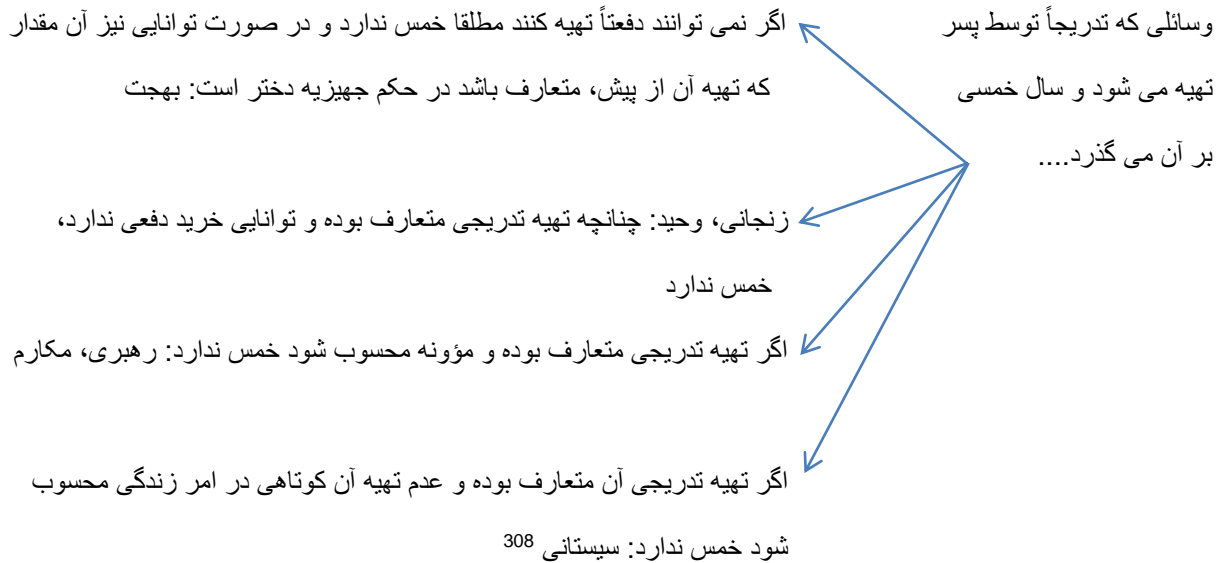

³⁰⁵ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 223/ س 1037، وحید: توضیح المسائل: / 347 م 1811، مکارم: استفتائات: 186/2 س 576، فاضل: احکام جوانان: 156/ م 403، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 33/2 م 1794

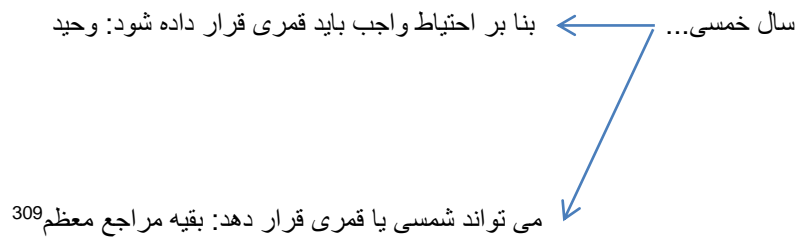
³⁰⁶ ر.ک اجوبة الاستفتائات: 223/ س 1037 و جامع المسائل بهجت: 164/2 و ...

³⁰⁷ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 928/2 س 29، صافی: جامع الاحکام: 207/1 س 748، تبریزی: استفتائات: 169/1 س 822، فاضل: جامع المسائل: 187/1 س 743، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه 8 ص 23

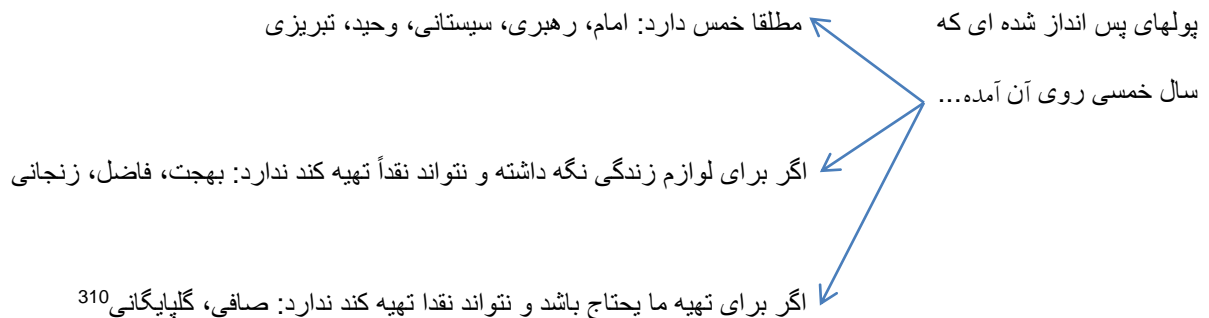
وسائلی که داماد تدریجاً تهیه می کند

شمسی بودن سال خمسی

خمس پس انداز

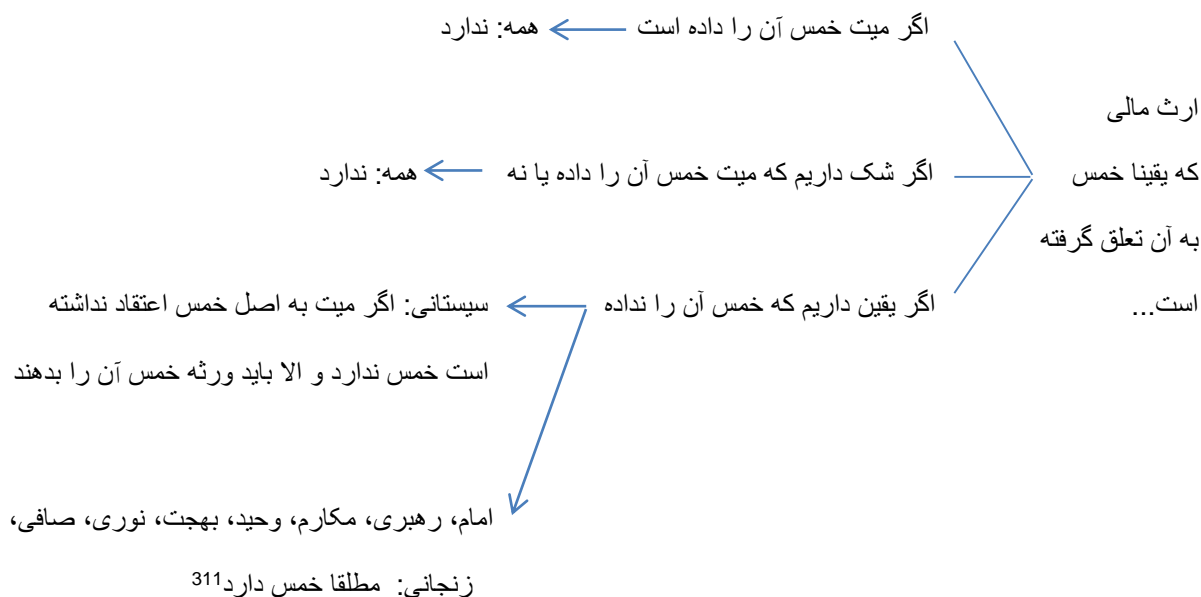

³⁰⁸ رهبری و زنجان: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات: 3503 و استفتاء شفاهی از دفتر، استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 8 ص 21

³⁰⁹ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 97/2 س 100015، بهجت: استفتائات: 12/3 س 3413، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 8 ص 62 و توضیح المسائل سیزده مرجع: 15/2 م 1766

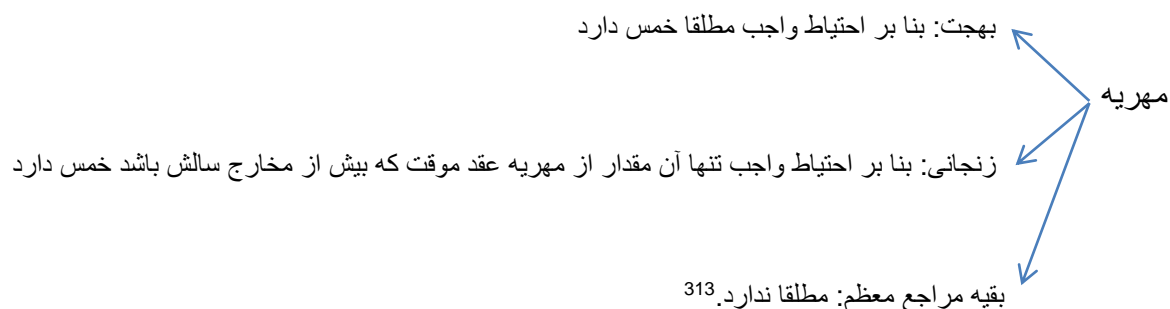
³¹⁰ صافی: جامع الاحکام: 205/1 س 738، زنجان: استفتاء شفاهی از دفتر، استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 8 ص 49

خمس ارث

نکته: برخی از مراجع معظم معتقدند که اگر انسان یقین داشته باشد که میت از بابت خمس بقیه اموال بدهکار است، لازم است که بدهی او را از مالی که به ارث برده است پرداخت نماید.³¹²

مهریه

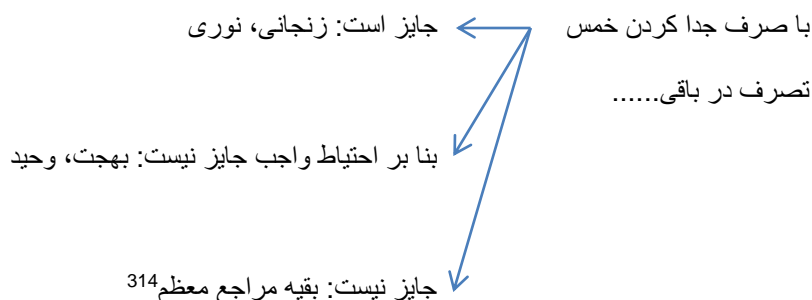

³¹¹ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، زنجانی: استفتاء شفاهی از دفتر، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 9/2 م 1755

³¹² رک توضیح المسائل سیزده مرجع: 9/2 م 1755

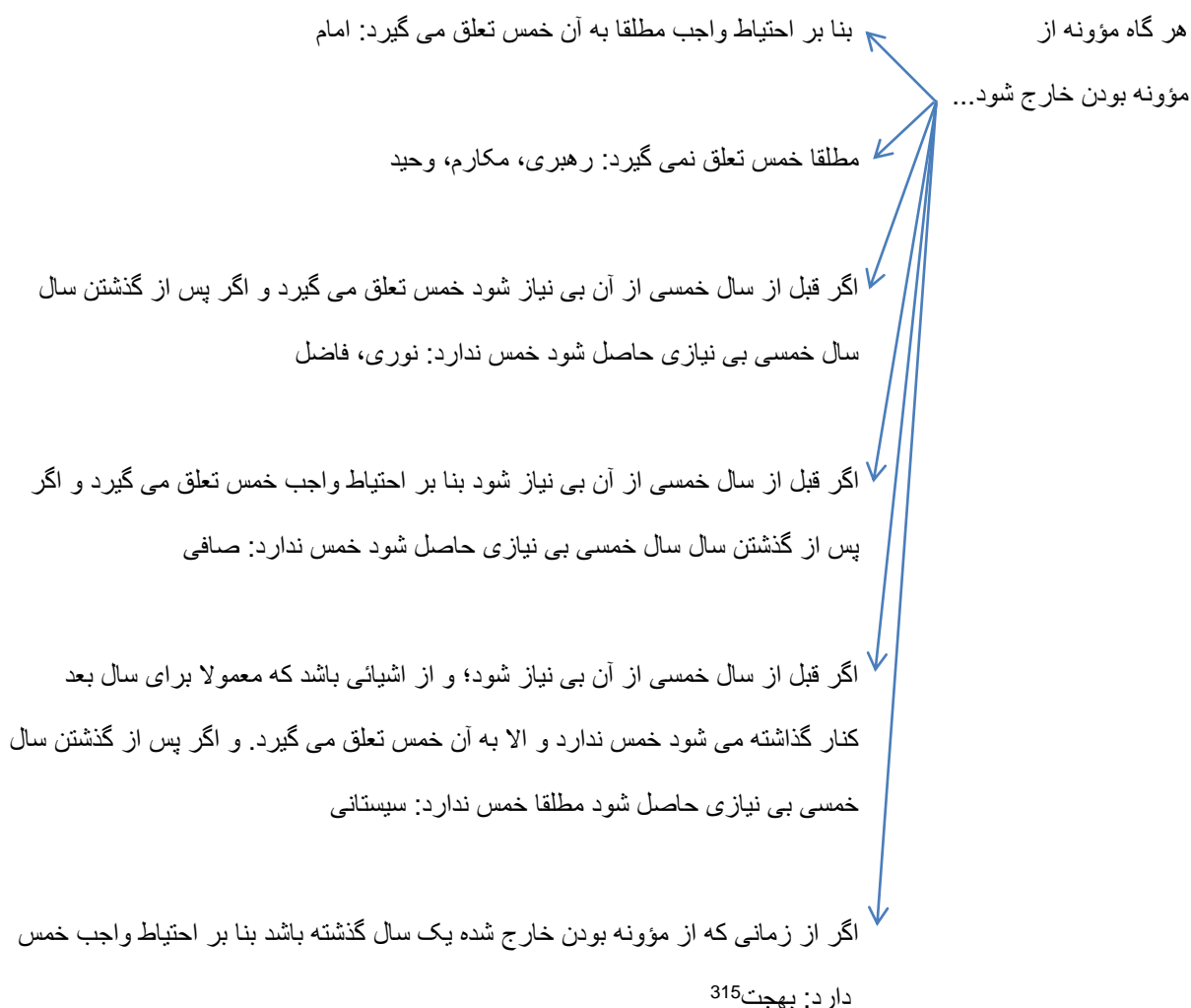
³¹³ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/70 س 862، وحید: توضیح المسائل: / 340 م 1771، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/8 م 1754

زمان حلیت تصرف در متعلق خمس

نکته: البته اگر با وکیل مرجع دست گردان یا مصالحه کند (ولو به صورت تلفنی)، تصرف جایز می شود.

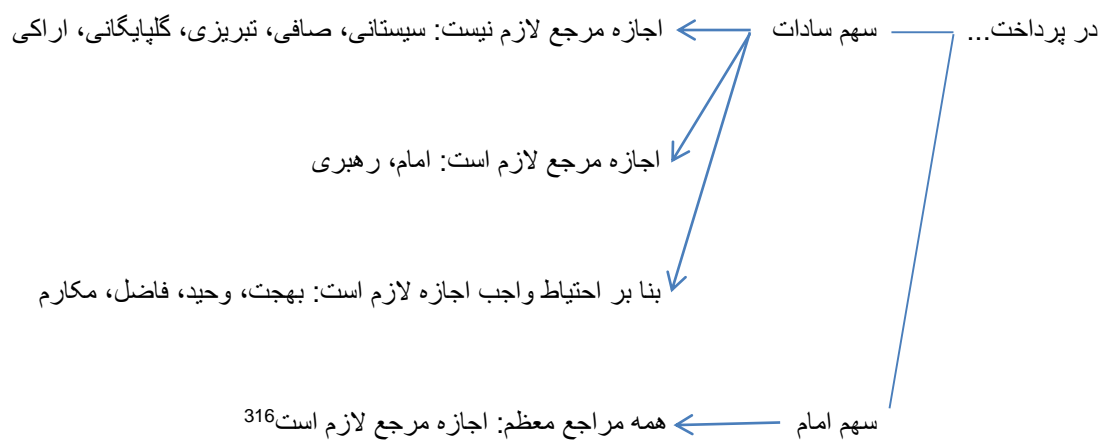
خروج مؤونه از مؤونه بودن

³¹⁴ امام: تحریر الوسيلة: 361/1 م 23، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 210/ س 984، سیستانی: منهاج: 408/1 م 1256، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه شماره 8 ص 72

³¹⁵ امام: توضیح المسائل معظم له: / 630، بهجت: استفتائات: 15/3 س 342، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 8 ص 56

لزوم اذن مرجع در پرداخت خمس

³¹⁶ رهبری: اجوبة الاستفتاءات: / 219 س 1019، وحید: توضیح المسائل: / 355 م 1852، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 59/2 م

نذر

لزوم خواندن صیغه نذر

برای واجب شدن نذر خواندن صیغه... ← مکارم: همین اندازه که بگوید: نذر می کنم، یا نام خدا را ببرد کافی است
بقیه مراجع معظم: صیغه لازم است³¹⁷

نکته: صیغه نذر این است که بگوید: (الله علیّ که اگر فلان قضیه واقع شد فلان کار را انجام دهم) یا به فارسی بگوید: (به خاطر خدا بر عهده من که اگر فلان قضیه واقع شد فلان کار را انجام بدهم)³¹⁸

اشترای اجازه پدر در انعقاد نذر

برای واجب شدن نذر، اجازه پدر شرط... ← شرط نیست: امام، رهبری
شرط نیست مگر آنکه موجب آزار او شود: مکارم
شرط نیست مگر آنکه نهی او از روی شفقت بوده و مخالفت موجب آزار او شود: سیستانی
شرط نیست مگر آنکه پدر از نذر منع کند: وحید، تبریزی، نوری، صافی، فاضل، گلپایگانی، خوئی
بهجت: بنا بر احتیاط واجب نذر فرزند مشروط به اذن پدر نیست و باید به آن عمل کند³¹⁹

نکته: اولاً: باید توجه داشت که در اینجا تنها به صحت یا بطلان نذر اشاره شده است و الا اصل امتثال امر و نهی والدین، محل اختلاف است. ثانیاً: برخی از مراجع معظم مادر را نیز در مساله فوق در حکم پدر می دانند. مانند: (حضرات آیات: خوئی، سیستانی، تبریزی و فاضل: بنا بر احتیاط واجب)³²⁰

³¹⁷ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: توضیح المسائل: / 553 م 2705، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 609/2 م 2641

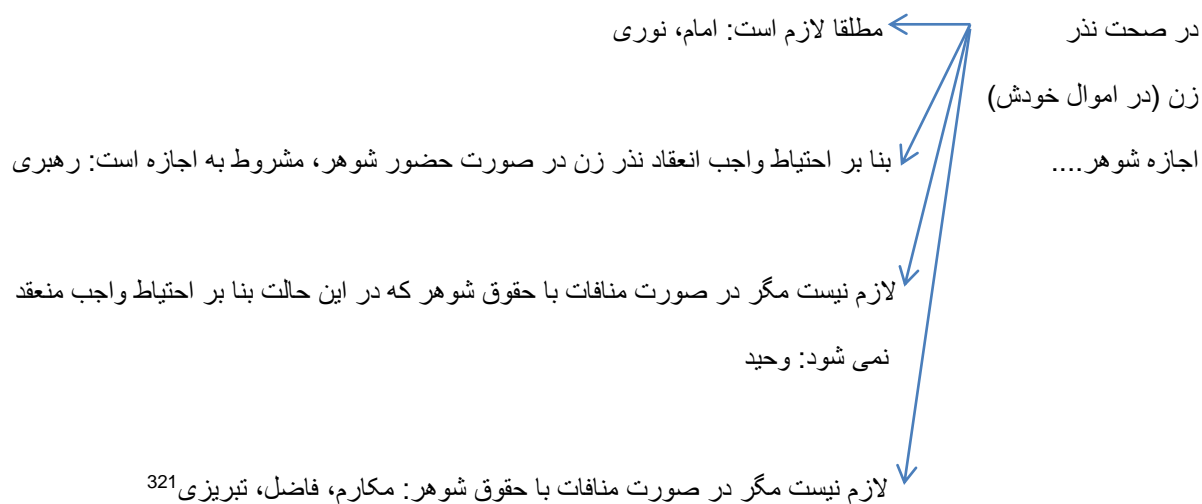
³¹⁸ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 609/2 م 2641

³¹⁹ رهبری: استفتائات جامعه الزهراء جزوه نذر ص 10، بهجت: استفتائات: 291/4 س 5599، وحید: توضیح المسائل: / 554 م 2710،

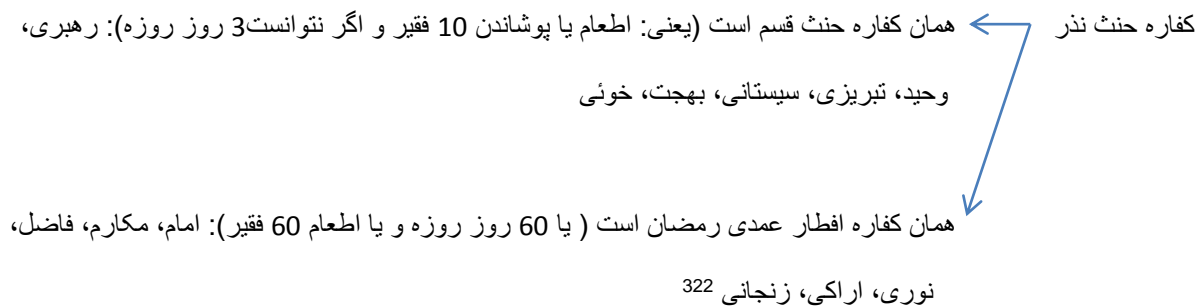
بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 612/2 م 2646

³²⁰ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 612/2 م 2646

اشتراط اجازه شوهر در انعقاد نذر

کفاره شکستن نذر

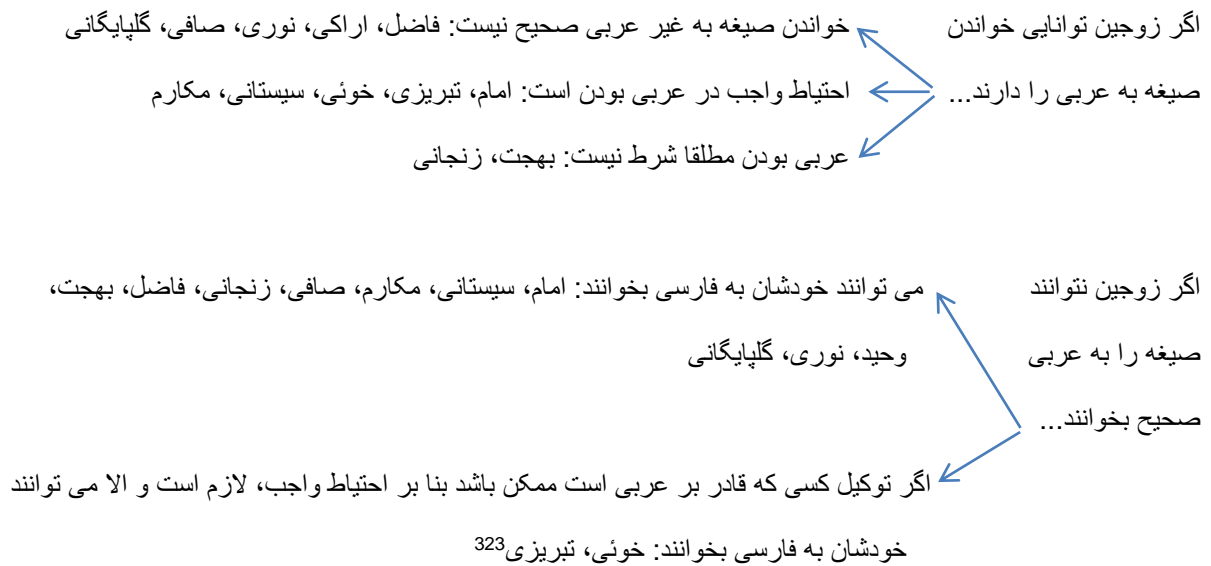

³²¹ رهبری: استفتائات جامعه الزهراء جزوه نذر ص 7، وحید: توضیح المسائل: /554 م 2710، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 611/2 م 2644

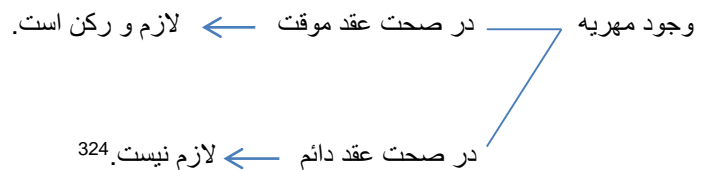
³²² رهبری: استفتائات جامعه الزهراء جزوه نذر ص 15، وحید: توضیح المسائل: /555 م 2717، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 622/2 م 2669 و م 2654 و م 2653 و 1/934 م 1672

عقد دائم و موقت

خواندن صیغه عقد به غیر عربی

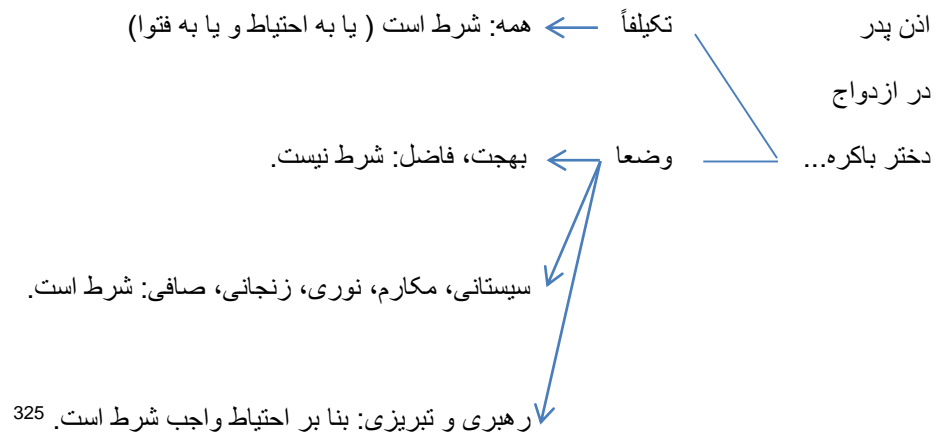

لزوم تعیین مهریه

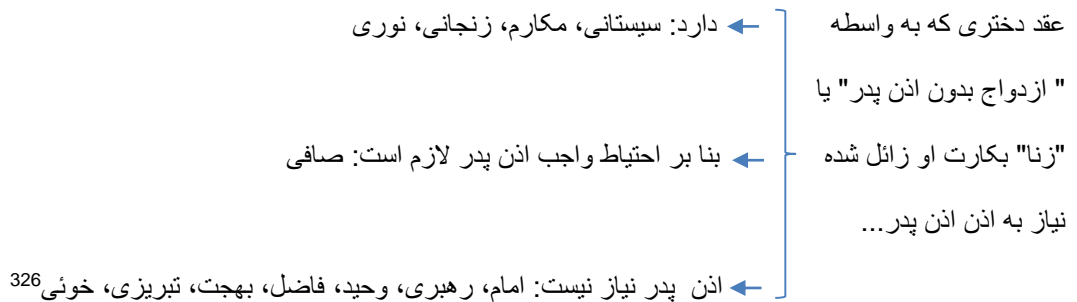
³²³ وحید: توضیح المسائل: 492/م 2434 ، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 453/2 م 2370
³²⁴ ر.ک استفتائات بهجت: 151/4 س 5117، استفتائات مکارم: 339/2 س 988، و استفتائات جامعه الزهراء مجموعه شماره 10 ص 18

لزوم اذن پدر یا جد پدری

توضیح: مقصود از اشتراط تکلیفی اذن این است که طرفین با خواندن عقد بدون اذن، دچار معصیت شده اند. و منظور از اشتراط وضعی اذن آن است که عقد بدون اذن باطل می باشد.

ازاله بکارت با زنا و...

325 امام: استفتائات: 161/3 س 7 و 8، تبریزی: استفتائات: 322/2 س 1325، مکارم: استفتائات: 234/3 س 617، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 458/2 م 2376 و استفتائات موجود در جامعه الزهراء جزوه نکاح ص 25

326 امام، تبریزی، زنجانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 458/2 م 2377، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، خوئی: منهاج: 261/2 م 1237، فاضل: جامع المسائل: 382/1 م 1440، وحید: منهاج: 297/3 م 1237، بهجت: استفتائات: 23/4 س 4626، سیستانی: منهاج: 28/3 م 70، تبریزی: منهاج: 334/2 م 1237، بقیه: استفتائات موجود جامعه الزهراء جزوه نکاح ص 30

ازاله بکارت بواسطه پریدن یا تصادف

دختری که بواسطه پریدن یا تصادف بکارتش زائل شده برای عقد نیاز به اذن پدر یا جد پدری....

← دارد: سیستانی، مکارم، بهجت، تبریزی، نوری، خوئی

← بنا بر احتیاط واجب اذن لازم است: رهبری، صافی³²⁷

محرمیت نامادری و ناپدری

هر گاه زن و مردی با هم ازدواج کنند....

← زن به صرف عقد، با پسرها و نوه های مرد محرم می شود³²⁸

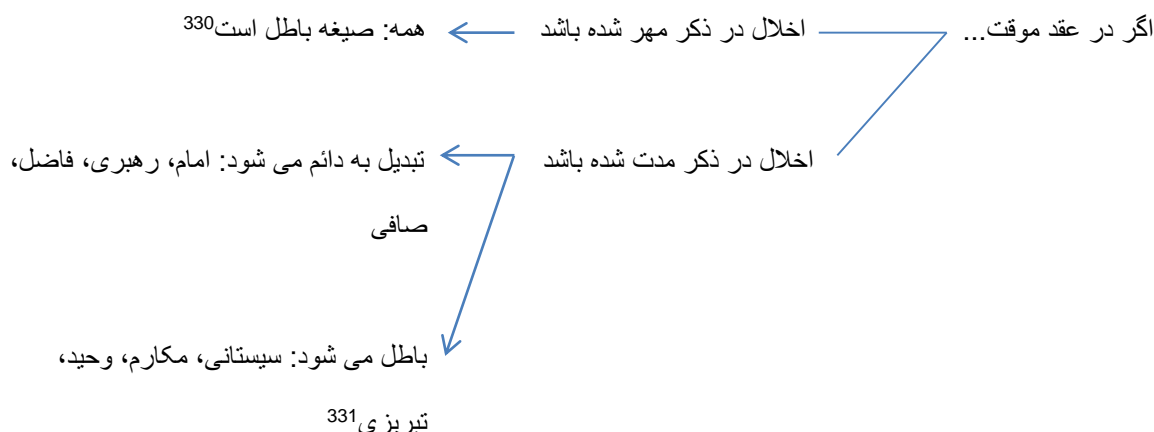
← مرد بعد از دخول با زن، با دختر و نوه های او محرم می شود.³²⁹

³²⁷ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر ، سیستانی: منهاج:28/3 م 70، تبریزی: استفتائات:2/ 320 س 1320 و تبریزی: منهاج:2/334 م 1237، خوئی: منهاج:2/261 م 1237، بقیه: استفتائات موجود در جامعه الزهراء جزوه نکاح ص 30

³²⁸ وحید: توضیح المسائل:/ 496 م 2453، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:2/465 م 2389

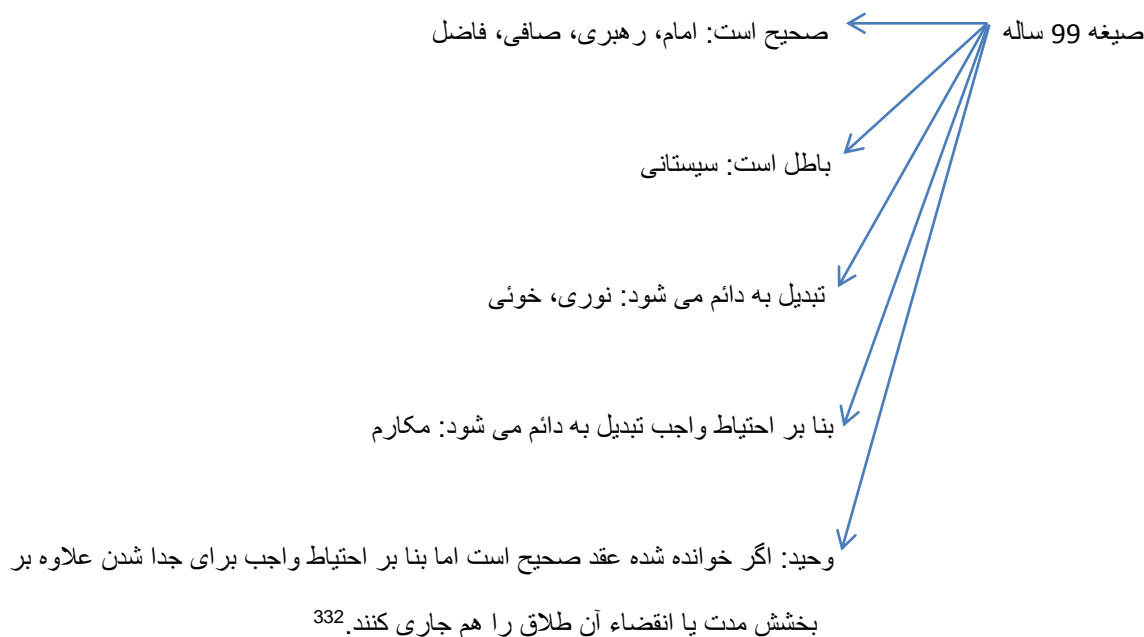
³²⁹ وحید: توضیح المسائل:/496 م 2450، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع:2/464 م 2386

اخلال به مهریه یا مدت در عقد موقت

نکته: اخلال در ذکر مهر و مدت به دو صورت اتفاق می افتد: یا اساساً عقد بون ذکر مهر یا مدت خوانده می شود و یا به صورت مجهول بیان می شوند. (مثلاً: مهر را یک خانه غیر معین قرار داده اند یا مدت را تا پیدا شدن خواستگار برای زن قرار می دهند)

صحت عقد 99 ساله

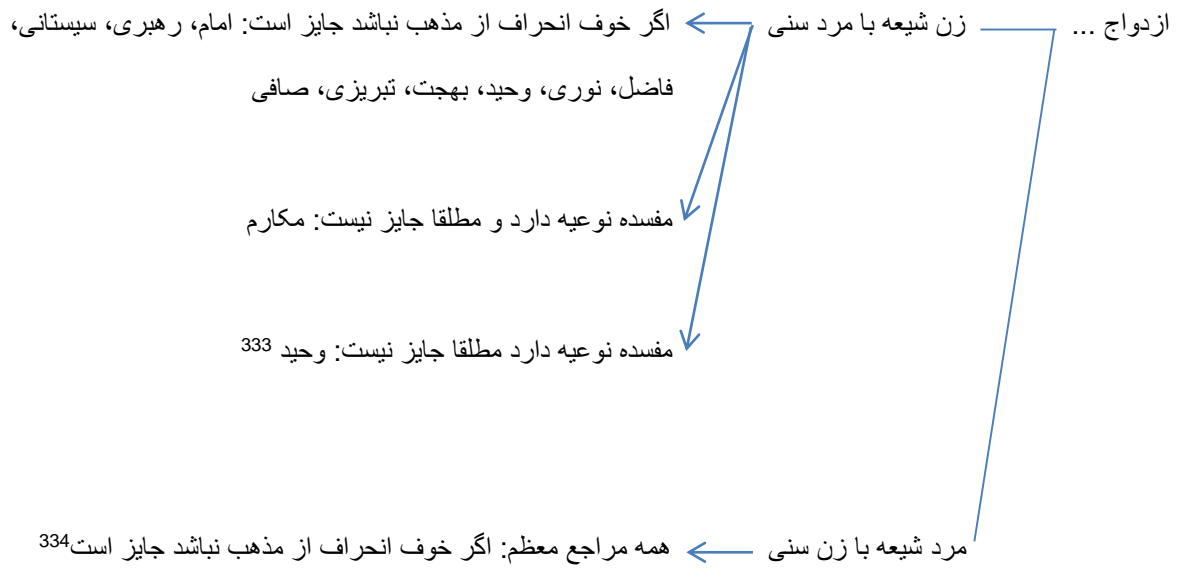

³³⁰ امام: تحریر الوسيله: 288/2 م 5، بهجت: استفتائات: 42/4 س 4697، مکارم: توضیح المسائل: 399/، بقیه: استفتائات موجود جامعة الزهراء جزوه نکاح ص 18

³³¹ امام: تحریر الوسيله: 290/2 م 9، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، سیستانی: منهاج: 77/3 م 243، صافی: هدایة العباد: 445/2 م 9، فاضل: الاحکام الواضحة: 387/3 م 1716، مکارم: توضیح المسائل: 399/ م 2070، وحید: منهاج: 309/3 م 1302

³³² امام: استفتائات: 244/3 س 4، رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: منهاج: 309/3 الفصل الرابع..، فاضل: الاحکام الواضحة: 387/3، النکاح المنقطع، خوئی: منهاج: 272/2، مکارم: استفتائات: 344/2 س 1008، تبریزی: منهاج: 344/2، سیستانی: المسائل المنتخبه: 396/ م 1015، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه 16 ص 15

ازدواج با اهل سنت

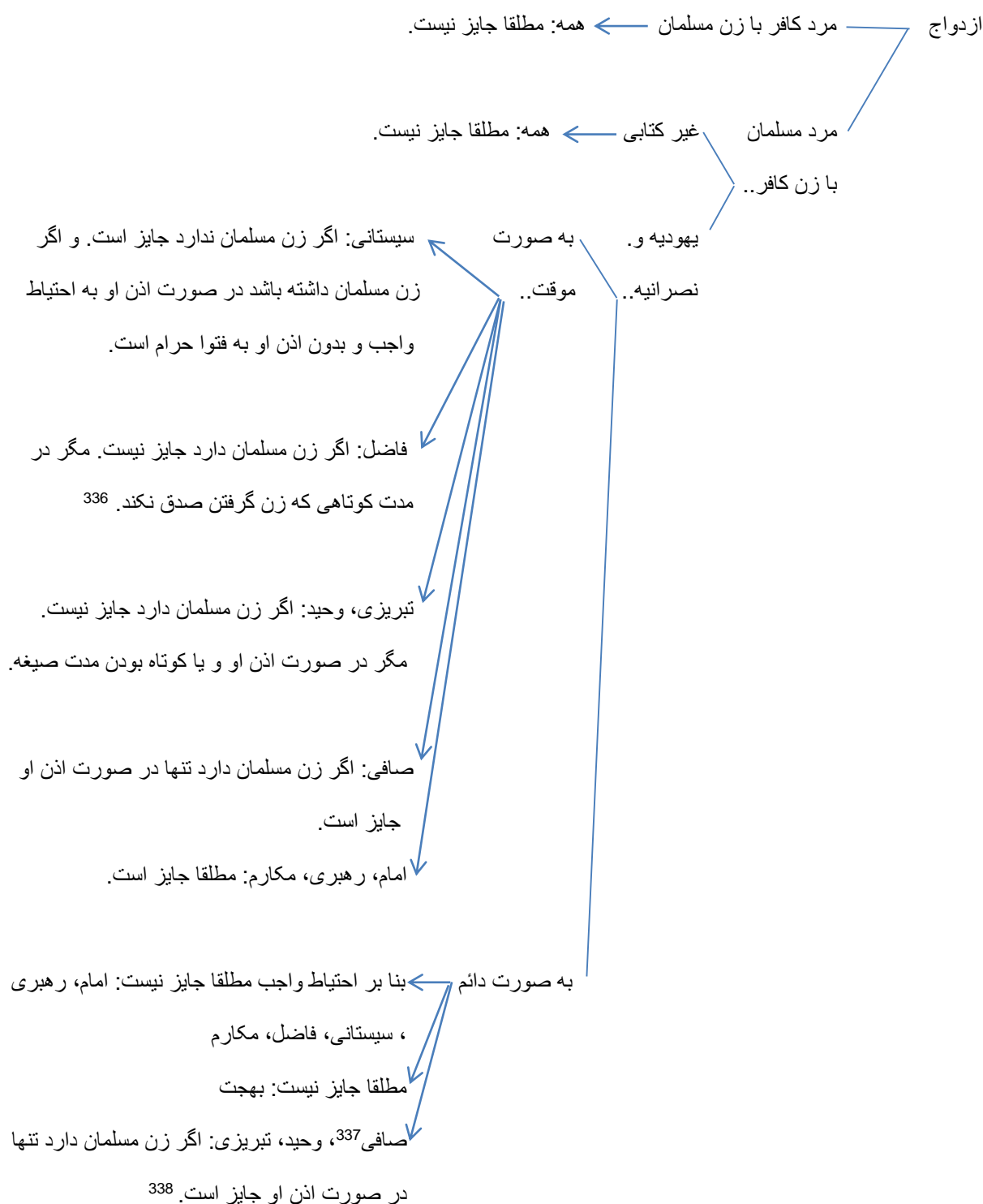
حضرات آیات بهجت و صافی: ازدواج زن شیعه با مرد سنی در موارد عدم مفسده کراهت دارد.³³⁵

³³³ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، صافی: هدایه العباد: 441/2 م 8، بهجت: استفتائات: 307/1 س 1058، تبریزی: صراط النجاة: 365/1 س 1023، مکارم: استفتائات: 211/1 س 708، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 16 ص 11

³³⁴ رهبری: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات بهجت: 12/4 س 4577، مکارم: استفتائات: 211/1 س 708، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 16 ص 11

³³⁵ ر.ک استفتائات بهجت: 12/4 س 4577 و هدایه العباد: 441/2 م 8

ازدواج با کافر

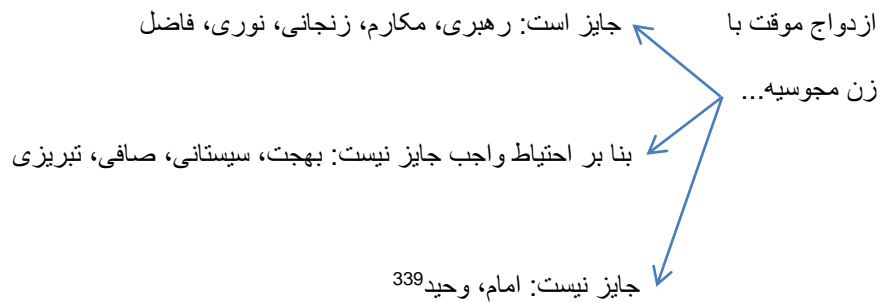

³³⁶ البته در فتوای دیگری از آیت الله فاضل شرطیت اذن همسر مسلمان نفی شده است. (ر.ک اجوبه السائلین: 86)

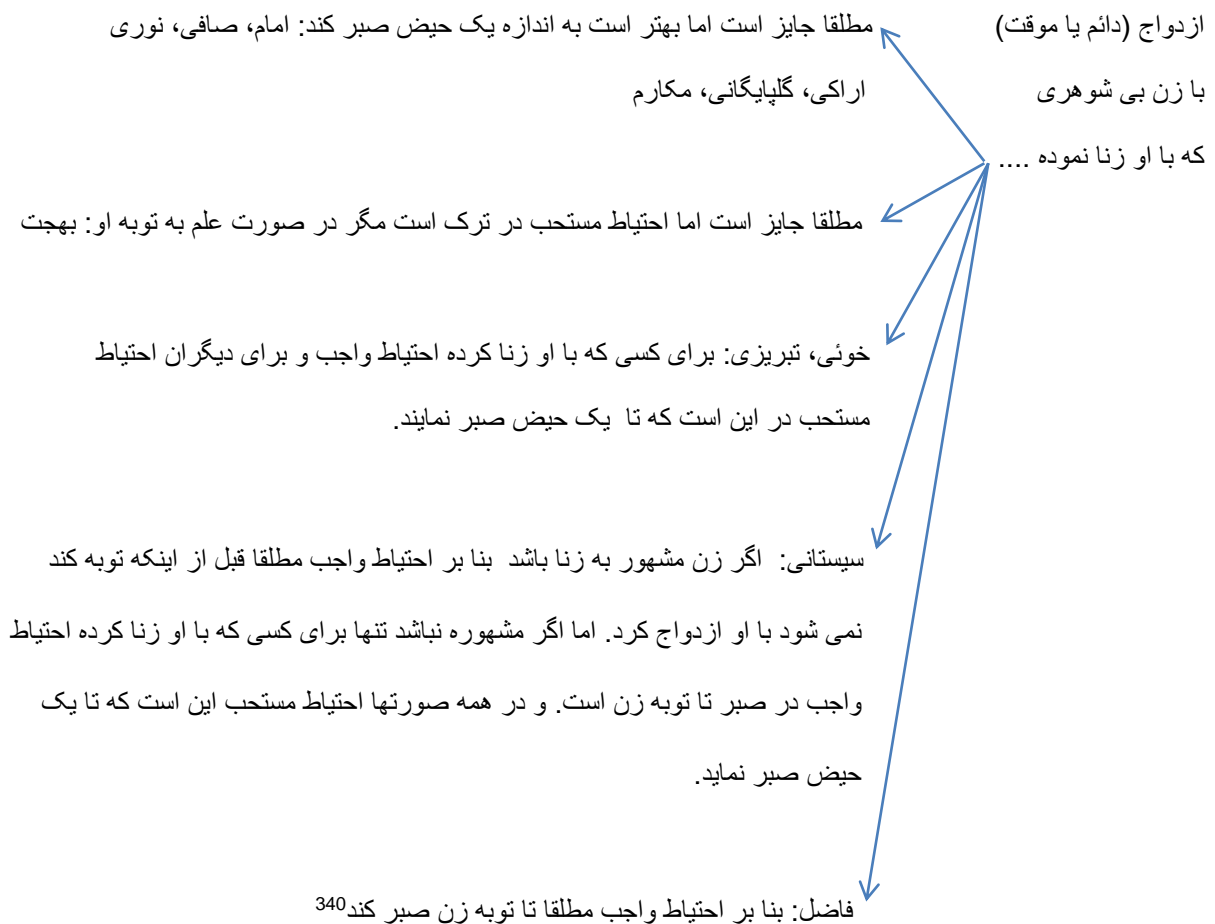
³³⁷ حضرات آیات صافی و گلپایگانی: البته کراهت شدید دارد

³³⁸ امام، رهبری، وحید و صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتائات: 25/3، فاضل: توضیح المسائل سیزده مرجع: 469/2 م اختصاصی 2516، سیستانی: المسائل المنتخبه: 388/ م 987، تبریزی: صراه النجاه: 8/ 267 س 764، وحید: توضیح المسائل: / 497 م 2441، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 468/2 م 2397 و استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 16 ص 15

ازدواج موقت با زن زرتشتی

ازدواج با زانیه

³³⁹ امام: ترجمه تحریر الوسيله: 509/3 م 1 و زبده الاحکام: 203، صافی: جامع الاحکام: 94/2 س 1492، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 469/2، تبریزی: استفتائات: 350/2 س 1439، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، زنجانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 468/2 م 2397، فاضل: جامع المسائل: 409/1 س 1534، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 16 ص 25

³⁴⁰ وحید: توضیح المسائل: / 498 م 2463، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 470/2 م 2399

احکام طلاق

شرایط زن در هنگام طلاق

- ← اول: در حال حیض یا نفاس نباشد.
- ← دوم: در طهر موقعه نباشد. یعنی: نباید در آن پاکی که طلاق داده می شود و یا حیض قبل از آن، شوهر با او نزدیکی کرده باشد.³⁴¹

استثنائات صحت طلاق در حال حیض

- ← اول: آنکه زن باردار باشد
- ← دوم: غیر مندخوله. یعنی: زنی که شوهرش در آن عقد با او نزدیکی نکرده باشد
- ← سوم: مرد غایب بوده و برایش مشکل باشد که نسبت به طهر یا حیض زن اطلاع حاصل کند³⁴²

استثنائات صحت طلاق در طهر موقعه

- ← اول: آنکه باردار باشد
- ← دوم: صغیره باشد. یعنی: نه سال او تمام نشده باشد.
- ← سوم: یائسه باشد³⁴³

³⁴¹ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 518/2 م 2499

³⁴² ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 518 /2 م 2500

³⁴³ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 520 /2 م 2504

شرایط صیغه طلاق

- ← اول: صیغه را به عربی صحیح بخواند.
- ← دوم: هنگام جاری شدن صیغه دو مرد عادل شاهد باشند
- ← سوم: مرد در طلاق دادن مختار باشد. پس اگر طلاق دادن با اجبار باشد، باطل خواهد بود.³⁴⁴

اقسام طلاق

- طلاق رجعی: طلاقی که از موارد بائن نباشد.
- بائن
 - اول. صغیره. یعنی: زنی که نه سالتش تمام نشده است
 - دوم. یائسه
 - سوم. غیر مدخوله. یعنی: زنی که شوهرش در آن عقد با او نزدیکی نکرده است.
 - چهارم. زنی که سه مرتبه طلاق داده شده باشد
 - پنجم. طلاق خلع. (طلاق زنی که به شوهر مایل نبوده و با بخشیدن مهریه یا چیز دیگر طلاق داده شده)
 - ششم. طلاق مبارات. (زن و مرد هر دو به یکدیگر مایل نبوده و در قبال بذل زن طلاق جاری شده)³⁴⁵

بعضی از احکام طلاق رجعی

- ← اول: مرد می تواند تا زمانی که زن در عده است بدون خواندن صیغه دوباره به وی رجوع کند.³⁴⁶
- ← دوم: بیرون کردن زن از خانه ای که هنگام طلاق در آن بوده است، تا پایان عده حرام است.³⁴⁷
- ← سوم: جایز نیست که زن در مدت عده بدون اذن شوهر از خانه خارج شود مگر برای کارهای لازم.³⁴⁸
- ← چهارم: نفقه زن در مدت عده بر عهده شوهر است.³⁴⁹
- ← پنجم: مستحب است در این مدت زن برای شوهر، خود را زینت کند.³⁵⁰

³⁴⁴ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 522 م 2508 و 2/ 517 م 2498

³⁴⁵ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 529 م 2522

³⁴⁶ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 529 م 2522

³⁴⁷ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 530 م 2523

³⁴⁸ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 530 م 2523

³⁴⁹ ر.ک ترجمه تحریر الوسيله: 3/ 561،

³⁵⁰ ر.ک تحریر الوسيله: 2/ 346 م 10 و 2/ 315 م 6، توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 541 مساله اختصاصی سیستانی و منهاج الصالحین

تبریزی: 2/ 378 و هدایة العباد صافی: 2/ 473

احکام عده

اسباب لزوم عده

- ← اول: طلاق در عقد دائم
- ← دوم: تمام شدن مدت یا بخشیده شدن آن از سوی مرد در عقد موقت
- ← سوم: فسخ نمودن عقد به علت وجود عیوبی که مجوز فسخ می باشد
- ← چهارم: باطل شدن زوجیت بواسطه اموری مانند: ارتداد، اسلام، رضاع و...
- ← پنجم: وطی به شبهه
- ← ششم: وفات مرد³⁵¹

- ← طلاق در عقد دائم ← سه پاکی: یعنی پس از آنکه دو مرتبه حائض شد، به محض رؤیت حیض سوم عده تمام است. 352

- ← جدایی در عقد موقت ← امام، رهبری، صافی، مکارم، وحید: دو حیض (یعنی: با اتمام حیض دوم عده تمام است)
سیستانی، فاضل: بنا بر احتیاط واجب دو حیض است.
زنجان: یک حیض کافی است. 353

- ← عده وفات شوهر ← 4 ماه و 10 روز 354

- ← جدایی به علت
- ← فسخ نمودن عقد ← سه پاکی: یعنی پس از آنکه دو مرتبه حائض شد، به محض رؤیت حیض سوم عده تمام است. 355

- ← منفسخ شدن عقد
- ← با ارتداد ملی، ← سه پاکی: یعنی پس از آنکه دو مرتبه حائض شد، به محض رؤیت حیض سوم عده تمام است. 356
رضاع و..

- ← منفسخ شدن عقد
- ← با ارتداد فطری ... ← 4 ماه و 10 روز 357

- ← وطی به شبه ← شبهه از هر دو طرف باشد یا تنها از طرف مرد ← همه: سه پاکی 358

- ← شبهه تنها از طرف زن باشد ← وحید، تبریزی، زنجان، صافی: عده لازم نیست
امام، سیستانی، مکارم: به احتیاط واجب عده دارد 359

352 ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 524 م 2511

353 وحید: توضیح المسائل: 2/ 520 م 2579، توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 526 م 2515

354 ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 527 م 2517

355 ر.ک نجات العباد امام خمینی: 389/، منهاج الصالحین سیستانی: 385/ م 977 و...

356 ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 497 م 2450، منهاج الصالحین سیستانی: 3/ 171 م 563

357 ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 496 حاشیه مسأله 2449

358 وحید: توضیح المسائل: 2/ 525 م 2600، توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 537 م 2536

359 وحید: توضیح المسائل: 2/ 525 م 2601، توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 537 م 2537

زنهایی که عده متفاوت دارند

- ← اول: زن باردار ³⁶⁰
- ← دوم: زنی که در سن دیدن حیض است اما حائض نمی شود ³⁶¹
- ← سوم: زنی که یک یا دو حیض دیده است اما قبل از اتمام عده یائسه شده است. ³⁶²

زنهایی که عده بر آنها لازم نیست

- ← اول: زنی که به سن یائسگی رسیده است.
- ← دوم: صغیره. زنی که زیر نه سال داشته باشد.
- ← سوم: غیر مدخوله. یعنی: زنی که همسر با او نزدیکی ننموده است. ³⁶³

نکته: برخی از مراجع معظم – مانند: آیت الله سیستانی – معتقدند که اگر زن مورد دخول قرار نگرفته باشد اما منی داخل فرج شده باشد؛ زن باید عده نگه دارد. همچنین بسیاری از فقهاء معظم – مانند: حضرات آیات وحید، فاضل، بهجت و... _ تصریح نموده اند که اگر جذب منی رخ داده و زن باردار بشود برای ثبوت عده کفایت می کند هر چند دخول محقق نشده باشد. ³⁶⁴

³⁶⁰ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 525/2 م 2514 و 527/2 م 2517

³⁶¹ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 524/2 م 2512

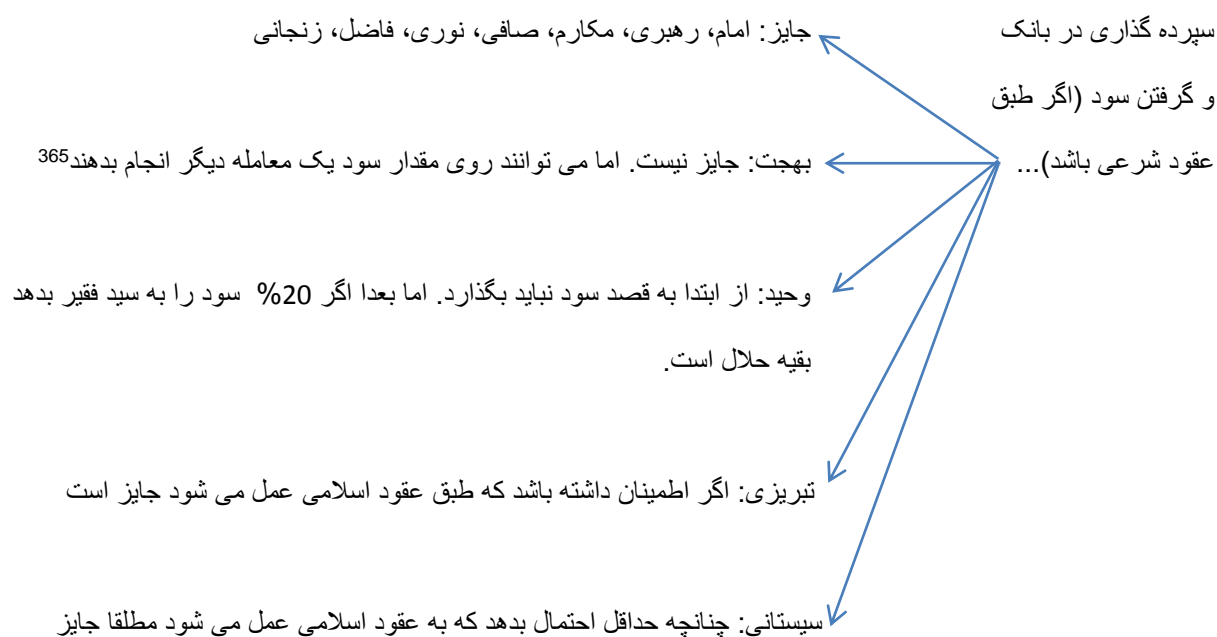
³⁶² ر.ک جامع المسائل بهجت: 159/4

³⁶³ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 523/2 م 2510 و 2511

³⁶⁴ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 523/2 م 2510 و 2511، جامع المسائل بهجت: 156/4، منهاج الصالحین وحید: ج 2 م 1481

احکام مالی

گرفتن سود از بانک

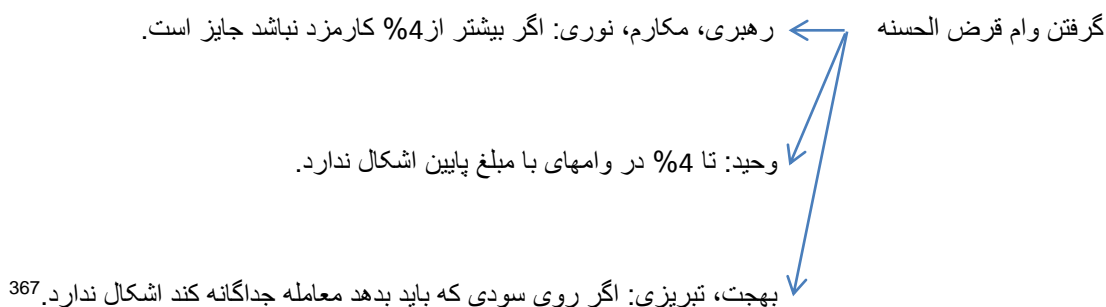

است. 366

³⁶⁵ مثلا: اگر بخواهد مبلغ 10 میلیون را به مدت یک سال در بانک بگذارد و کل سود حاصله از قرارداد تا آخر سال 2 میلیون باشد، فرد یک دفتر چه یا.. را به مبلغ 2 میلیون به بانک می فروشد و قرض دادن 10 میلیون به بانک در ضمن آن معامله شرط می شود. مثلا: مسئول بانک به شخص می گوید: من این خودکار را از شما می خرم به قیمت 2 میلیون به شرط آنکه شما 10 میلیون به بانک ما به مدت یک سال قرض بدهید. در نتیجه 10 میلیون به عنوان قرض در بانک می ماند و سودی که شخص دریافت می کند قیمت خودکاری خواهد بود که به بانک فروخته است. (ر.ک استفتائات معظم له: 193/3 م 4006)

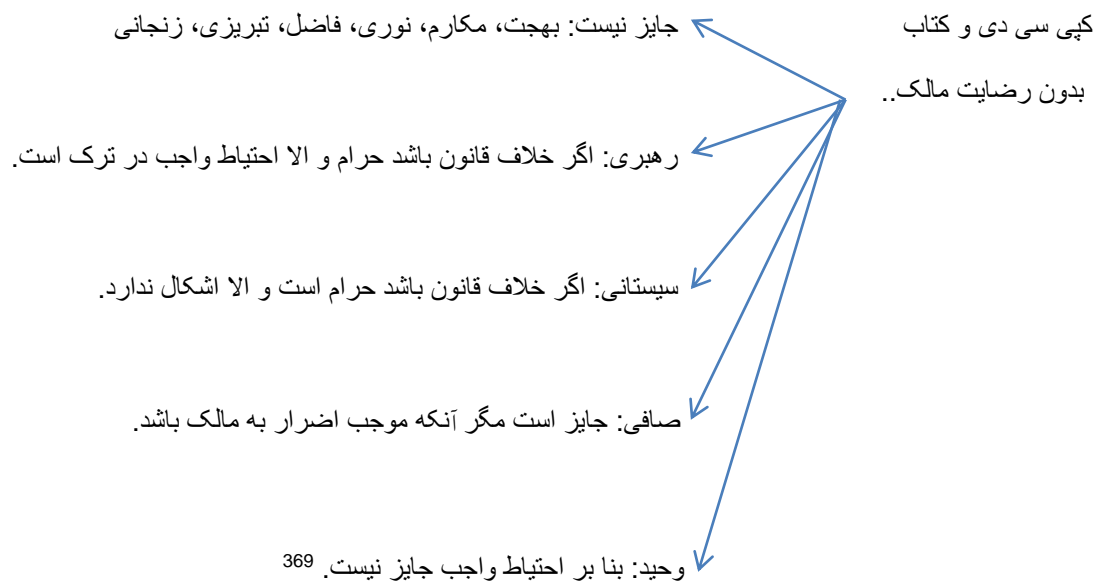
³⁶⁶ امام و نوری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 791/2 م 2853، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 281/2 م 1619، بہجت: استفتائات: 194/3 م 4005، سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات: 878/1 س 2100، تبریزی: استفتائات: 423/2 س 1723، صافی: جامع الاحکام: 191/1 س 686، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 915/2 م 2، فاضل: جامع المسائل (فارسی): 273/1 س 1094، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه 9 ص 58

گرفتن وام از بانک

نکته: جدول فوق تنها در رابطه با وام قرض الحسنه می باشد. و اما حکم وامهایی که مانند: وام خودرو، مسکن و... که در قالب عقد مشارکت، مضایبه، جعاله و... هستند، متفاوت می باشد.³⁶⁸

حق معنوی در سی دی و کتاب

³⁶⁷ امام: استفتائات: 298/2 س 42، بهجت: استفتائات: 193/3، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات: 277/2 س 1181، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه معاملات ص 47

³⁶⁸ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 935/2، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه معاملات ص 58

³⁶⁹ رک اجوبة الاستفتائات: 297/ س 1335، مکارم: استفتائات: 554/3 س 1542، بهجت: استفتائات: 221/3 س 4084، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه معاملات ص 29

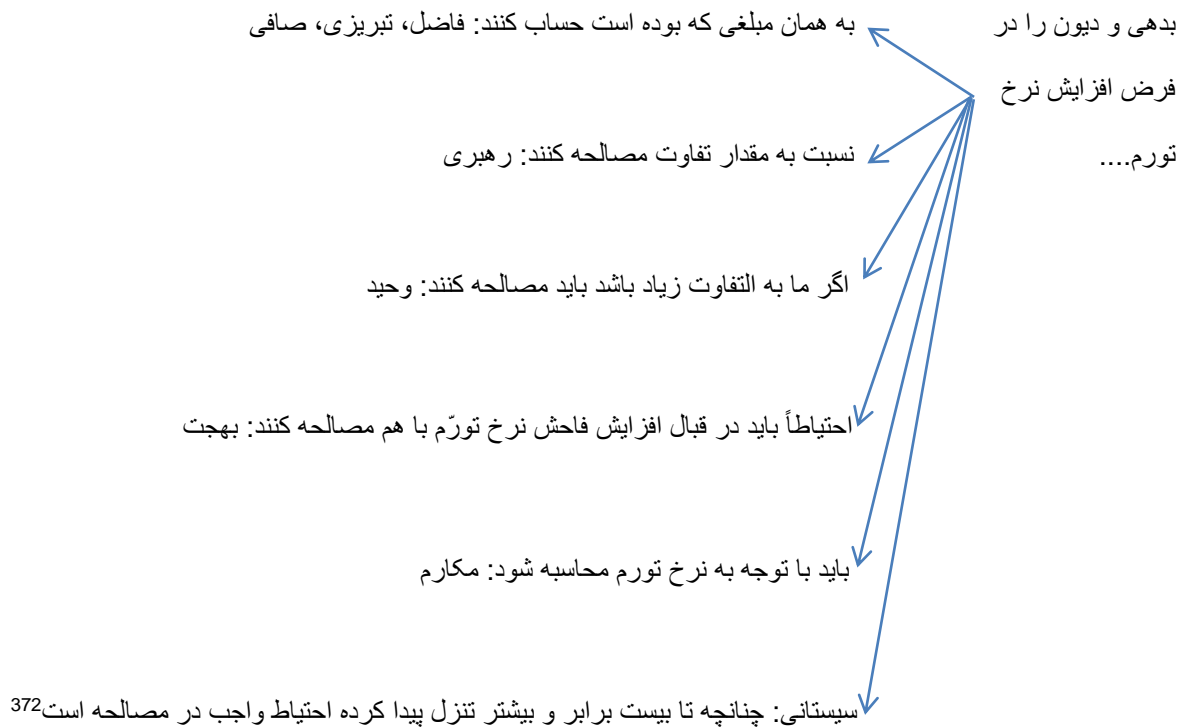
جواز پس گرفتن هدیه

³⁷⁰ هبه معوضه: هدیه ای است که در مقابل هدیه دیگر داده می شود. مثلاً: زید به بکر می گوید: من این انگشتر را مجاناً به تو می دهم به شرط آنکه تو هم انگشتر خود را مجاناً به من هدیه نمایی.

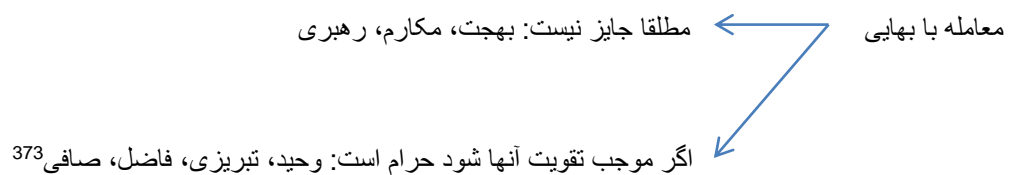
³⁷¹ رهبری: اجوبه الاستفتائات: 415/3 س 1756، وحید: منهاج: 235/3 م 974، تبریزی: استفتائات: 298/2 س 1252، سیستانی: المسائل المنتخبة: 373/3 م 942، مکارم: استفتائات: 314/3 س 829، صافی: جامع الاحکام: 279/2 م 1945، بهجت: جامع المسائل: 410/3 و 411، فاضل: جامع المسائل: 327/2 س 55 و استفتائات جامعة الزهراء جزوه ش 9 ص 7

محاسبه نرخ تورم در دیون

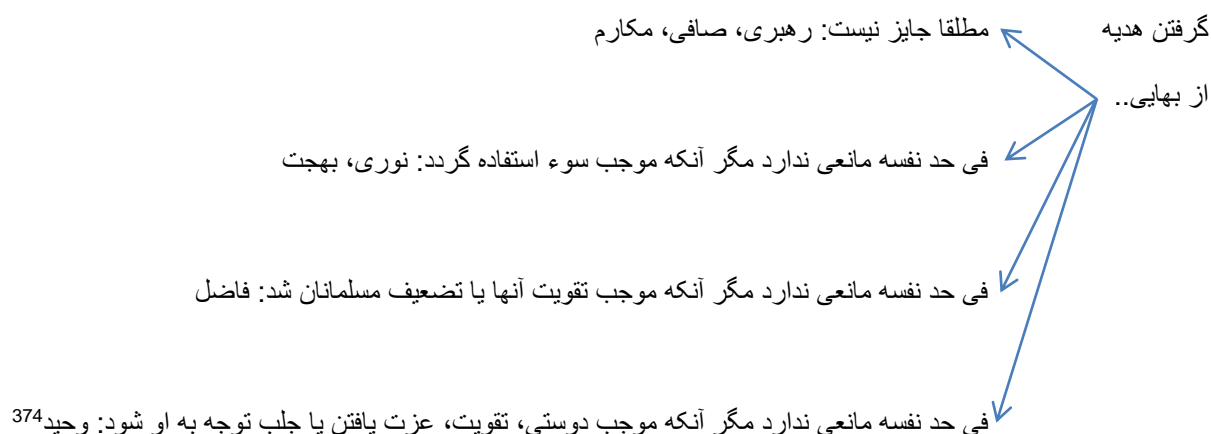
نکته: مهریه و پول غصب شده نیز از مصادیق دین محسوب می شود.

معامله با بهایی

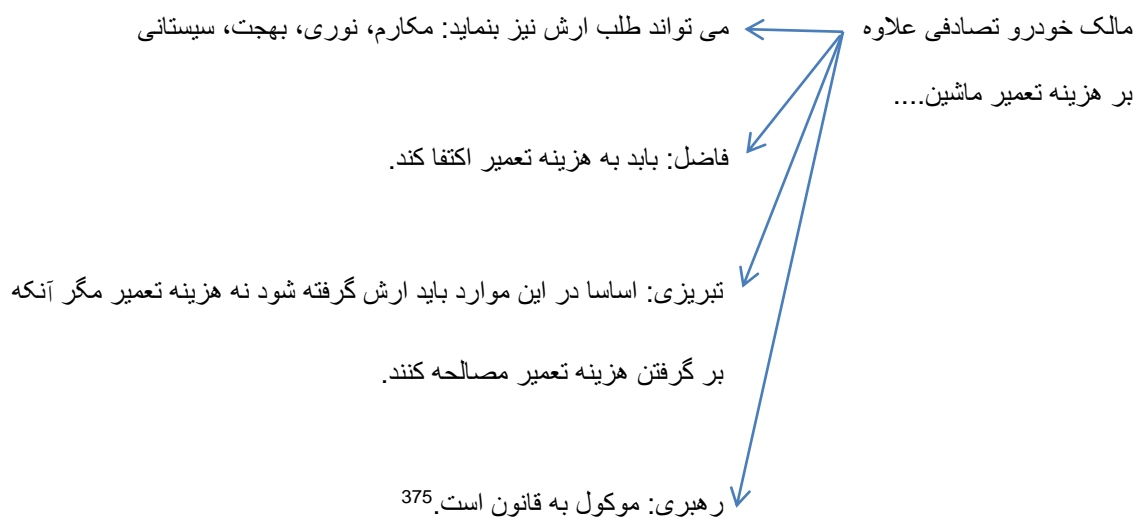

³⁷² رهبری: اجوبة الاستفتاءات: 344/1، سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، صافی: استفتاء شفاهی از دفتر، تبریزی: استفتائات: 282/2 س 1194، بهجت: استفتائات: 279/3 س 4298، فاضل: جامع المسائل (فارسی): 304/1 س 1177، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتائات: س 586 و 684
³⁷³ رهبری: استفتائات جامعة الزهراء جزوه معاملات ص 10، مکارم: استفتائات: 258/2 س 792، صافی: جامع الاحکام: 98/2 س 1510، تبریزی: استفتائات: 236/2 س 1060، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر

قبول نمودن هدیه از بهایی

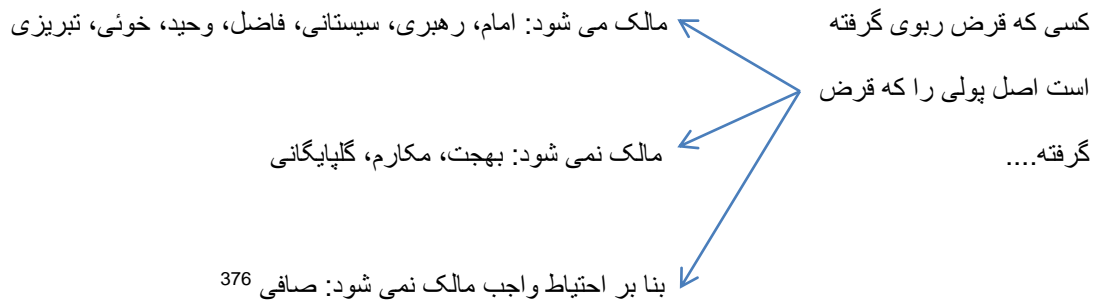
وظیفه مقصر در تصادف

³⁷⁴ صافی: جامع الاحکام: 98/2 س 1510، بقیه: استفتانات جامعه الزهراء جزوه معاملات ص 10

³⁷⁵ همه: استفتانات جامعه الزهراء جزوه معاملات ص 13

ملکیت پول قرض گرفته شده در ربا

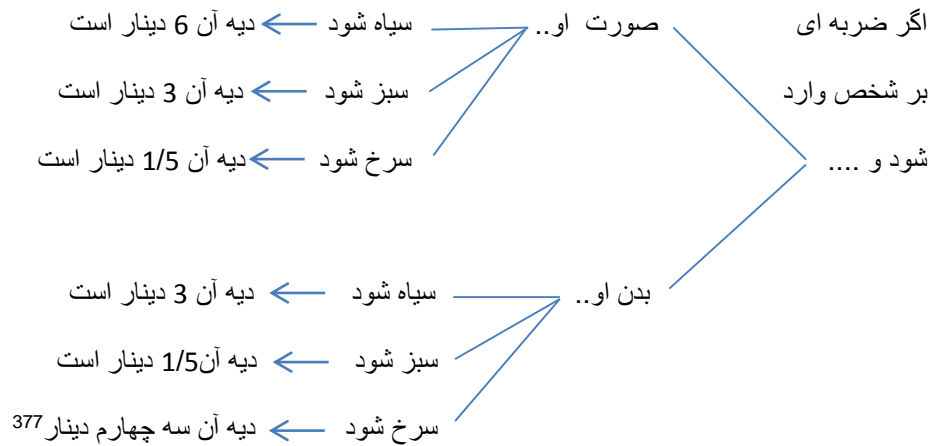

نکته: ثمره اختلاف فوق در جواز و عدم جواز تصرفات وی در آن پول ظاهر می شود. مثلاً: اگر بگوییم فرد، مالک پول قرض گرفته شده گردیده؛ اگر با آن خرید و فروش کند صحیح است و یا اگر آنرا به ما هدیه بدهد می توانیم بگیریم.

³⁷⁶ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 308/2 س 1819، خوئی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 857/2، سیستانی: استفتاء شفاهی از دفتر، گلپایگانی: مجمع المسائل: 88/2 س 210، وحید: توضیح المسائل: 468/ م 2336، صافی: استفتاء شفاهی از دفتر

احکام دیات

دیه ضرب

نکته: طبق نظر اکثر مراجع معظم هر دینار شرعی برابر است با 18 نخود طلای بازار³⁷⁸

اقسام قتل

← عمد: در قتل عمد یا قاتل به قصد قتل دیگری را می‌کشد یا با وسیله‌ای که به حسب عادت کشنده است - و قاتل هم احتمال عقلایی این امر را می‌دهد - قتل صورت می‌گیرد.

← شبه عمد: شخص عمداً به مقتول آسیب رسانده اما قصد کشتن او را نداشته است. (یعنی: یا وسیله زدن عادتاً کشنده نبوده و یا او متوجه اثر کشندگی آن نبوده است) مثلاً: سنگ کوچکی را به سمت او پرتاب نمود و به طور ناخواسته موجب مرگ شخص گردید. یا دارویی را به قصد کور نمودن به او خورانیده در حالی که نمی‌دانسته دارو کشنده است.

← خطای محض: اساساً ضارب قصد آسیب رساندن به مقتول را نداشته و اصابت به او اتفاقی بوده است. مثلاً: می‌خواسته با تیر پرنده ای را بزند اما به دیگری اصابت نموده است.³⁷⁹

³⁷⁷ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 831/2 م 22

³⁷⁸ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 261/2 م 452 و 909/2 و 824/2 و 906/2

³⁷⁹ ر.ک ترجمه تحریر الوسيله: 13/4، توضیح المسائل سیزده مرجع: 822/2 م 13، مجمع المسائل گلپایگانی: 225/3، جامع المسائل فاضل: 503/1، جامع المسائل بهجت: 476/5، بحوث فقهیه مکارم: 140،

حکم اقسام قتل

- ← قتل عمد ← قاتل نابالغ یا دیوانه است ← قصاص نمی شود و دیه بر عاقله است.
- ← قاتل عاقل و بالغ است ← اولیاء دم می توانند قصاص کنند یا دیه بگیرند. لکن اگر مقتول زن و قاتل مرد باشد، در صورت تقاضای قصاص باید نصف دیه مرد را به اولیاء قاتل بدهند.
- ← قتل خطای محض ← قصاص نمی شود و دیه بر عهده عاقله می باشد.
- ← قتل خطای شبه عمد ← قصاص نمی شود و دیه بر عهده شخص قاتل می باشد³⁸⁰

عاقله: خویشان عاقل و بالغ پدری. (مانند: پدر، جد پدری، برادر، برادرزاده، اولاد بالغ ذکور، عمو، عموزاده) البته عاقله بودن برخی از افراد مذکور محل اختلاف می باشد.³⁸¹

کفارہ قتل

- کفارہ ← عمد، در صورتی که قصاص نشود³⁸² ← باید دو ماه متوالی روزه بگیرد و هم 60 فقیر را سیر نماید
- قتل... ← خطای محض و شبه عمد ← باید دو ماه متوالی روزه بگیرد و اگر نتوانست 60 فقیر را سیر نماید.³⁸³

نکته: حضرت آیت الله زنجانی تصریح نموده اند که اگر قتل در ماه های حرام واقع شود روزه ها نیز باید در ماه های حرام گرفته شود هر چند طبعاً لازم می شود که عید قربان را هم روزه بگیرد.³⁸⁴

³⁸⁰ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 822/2

³⁸¹ ر.ک جامع الاحکام صافی: 253/2، استفتائات مکارم: 574/2، مجمع المسائل گلپایگانی: 228/3، توضیح المسائل سیزده مرجع: 828/2

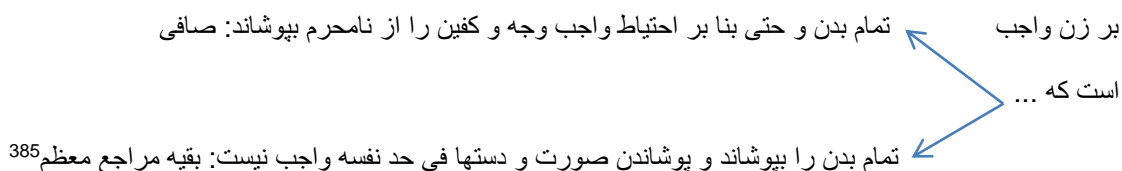
و...
³⁸² برخی از مراجع معظم - مانند: حضرات آیات صافی و گلپایگانی- تصریح نموده اند که حتی اگر قاتل قصاص شود؛ بنا بر احتیاط واجب بر عاقله لازم است که کفارہ را از سهم الارث خود بدهند. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 828/2 م 16)

³⁸³ ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 828/2 م 16

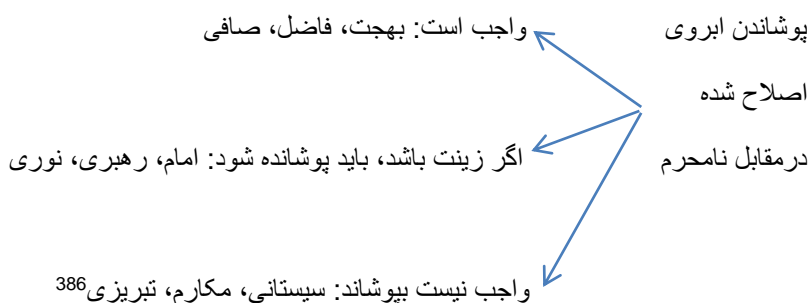
³⁸⁴ توضیح المسائل سیزده مرجع: 828/2 م 16

احکام نگاه، پوشش و نامحرم

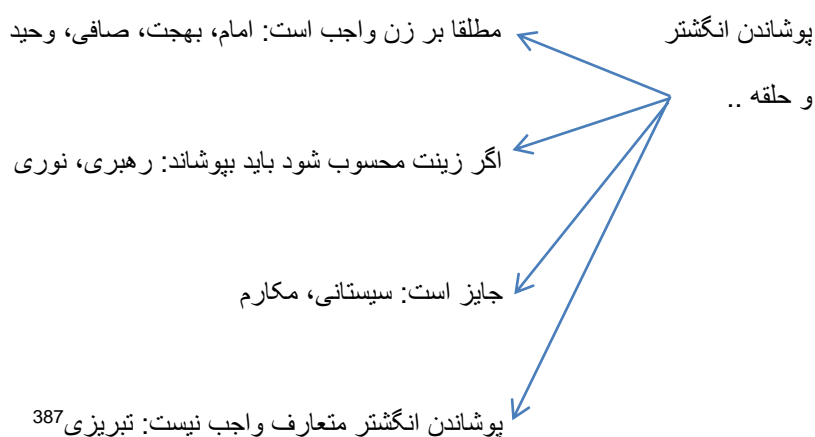
پوشش زن در مقابل نامحرم

پوشاندن ابروی اصلاح شده

پوشاندن انگشتر

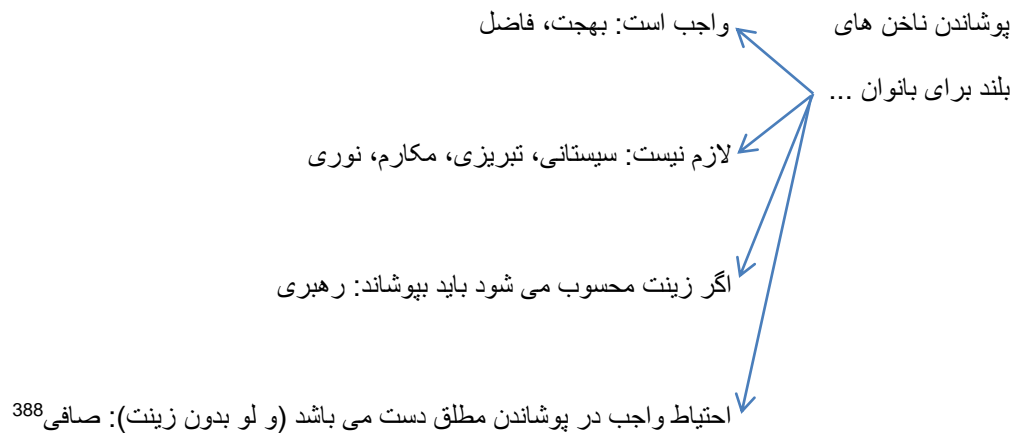

³⁸⁵ امام: استفتائات: 250/3 س 12، مکارم: استفتائات: 57/1 س 128، صافی: جامع الاحکام: 17/2 س 1711، بهجت: استفتائات: 28/2 س 1544 و س 5219، تبریزی: استفتائات: 28/2 س 1544، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص 11

³⁸⁶ مکارم: استفتائات: 351/2 س 1034، صافی: جامع الاحکام: 163/2 س 1683، تبریزی: استفتائات: 360/2 س 1419، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص 13

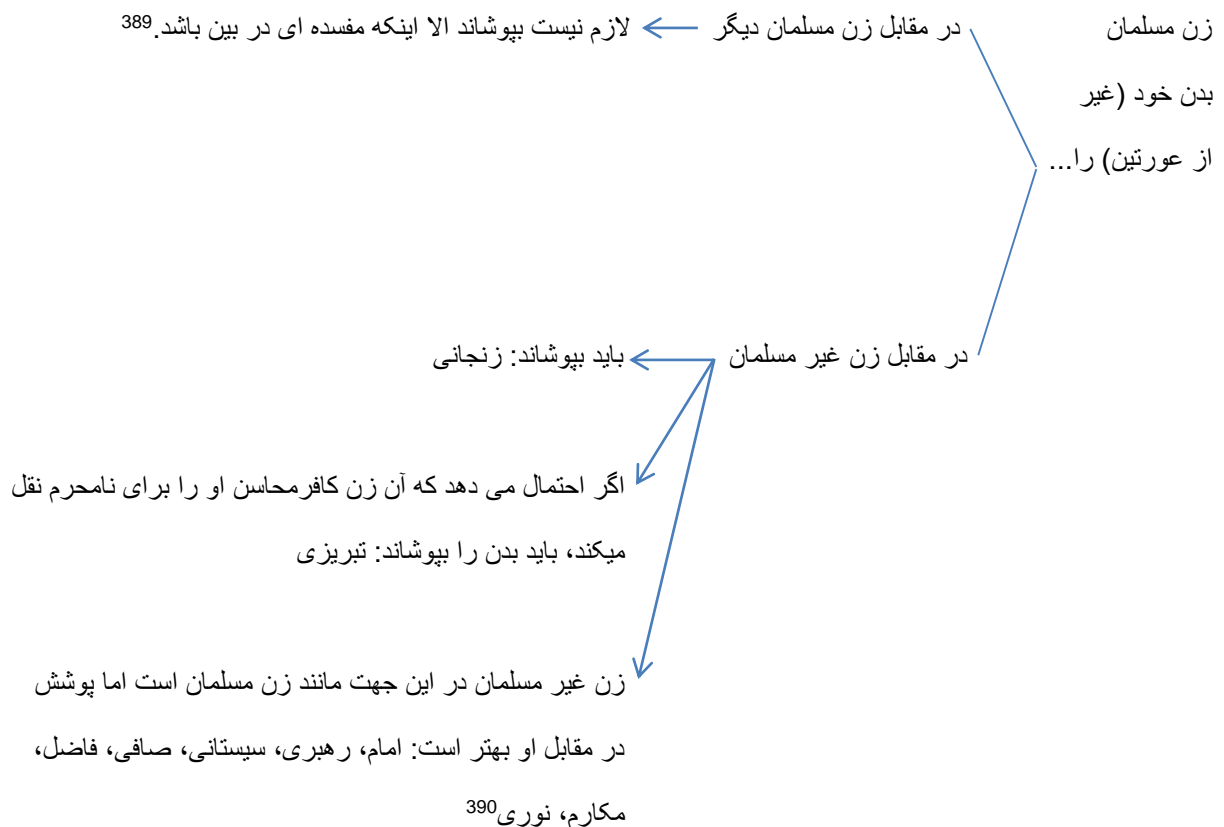
³⁸⁷ تبریزی: استفتائات: 358/2 س 1481، مکارم: استفتائات: 232/1 س 802، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص 14

پوشاندن ناخن بلند

نکته: بحث فوق در رابطه با ناخن ساده است که روی آن با موادی مانند لاک زینت نشده باشد. و الا در غیر این صورت در لزوم پوشش آن اختلافی وجود ندارد.

پوشش زن در برابر زن

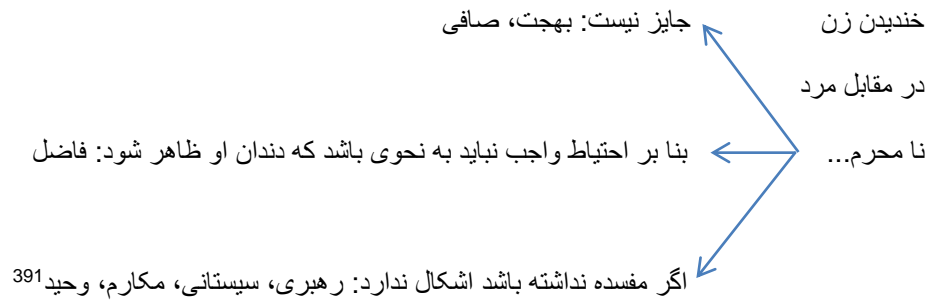

³⁸⁸ بهجت: استفتائات: 207/4 س 5344، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه پوشش ص 80

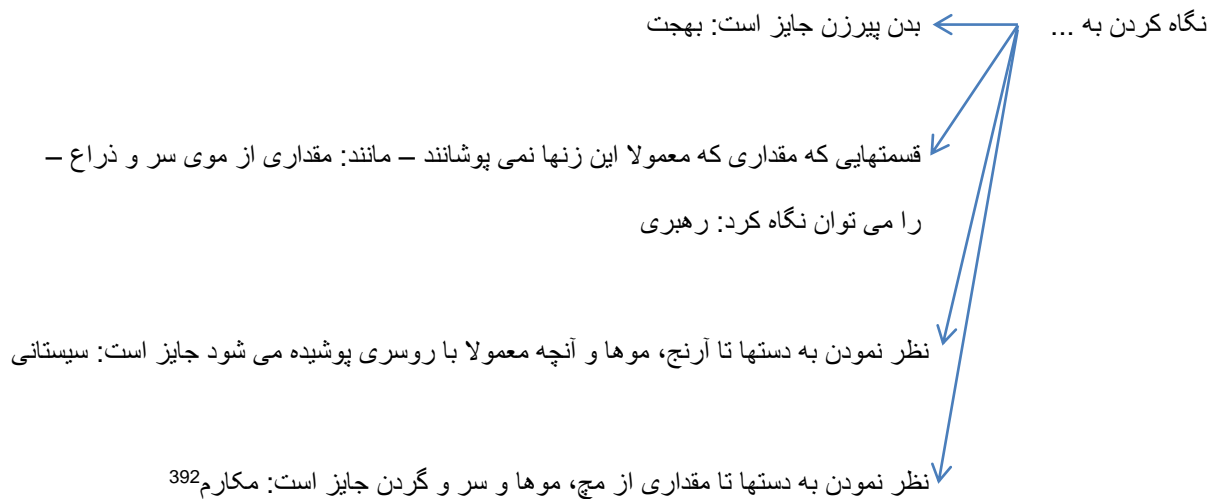
³⁸⁹ فاضل: جامع المسائل: 451/1، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 490/2 م 2438 و استفتائات جامعه الزهراء جزوه پوشش ص 32

³⁹⁰ امام: استفتائات: 256/3 س 31، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه پوشش ص 37

خندیدن در مقابل نامحرم

نگاه به بدن زنهای مسن

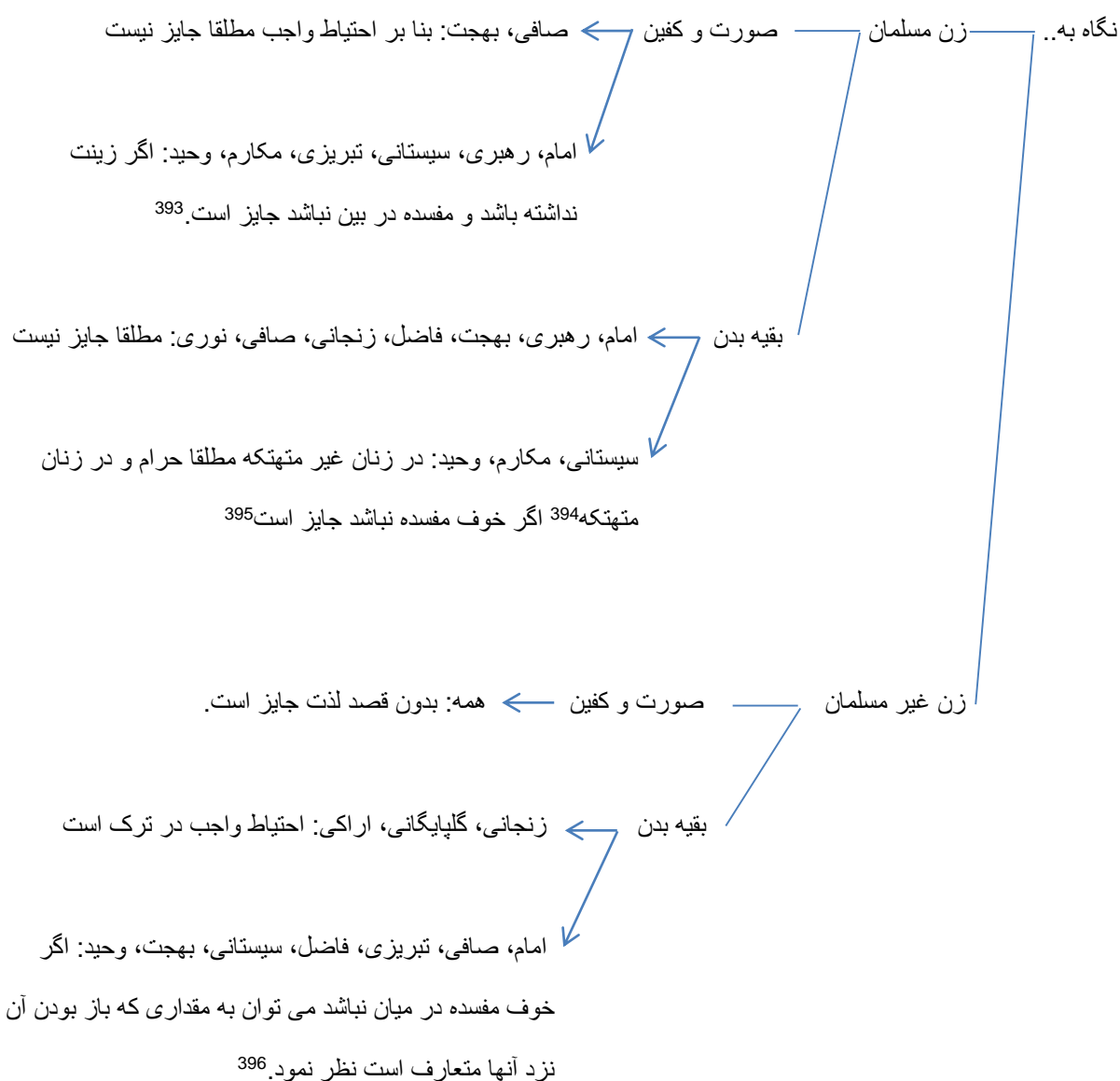

نکته: بحث فوق تنها در رابطه با زنهای مسنی است که دیگر فرتوت شده اند و امید ازدواج برای آنها وجود ندارد. همچنین باید توجه داشت که در این موارد نگاه با قصد لذت به هیچ وجه جایز نمی باشد.

³⁹¹ بهجت: استفتائات: 187/4 س 5259، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه پوشش ص 65

³⁹² بهجت: توضیح المسائل: 386/ م 1943، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه پوشش ص 39

نگاه به زن نامحرم

³⁹³ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 238/ س 1086، وحید: توضیح المسائل: 504/ م 2497، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 485/2 م 2433

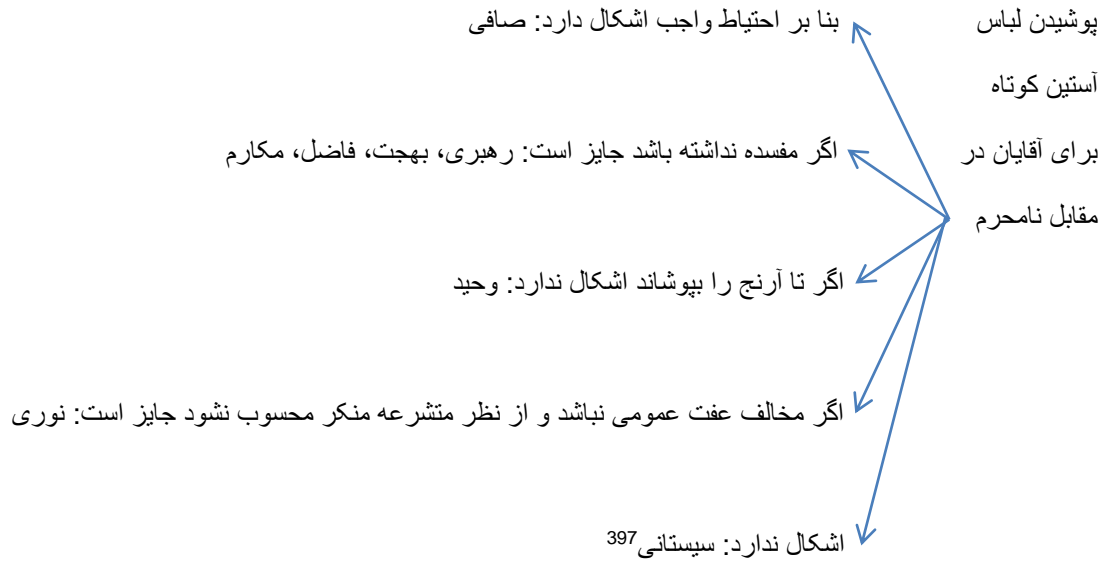
³⁹⁴ مقصود از زنان متهتکه زنانی هستند که اگر آنها را از بی حجابی نهی نمایند اعتنا نمی کنند.

³⁹⁵ رهبری: اجوبة الاستفتائات: 238/ س 1086، وحید: توضیح المسائل: 504/ م 2497 و 2498، سیستانی: منهاج: 14/3 م 26، مکارم:

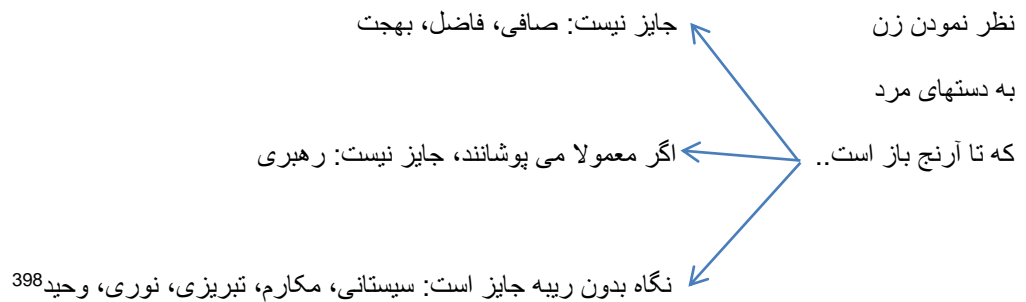
استفتائات: 350/2 س 1029، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 485/2 م 2433

³⁹⁶ امام: تحریر الوسيلة: 454/2 م 27، وحید: توضیح المسائل: 504/ م 2498، بقیه: توضیح المسائل سیزده مرجع: 487/2 م 2434

پوشیدن لباس آستین کوتاه

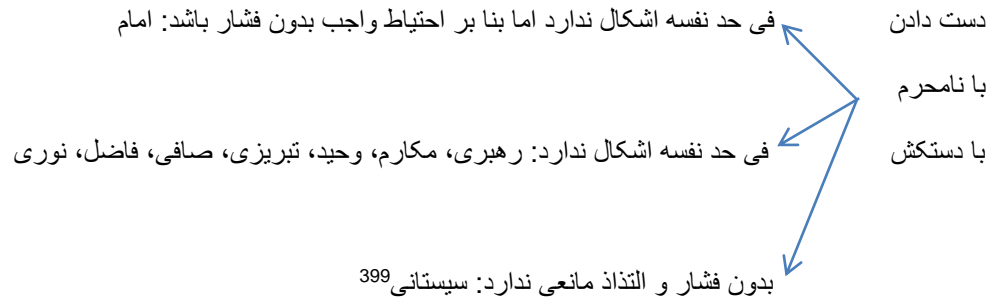
نگاه کردن زن به مرد آستین کوتاه

³⁹⁷ صافی: جامع الاحکام: 174/2 س 1722، مکارم: استفتائات: 59/1 س 137، بهجت: استفتائات: 184/4 س 5249، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص 29

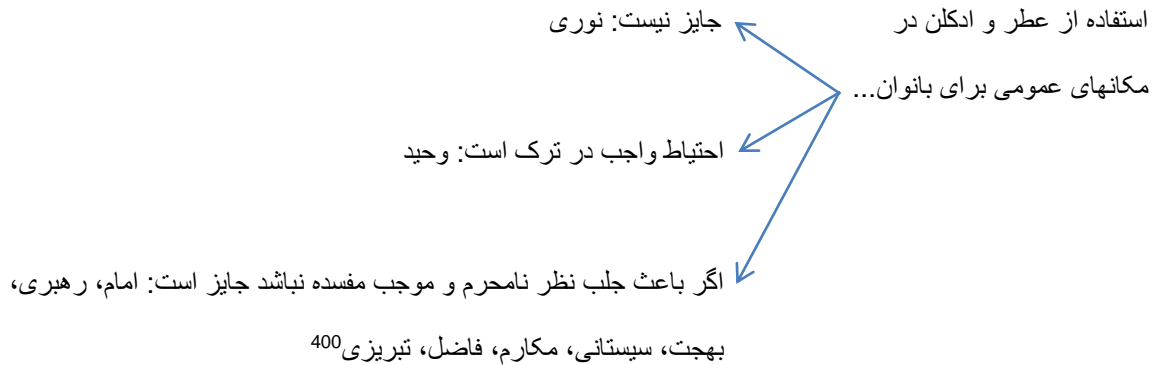
³⁹⁸ مکارم: استفتائات: 353/2 س 1043، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء جزوه پوشش ص 63

دست دادن با نامحرم با وجود دستکش

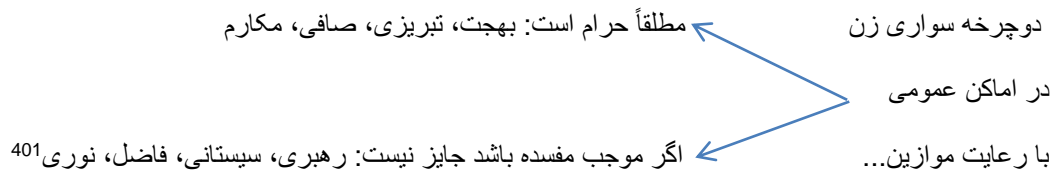

نکته: اولاً حکم فوق تنها در رابطه با لمس بوده و حکم نگاه پیش از این گفته شد. ثانیاً اگر لمس موجب مفسده و ریبه باشد قطعاً حرام خواهد بود.

استعمال عطر که در معرض استنشام نامحرم باشد

دوچرخه سواری بانوان

³⁹⁹ امام: تحریر الوسيلة: 243/2 م 20، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 929/2 س 38، تبریزی: استفتائات: 467/1 س 2055، فاضل:

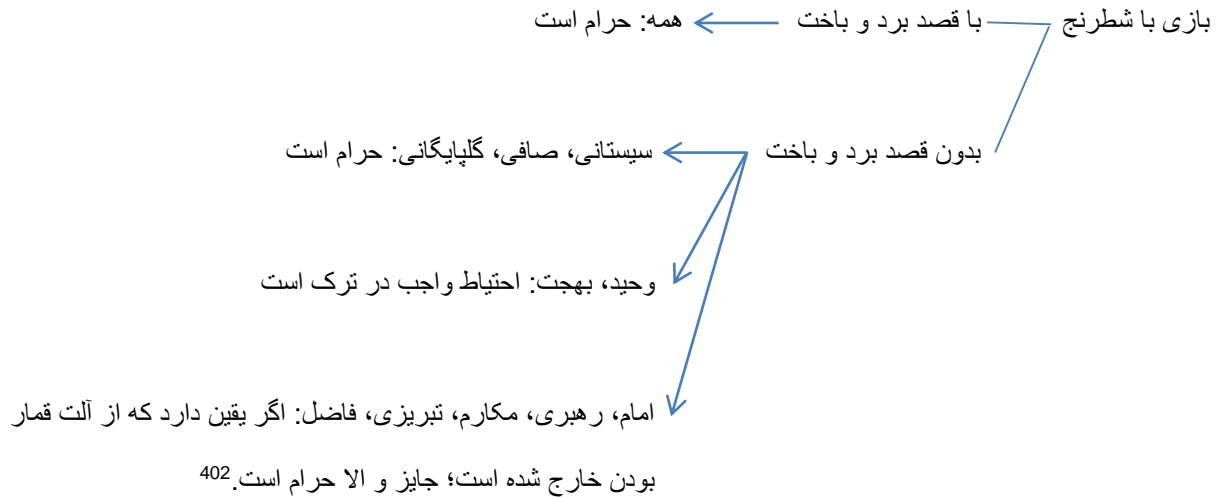
احکام پزشکان و بیماران: 44/4 س 43، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه زینت ص 108

⁴⁰⁰ تبریزی: استفتائات: 368/2 س 1528، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات: 209/4 س 5351، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه زینت ص 78

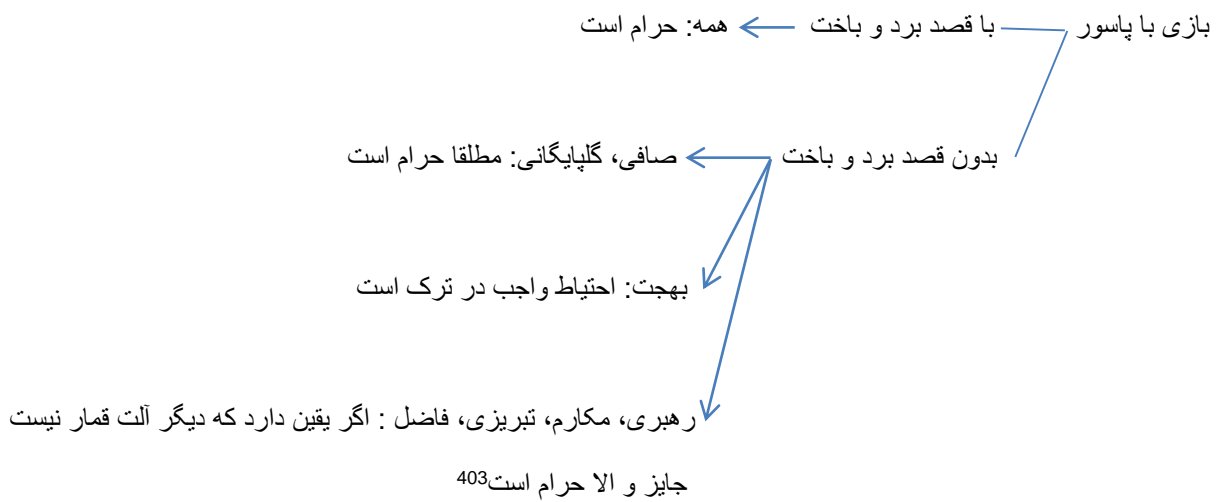
⁴⁰¹ مکارم: استفتائات: 526/1 س 1736، بهجت: استفتائات: 569/4 س 6509، تبریزی: استفتائات: 496/1، صافی: جامع الاحکام: 155/2 س 1651، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه زینت ص 112

مسائل متفرقه

بازی با شطرنج

بازی با پاسور

⁴⁰² امام: استفتائات: 10/2 س 21، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 960/2 س 1115، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع: 912/2 م 9، مکارم: توضیح المسائل سیزده مرجع: 932/2 س 67، گلپایگانی: مجمع المسائل: 11/2 س 2، سیستانی: منهاج الصالحین: 13/2 تبریزی: استفتائات: 204/1 س 981، فاضل: جامع المسائل: 237/1 س 952، صافی: جامع الاحکام: 302/1 س 1041، وحید: منهاج الصالحین: 12/3

⁴⁰³ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 960/2 س 1116، بهجت: توضیح المسائل سیزده مرجع: 912/2 م 9، گلپایگانی: مجمع المسائل: 11/2 س 2، تبریزی: استفتائات: 204/1 س 982، فاضل: جامع المسائل: 237/1 س 952، مکارم: استفتائات: 156/1 س 541، صافی: جامع الاحکام: 302/1 س 1041 بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه 16 ص 9

حکم نقاشی

نقاشی حیوان یا انسان... ← جایز است: امام، بهجت، مکارم، سیستانی، صافی، فاضل
اگر کامل نباشد جایز است: رهبری، تبریزی، خوئی
بنا بر احتیاط واجب مطلقاً جایز نیست: وحید، زنجانی⁴⁰⁴

مجسمه سازی

ساخت مجسمه انسان و حیوانات... ← مطلقاً حرام است: امام، وحید، خوئی، زنجانی
اگر کامل نباشد جایز است: رهبری، بهجت
بنا بر احتیاط واجب مطلقاً جایز نیست: سیستانی، مکارم
اگر مشتمل بر سر و سینه باشد اشکال دارد: صافی⁴⁰⁵

⁴⁰⁴ وحید: توضیح المسائل: 408/ م 2097، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 267/ س 1221، سیستانی: منهاج: 12/2، زنجانی: توضیح المسائل: / 430 م 2077، مکارم: استفتائات: 158/1 س 546، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه 16 ص 15
⁴⁰⁵ وحید: توضیح المسائل: 408/ م 2097، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 267/ س 1221، سیستانی: منهاج: 11/2، مکارم: استفتائات: 158/1 س 546، صافی: جامع الاحکام: 307/1 س 1058، بقیه: استفتائات جامعة الزهراء مجموعه 16 ص 15

گرفتن حلالیت از غیبت شونده

- ← امام، سیستانی، تبریزی، خوئی: گرفتن حلالیت واجب نمی باشد.
- ← رهبری، بهجت: گرفتن حلالیت لازم است.
- ← صافی⁴⁰⁶ و نوری: در صورت عدم مفسده، لازم است.
- ← وحید: در صورت عدم مفسده بنا بر احتیاط واجب گرفتن حلالیت لازم است.
- ← مکارم: در صورت امکان و عدم مفسده گرفتن حلالیت لازم است. والا به اندازه ای از طرف آن شخص کارهای خیر انجام دهد که یقین به رضایت او پیدا کند.⁴⁰⁷
- نکته: لازم به تذکر است که حتی آن دسته از علماء که گرفتن حلالیت را واجب نمی دانند، غالباً بر استحباب آن یا مطابق بودن آن با احتیاط مستحب تاکید می ورزند.⁴⁰⁸

⁴⁰⁶ البته در برخی از استفتائات موجود در دفتر و همچنین در رساله توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 آمده است که ایشان حلالیت گرفتن را لازم نمی دانند. لکن با توجه به برخی از استفتائات موجود در دفتر معظم له و همچنین استفتاء کتبی ش 1642، به نظر می رسد که فتوای مندرج در فوق صحیح باشد.

⁴⁰⁷ امام: توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 م 31 و استفتائات: 620/2 س 15، رهبری: رساله آموزشی: 99/2، وحید: منهاج: 5/2 و توضیح المسائل: 402/، تبریزی: منهاج: 12/1 و استفتائات: 210/1، سیستانی: 17/1، صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 م 31 و استفتائات موجود در دفتر معظم له، بهجت: جامع المسائل: 470/2، سبحانی: المواهب: 588/، خوئی: منهاج: 11/1، مکارم: احکام ویژه: 37/ و استفتاء کتبی شماره 133681، نوری: استفتاء کتبی شماره 10517

⁴⁰⁸ ر.ک منهاج الصالحین للخوئی: 11/1، توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 م 31 و...

لزوم اعاده حیثیت غیبت شونده

← امام: اگر بواسطه غیبتی که کرده توهینی از آن مسلمان شده، در صورتی که ممکن است باید آن توهین را بر طرف نماید.⁴⁰⁹

← رهبری، سیستانی، مکارم، وحید، صافی، تبریزی، خوئی: جبران آبروی غیبت شونده نزد مستمعین واجب نیست.

← بهجت: باید نزد کسانی که پیش آنها غیبت کرده است آبروی فرد را اعاده کند.⁴¹⁰

استغفار برای غیبت شونده

← امام، سیستانی، مکارم، بهجت، وحید، تبریزی، خوئی: استغفار مرتکب غیبت برای غیبت شونده واجب نیست.

← رهبری: اگر به علت وفات غیبت شونده یا به علتی دیگر، گرفتن حلالیت از او ممکن نباشد، باید برای آن شخص استغفار نماید.⁴¹¹

⁴⁰⁹ این عبارات عیناً از رساله معظم له نقل شده است و ظاهر آن وجوب جبران توهین است. اما در استفتائات ایشان تصریح شده است که توبه به تنهایی کافی است. (ر.ک توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 م 31 و استفتائات معظم له: 620/2 س 15)
⁴¹⁰ امام: توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 م 31 و استفتائات: 620/2 س 15، رهبری: رساله آموزشی: 99/2، وحید: منهاج: 5/2 و توضیح المسائل: 402/، تبریزی: منهاج: 12/1 و استفتائات: 210/1، سیستانی: 17/1، صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 م 31 و استفتائات موجود در دفتر معظم له، بهجت: جامع المسائل: 470/2، سبحانی: المواهب: 588/، خوئی: منهاج: 11/1، مکارم: احکام ویژه: 37/ و استفتاء کتبی شماره 133681، مظاهری: توضیح المسائل معظم له: 491/

⁴¹¹ امام: مکاسب محرمة: 483/1، رهبری: رساله آموزشی: 99/2، وحید: منهاج: 5/2، تبریزی: منهاج: 12/1، سیستانی: 17/1، صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 833/2 م 31، بهجت: جامع المسائل: 470/2، خوئی: منهاج: 11/1، مکارم: احکام ویژه: 37/ و استفتاء کتبی شماره 133681، نوری استفتاء کتبی شماره 10517، سبحانی: المواهب/ 590 و 591 و استفتاء کتبی شماره 7233،

حرمت استماع غیبت

← امام، رهبری، مکارم، تبریزی، صافی، نوری: استماع غیبت حرام است.

← بهجت: استماع غیبت حرام است. مگر آنکه با هدف دفاع از غیبت شونده باشد.⁴¹²

لزوم رد غیبت و دفاع از غیبت شونده

← امام: ردّ غیبت از غیبت شونده توسط شنونده، واجب نیست.

← رهبری، سیستانی، مکارم، تبریزی، نوری، خوئی، وحید: رد غیبت و دفاع از آبروی مؤمن بر شنونده غیبت واجب است.⁴¹³

قمه زنی

← قمه زنی .. مطلقاً حرام است: امام، رهبری، مکارم، فاضل، نوری، زنجانی

← اگر ضرر معتد به نداشته باشد جایز است: صافی

← فی حد نفسه جایز است: بهجت، وحید، تبریزی⁴¹⁴

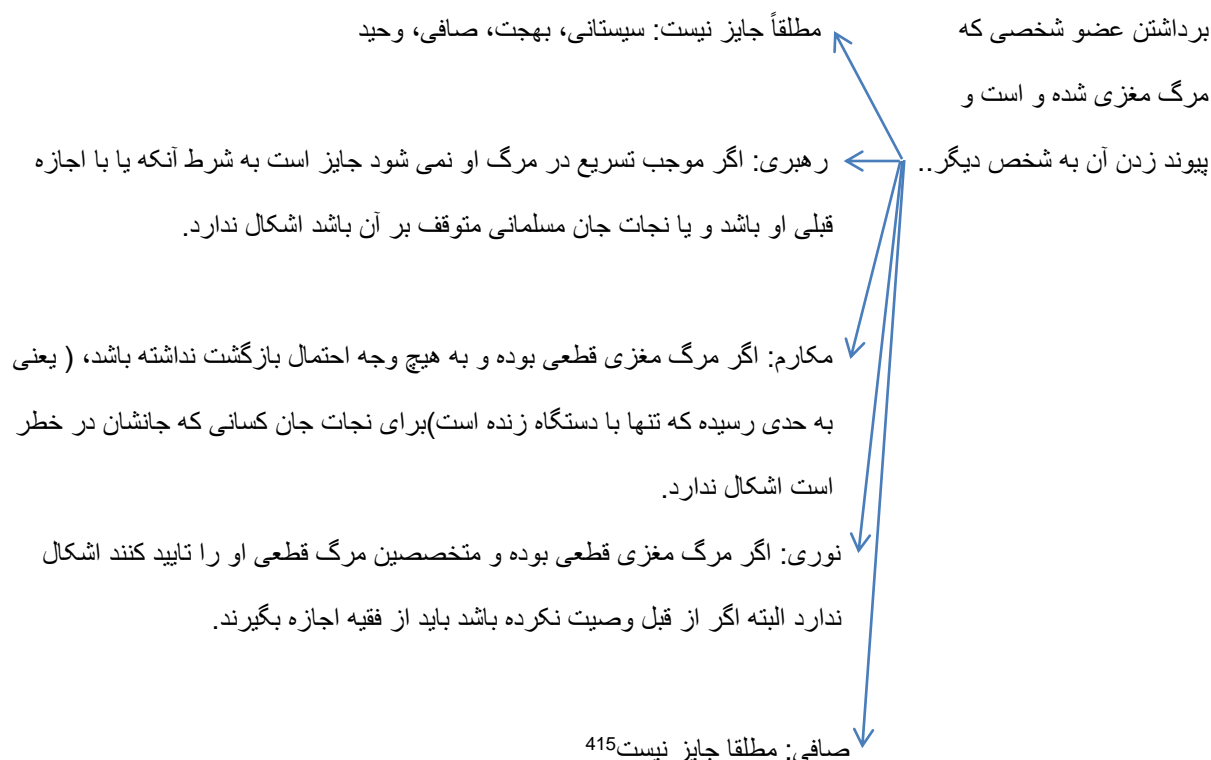
نکته: برخی از مراجع معظم قمه زنی را از باب ضرر حرام دانسته اند. اما در مقابل عده ای دیگر از فقهاء این اندازه از آسیب را حرام نمی دانند. لکن باید توجه داشت که اگر که این عمل مورد سوء استفاده مخالفین قرار گرفته و موجب وهن تشیع گردد، از این جهت حرام خواهد بود.

⁴¹² امام: استفتائات: 617/2 س 6 و مکاسب محرمة: 444/1، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 319/ و رساله آموزشی: 96/2، صافی: استفتائات موجود در دفتر معظم له، تبریزی: استفتائات: 224/2 س 8006، بهجت: جامع المسائل: 470/2، سبحانی: المواهب: 630/، مظاهری: توضیح المسائل معظم له: 491/، مکارم: استفتاء کتبی شماره 135439

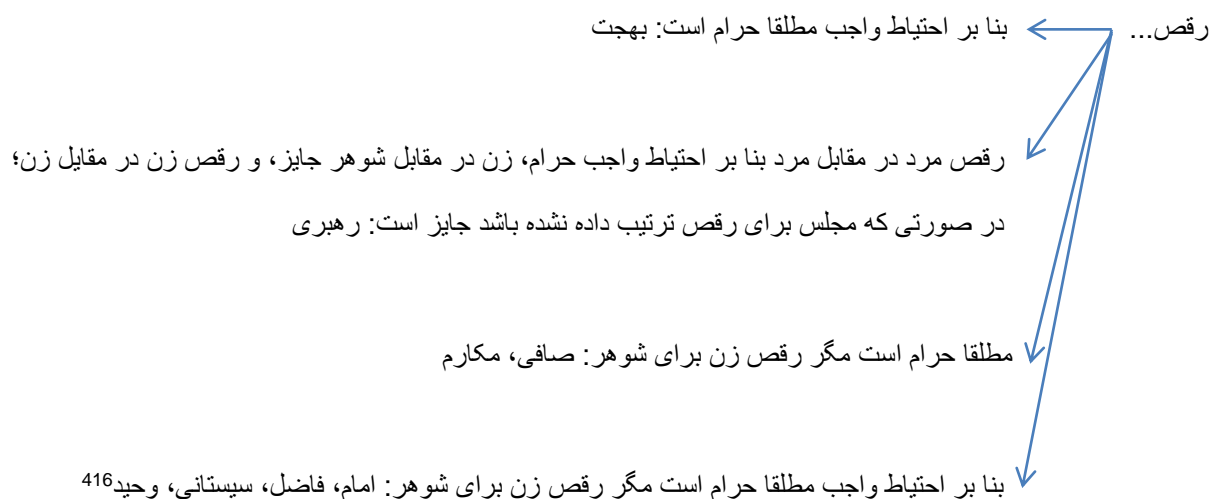
⁴¹³ امام: مکاسب محرمة: 471/1، رهبری: رساله آموزشی: 98/2، سیستانی: منهاج: 18/1، سبحانی: المواهب: / 635، تبریزی: منهاج: 12/1، خوئی: منهاج: 11/1، وحید: منهاج: 6/2، مظاهری: توضیح المسائل معظم له: 491/، مکارم: استفتاء کتبی شماره 135439، نوری: استفتاء کتبی شماره 10766

⁴¹⁴ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1026/2 س 1459، وحید: استفتاء شفاهی از دفتر، مکارم: استفتائات: 505/1 س 1646، خوئی: صراط النجاة: 432/1 س 1183، تبریزی: استفتائات: 454/2 س 1850، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء مجموعه 16 ص 45

پیوند اعضاء

حکم رقص

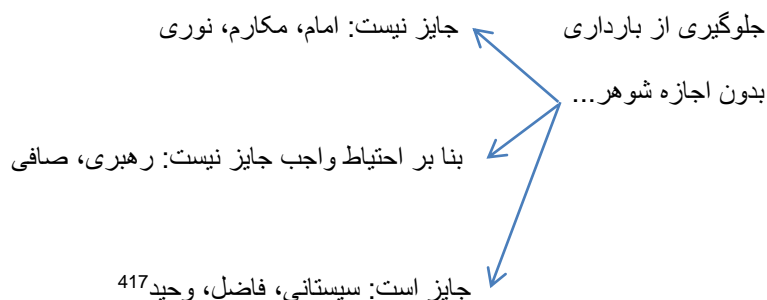

نکته: موارد جواز رقص تنها در حالتی است که رقص توأم با گناه دیگری مانند استماع موسیقی حرام، نباشد.

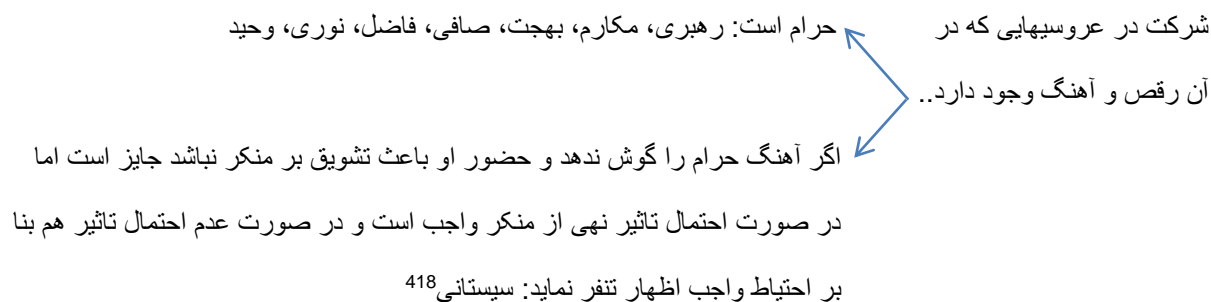
⁴¹⁵ رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 2/ 951 س 1291، مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، صافی: استفتائات پزشکی: 50 س 59، بقیه: استفتائات جامعه الزهراء جزوه احکام پزشکی ص 43

⁴¹⁶ رهبری و مکارم: استفتاء شفاهی از دفتر، بهجت: استفتائات: 4/ 531 س 6353 و 6354، صافی: جامع الاحکام: 1/ 297 س 1024، استفتائات جامعه الزهراء جزوه رقص ص 11 و 12

اذن شوهر در جلوگیری از بارداری

شرکت در عروسیها

⁴¹⁷ امام: استفتائات: 283/3 س 7، رهبری: اجوبة الاستفتائات: 278/ س 1258، مکارم: استفتائات: 610/2 س 1765، بقیه: استفتائات موجود جامعة الزهراء جزوه نکاح ص 55

⁴¹⁸ فاضل: جامع المسائل: 244/1 س 990، بهجت: استفتائات: 536/4 س 637، مکارم: استفتائات: 234/2 س 719، صافی: جامع الاحکام: 295/1 س 1012، استفتائات جامعة الزهراء جزوه رقص ص 27

تراشیدن ریش

تراشیدن ریش به نحوی
که صدق ریش نکند...

بنابر احتیاط واجب مطلقاً جایز نیست: امام، رهبری، سیستانی، فاضل، بهجت، نوری

مطلقاً جایز نیست: اراکی، صافی، گلپایگانی

اگر چانه و اطراف آن را بگذارد اشکال ندارد و زدن تمام ریش بنا بر احتیاط واجب جایز

نیست: مکارم، وحید، تبریزی، خوئی⁴¹⁹

نکته: مقصود از تراشیدن، کوتاه کردنی است که صدق ریش را از بین ببرد. یعنی به گونه ای باشد که اگر شخصی از مقابل نظر کند بگوید که این فرد ریش ندارد. لذا در حرمت یا عدم حرمت، میان کوتاه کردن با تیغ یا ماشین و... تفاوتی وجود ندارد.

و الحمد لله رب العالمین. و صلی الله علی سیدنا محمد و آله الطاهیرین

⁴¹⁹ امام: استفتائات: 30/2 س 79، رهبری: توضیح المسائل سیزده مرجع: 1018/2 س 1412 و 1413، سیستانی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 216/2، اراکی، گلپایگانی و صافی: توضیح المسائل سیزده مرجع: 835/2، نوری، وحید: استفتائات جامعه الزهراء جزوه زینت ص 94، تبریزی: استفتائات: 227/1 س 1085، فاضل: احکام جوانان: 186/ م 505، بهجت: استفتائات: 151/3 س 3880